

Riksdagens snabbprotokoll

2024/25:57

Torsdagen den 16 januari

Kl. 12.00–16.20

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade att *Noria Manouchi* (M) av sagt sig uppdraget som ledamot i civilutskottet, att *Oskar Svärd* (M) av sagt sig uppdraget som ledamot i utbildningsutskottet och som suppleant i trafikutskottet att *Mathias Bengtsson* (KD) av sagt sig uppdraget som suppleant i civilutskottet och att *Hans Eklind* (KD) av sagt sig uppdraget som suppleant i arbetsmarknadsutskottet.

Kammaren biföll dessa avsägelse.

§ 2 Anmälan om kompletteringsval

Andre vice talmannen meddelade att Moderaternas partigrupp anmält *Noria Manouchi* som ledamot i utbildningsutskottet och *Oskar Svärd* som ledamot i trafikutskottet samt att Kristdemokraternas partigrupp anmält *Camilla Rinaldo Miller* som suppleant i civilutskottet, *Lili André* som suppleant i arbetsmarknadsutskottet och *Hans Eklind* som suppleant i valberedningen.

Andre vice talmannen förklarade valda till

ledamot i utbildningsutskottet
Noria Manouchi (M)

ledamot i trafikutskottet
Oskar Svärd (M)

suppleant i civilutskottet
Camilla Rinaldo Miller (KD)

suppleant i arbetsmarknadsutskottet
Lili André (KD)

suppleant i valberedningen
Hans Eklind (KD)

§ 3 Svar på interpellation 2024/25:269 om samexistens mellan Försvarsmaktens verksamhet och utbyggd vindkraft

Anf. 1 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! *Heléne Björklund* har frågat mig om regeringen har tagit del av Totalförsvarets forskningsinstituts rapport *Möjligheter till samexistens mellan Försvarsmaktens verksamhet och utbyggd vindkraft* samt om rapporten har presenterats för regeringen. *Heléne Björklund* har även frågat om regeringen är medveten om de förslag och slutsatser som presenteras i FOI-rapporten samt om dessa har beaktats i regeringens arbete med att balansera Försvarsmaktens behov och utbyggnaden av förnybar energi.

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har i grunden förändrat och försämrat säkerhetsläget i vår del av världen. Detta medför att det militära försvaret fortsatt måste stärkas och att upprustningen behöver ske i snabbare takt.

Samtidigt som totalförsvaret ska växa pågår en energiomställning med ett fortsatt kraftigt ökat behov av fossilfri energi. För att åstadkomma en långsiktigt hållbar utbyggnad av energisystemet krävs att hänsyn tas till andra berörda intressen, bland annat det militära försvaret. Försvarsmakten och övriga försvarsmyndigheter är beroende av att kunna använda mark- och vattenområden, anläggningar och infrastruktur på ett ändamålsenligt sätt.

Regeringen känner mycket väl till den rapport som interpellanten nämner. Det redovisades nämligen en studie som FOI utfört på uppdrag av Försvarsmakten och Energimyndigheten. Uppdraget har sin grund i uppgifter som regeringen har gett till Försvarsmakten i tidigare regleringsbrev och till Energimyndigheten i myndighetens instruktion.

FOI:s rapport utgör också ett av flera underlag till Försvarsmaktens redovisning av uppgift 19 i regleringsbrevet för budgetåret 2020. Uppgiften var att analysera jämförbara länders och grannländers erfarenheter av fungerande samexistens mellan försvarsmakt och kraftigt utbyggd vindkraft inom samma

geografiska område. Försvarsmakten skulle ge förslag på hur det svenska systemet kan förbättras i det avseendet.

FOI-rapporten ger förslag på hur framtida beslutsfattande kan förändras för att öka möjligheterna till samexistens och redovisar behov av fortsatt utveckling. Den lämnar också ett antal förslag till frågeställningar för framtida forskning. Rapporten kan däremot inte användas i beredningen av specifika ansökningar om tillstånd till vindkraft.

Anf. 2 HELÉNE BJÖRKLUND (S):

Fru talman! Jag tackar försvarsministern för svaret.

Frågorna kommer sig av att denna mycket gedigna rapport presenterades för försvarsutskottet i december månad. Vi ställde då många frågor om detta och var väldigt engagerade. Två av frågorna var om regeringen har efterfrågat en presentation och tagit del av rapporten. Svaret på dessa två frågor blev nej. Regeringen kan i och för sig ha tagit del av rapporten utan att FOI har kommit och presenterat den.

Det är en gedigen analys och gedigna förslag. Jag är väl medveten om de problem som etableringar kan innebära, men det är ju Försvarsmaktens egen myndighet och egna experter som har gjort denna utredning och rapport. De har väldigt många bra förslag.

De har också gjort en europeisk utblick och tittat på hur andra länder löser denna samexistens. De länder som har analyserats här, förutom Sverige, är Finland, Danmark, Tyskland och Storbritannien. I dessa länder finns en mycket tydligare och starkare koppling och ett tydligt uppdrag till försvarsmakten och energiproducenterna att samverka. Det uppdraget saknar jag i Sverige. I alla dessa länder finns också en nationell grupp som jobbar för att hitta lösningar och som har ett tydligt uppdrag från staten att hitta samexistenslösningar. Gemensamt är även att ländernas försvarsmakt deltar väldigt aktivt i denna planeringsprocess.

Det finns förstås många säkerhetsintressen som är berörda här, men energiförsörjningen är också en viktig del av vårt totalförsvar. Vi behöver flera olika energislag. Vi behöver mer energiproduktion, och vindkraft är ett energislag som kan komma på plats relativt snabbt.

Det är därför väldigt förvånande att regeringen säger nej till stora investeringar och etableringar på ett bräde. Då kan vi fråga oss om regeringen verkligen har fokuserat på att ge uppdrag om samexistens lika tydligt som man har gjort i grannländerna.

Jag vill ställa en följdfråga. När vi nu säger nej till vindkraft i svenska vatten sker ju etableringarna någon annanstans. Är det inte bättre att Försvarsmakten har insyn och möjlighet till planering, övervakning och utveckling – vilket ju är fallet om etableringen sker i svenska vatten – än att detta hamnar någon annanstans och vi därmed tappar kontrollen?

Avslutningsvis vill jag fråga om det finns någon plan på att inrätta en nationell samexistensgrupp eller på att ge ett tydligare uppdrag om samexistens.

Anf. 3 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Heléne Björklund är en mycket erfaren riksdagsledamot inom försvarspolitik, så jag ska inte berätta om det försämrade säkerhetspolitiska omvärldsläget och att det kräver en snabbare uppbyggnad av totalförsvaret. Jag vill bara nämna den nationella säkerhetsstrategin, där det är väldigt tydligt att regeringens viktigaste uppgift är att värna Sveriges säkerhet och därmed också att stärka den inre och yttre säkerheten. Detta är alltså en medveten prioritering som vi har gjort i den nationella säkerhetsstrategin.

Ibland uppstår målkonflikter i olika typer av samexistensfrågor. Försvarsmakten sa att det skulle leda till oacceptabla säkerhetsrisker om vi byggde 13 vindkraftsparker i Östersjön. Därför landade regeringen i samma uppfattning som Försvarsmakten hade. Jag ville ge en rekapitulation av detta.

Jag har faktiskt läst FOI-rapporten. Jag tycker att den är bra och spänstig. Det första man ska slå fast när det gäller denna rapport är dock att man inte kan använda den som underlag för att värdera dessa 13 avslag, vilket FOI också har sagt på sin hemsida, utan detta är ett sätt att tänka på hur man kan utveckla samverkansförmågan längre framåt. Jag har förmånen att senare ha en debatt med Adrian Magnusson om hur vi kan vidareutveckla den modellen.

FOI-rapporten kom i april 2022, och det var alltså inte denna utan den förra regeringen som tog emot den. Mig veterligt efterfrågade den förra regeringen inte någon föredragning av rapporten, men det behöver inte betyda att någon skugga ska falla över den förra regeringen. Det är faktiskt rätt ovanligt att en regering får en föredragning av en FOI-rapport. Däremot kommer FOI ofta och redovisar sina rapporter till Regeringskansliet.

Det som gjorde det hela lite annorlunda den här gången var att det inte rörde sig om en beställning från regeringen eller Regeringskansliet utan om en beställning från Försvarsmakten och Energimyndigheten. Det är bra att känna till bakgrunden till rapporten.

Hur ser vi då vägen framåt kring detta? Vi har ju inte en speciellt bra process. Vi vill ha en mer förutsägbar process, och vi vill ha snabbare och tydligare avdömningar kopplat till de havsbaserade vindkraftverken.

Den utredning som kom den 13 december är väldigt central när det gäller detta. Den tar upp ett auktioneringssystem som i grunden handlar om ett anvisningssystem. Jag tror att det är rätt väg att gå, och Försvarsmakten tar i sitt underlag även upp att det är mycket lättare för dem att gå in i de här diskussionerna i planeringsfasen snarare än i tillståndsfasen. Det är väl ditåt vi alla också strävar, fru talman, för att få snabbare och mer förutsägbara processer.

Beträffande om den havsbaserade vindkraften ska vara på svenskt eller utländskt territorium får man väga fördelar mot nackdelar. Det Försvarsmakten har påpekat är naturligtvis att det skulle bli problem med rådgivning om man skulle ha kompensatoriska åtgärder, det vill säga om man skulle sätta upp radarer i

havsbaseerade vindkraftsparker. Om det är en privat aktör, och framför allt om det är en utländsk aktör, som disponerar de här vindkraftverken kan det vara ett hot kopplat till underrättelseinhämtning. Detta måste man beakta.

Den andra dimensionen är att det är klart att de havsbaserade vindkraftverken då också blir mer skyddsvärda. Någon behöver alltså vidta åtgärder för att skydda dem från olika stölder, och de måste också bevakas vid kris- och krigssituationer så att de inte blir angripna.

Anf. 4 HELÉNE BJÖRKLUND (S):

Fru talman! Det gläder mig att försvarsministern är uppriktig, ärlig och engagerad och att han har tagit del av den här rapporten. Jag är naturligtvis väl medveten om att den beställdes och kom under en S-ledd regering. Jag är också väl medveten om att mycket har hänt i det säkerhetspolitiska läget sedan dess. Det ska vi ha stor respekt för, och det har jag.

Jag ställde dock också en fråga rörande att energiförsörjningen också är en viktig del av totalförsvaret. Jag är väl medveten om att det kan uppstå problem med havsbaserad vindkraft, som vi inte behöver gå in på i detalj, inte minst i vår region i Östersjön. Andra länder – jag ska inte gå in på varje land, men de länder som är analyserade här – har ju tagit fram teknik eller jobbar med teknik för att ta bort dessa problem. Det tycker åtminstone jag vore en väldigt angelägen fråga att jobba vidare med.

Jag kan bara som exempel säga att vi hemma i Blekinge har en mötesplats som heter Blue Science Park – jag tror faktiskt att försvarsministern har varit där – som jobbar med just undervattensteknik och som samlar det privata näringslivet för att jobba vidare med sådana här frågor. Att jobba med sådan teknik, vare sig man tänker sig att använda den eller inte, tycker jag skulle vara ett utmärkt uppdrag att ge för att få fram den. Det finns också stora företag som sagt att de möjligen har lösningar.

När det gäller energiförsörjningen i stort har vi i Ukraina sett att en strategi i Rysslands anfallskrig – de har ju ändrat strategi flera gånger – har varit att angripa energiförsörjning i Ukraina. Om man ser till Sverige är det väl också lämpligt att vi har många olika delar i energiförsörjningen som samverkar.

Jag vet att regeringen gärna vill etablera mycket ny kärnkraft, och jag är personligen för det. Vi socialdemokrater har också sagt ja till att bygga ny kärnkraft, men då på de befintliga områdena. Där uppstår det också en fråga när det gäller om vi ska etablera ny kärnkraft på nya områden, i stället för havsbaserad vindkraft. Det kommer ju också att innebära stora säkerhetsrisker både runt dessa kärnkraftverk och för vår totala energiförsörjning.

Det blir en ny fråga i den här rundan: Hur ser försvarsministern och regeringen på att bygga ny kärnkraft som risk? Jag tror faktiskt inte att jag heller fick svar i förra rundan på frågan om det pågår något arbete

med att bilda en nationell samexistensgrupp som ges det tydliga uppdraget att hitta lösningar.

Anf. 5 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Jag uppskattar att Heléne Björklund nämner Blue Science Park. Vi har också föreslagit att Blue Science Park tillsammans med ett antal andra ställen i Sverige ska bli det som heter testbäddar till Natos försvars- och innovationsinitiativ. Det är på grund av den unika förmåga man har inom både civil och militär infrastruktur. Detta är i dessa dagar naturligtvis en mycket viktig kompetens. Det är därför bra om detta kan vidareutvecklas, och jag för gärna en diskussion med Heléne Björklund kopplat till ett specifikt uppdrag där. Det är en unik svensk kompetens som vi också kan bidra med som Natoallierad.

Jag tycker att FOI-rapporten är bra. Den är tänkvärd och läsvärd. Den är mer av en forskningsrapport än en traditionell utredning, och det är så det ska vara när det är FOI som tar fram rapporter.

Kopplat till det som heter kompensatoriska åtgärder vill jag återigen säga att det spelar roll var den havsbaserade vindkraften är baserad. Vi hade en presentation av detta i november, och den havsbaserade vindkraft som så att säga vetter i Sveriges riktning mot Kaliningrad är problematisk att sätta upp. Det beror på att de naturligtvis påverkar Försvarsmaktens radar- och sensorkedja.

Det finns teknologi som eventuellt skulle kunna hantera och kompensera detta i viss mån. Det den dock inte kan lösa är framför allt det behov vi har av sonarer, alltså att identifiera undervattenshot. Det finns det inte en lösning på. Detta påverkar naturligtvis Försvarsmaktens verksamhet, och det påverkar också Försvarrets radioanstalts verksamhet, vill jag bara påminna om. De kompensatoriska åtgärderna är alltså inte okomplicerade. Som Heléne Björklund vet gäller det framför allt de problem vi har med att kunna identifiera inkommande ballistiska robotar och kryssningsrobotar. Om det finns havsbaserad vindkraft i vägen skulle det kunna förkorta förvarningstiden signifikant. Det är alltså flera aspekter som behöver vägas in i detta avseende.

Frågan jag inte svarade på i mitt förra inlägg handlade om samexistens. Jag har haft förmånen att ha en interpellationsdebatt med Adrian Magnusson där han också efterfrågade en referens i regleringsbrevet till behoven av samexistens. Då sa jag nej till detta; det står nämligen i Försvarsmaktens instruktion. Nu kom det dock en utredning den 13 december som visade på ett anvisningssystem och vägen framåt. I det här regleringsbrevet, för 2025, ligger det faktiskt inne att Försvarsmakten ska arbeta vidare med samexistensfrågor tillsammans med andra berörda aktörer. Det tycker vi är bra.

I ljuset av de nya underlag vi har nu tror vi att det finns möjlighet att komma framåt i detta, inte minst när det gäller omsättningen av den utredning vi fick den 13 december. Vi bereder ju den på Regeringskansliet, så jag ska inte föregå det – det brukar ta något år. Det ska

vara lagrådsremisser och så vidare på den, men jag hoppas att det är vägen framåt. I ljuset av den utredning som nu har presenterats vill jag säga att det också finns ett uppdrag till Försvarsmakten i regleringsbrevet att arbeta vidare med samexistensfrågor.

Anf. 6 HELÉNE BJÖRKLUND (S):

Fru talman! Den här skrivningen som togs bort av den nuvarande regeringen har ju gett tydliga signaler om att vindkraft inte är lika efterfrågat och likaså att man har försämrat systemet för ersättning till vindkraftsbolagen. Det finns inte heller något tydligt system med ersättningar till kommuner. I den här rapporten säger man också att vi skulle kunna få se fler vindkraftsprojekt om man hade ett ersättningsystem där kommunerna också blev vinnare på att vara med och planera för dessa. Det är ett medskick.

Försvarsministern sa i sitt andra inlägg att vi inte har någon bra process för de här tillståndsprövningarna. Det kan man hålla med om. Jag har själv kontakt med flera bolag som har velat etablera sig hemma i Blekinge, och för vissa har det gått 10–15 år och åtskilliga miljoner i investeringar som bara går till spillo när man får ett nej. Det är alltså också en önskan om tidiga dialoger, tidiga besked och helst en plan som visar att man kan investera här och att det kommer att fungera även om det kan bli en del problem med samexistensen.

Utifrån de åtgärder som vi har diskuterat här, bland annat tydligare styrning, fler innovationer och nya lösningar men också väldigt individuella prövningar, där jag vill skicka med att man verkligen ska pröva varje projekt för sig, hoppas jag på en lösning och på att vi kan vara överens om att energiförsörjningen också är en viktig del av totalförsvaret.

Anf. 7 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Tack, Heléne Björklund, för debatten!

Den bedömning som gjordes beträffande de 13 vindkraftsparkerna i Östersjön, som träffades av beskedet i november, har det aktuella teknologiläget som utgångspunkt. Om detta läge skulle förändras och det kommer ny teknik som skapar bättre förutsättningar för samexistens får vi naturligtvis bedöma det, men under nuvarande säkerhetspolitiska och teknologiska läge är det regeringens bedömning att havsbaserad vindkraft i Östersjön är problematisk. Det kommer alltid att ske en enskild prövning i varje fall, men detta är den samlade bedömning som vi har gjort.

Jag noterar vad Heléne Björklund sa kopplat till vilka signaler det gav att vi tog bort skrivningen i det förra regleringsbrevet. För att vara tydlig: Skälet till att vi gjorde detta var att Försvarsmakten i oktober 2023 presenterade en väg framåt, vilket de anmodats i regleringsbrevet att göra.

De var väldigt tydliga med att det är i planeringsstadiet, inte i tillståndsstadiet, som man kan göra störst nytta. Då tyckte vi att Försvarsmakten hade levererat det som de var ålagda att göra och att vi inte slentrianmässigt skulle lägga in något i regleringsbrevet.

Med detta sagt och utifrån de uppgifter och den utredning som har kommit finns det nu återigen en referens i Försvarsmaktens regleringsbrev om att de ska arbeta vidare också med samexistensfrågor, tillsammans med det som finns i instruktionen.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 4 Svar på interpellation 2024/25:282 om försvarrets samverkan med vindkraftsproducenter

Anf. 8 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Adrian Magnusson har frågat mig om jag och regeringen anser att samverkan mellan Försvarsmakten och vindkraftsintressenter är fullgod. Han har även frågat om jag och regeringen är beredda att vidta några åtgärder för att se till att denna samverkan fungerar bättre i framtiden.

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har i grunden förändrat och försämrat säkerhetsläget i vår del av världen. Maktutövning med militärt våld är återigen en realitet i Europa och vårt närområde. Det medför att det militära försvaret måste stärkas och att upprustningen behöver ske i snabbare takt.

För att lösa sina uppgifter från riksdag och regering är Försvarsmakten, och övriga försvarsmyndigheter, beroende av att kunna använda mark- och vattenområden, anläggningar och infrastruktur på ett ändamålsenligt sätt. Den nu pågående tillväxten och förmågeökningen inom försvaret förstärker behovet ytterligare.

Samtidigt som totalförsvaret ska växa pågår en energiomställning med ett fortsatt kraftigt ökat behov av fossilfri energi. För att åstadkomma en långsiktigt hållbar utbyggnad av energisystemet krävs att hänsyn tas till andra berörda intressen, bland annat det militära försvaret.

Försvarsmakten arbetar redan i dag för samexistens mellan det militära försvaret och vindkraftsutbyggnad. Som sektorsmyndighet bedömer Försvarsmakten om en planerad vindkraftspark riskerar att medföra påtaglig skada på ett riksintresse eller område av betydelse för totalförsvarets militära del. I det arbetet stöttar Försvarsmakten även andra berörda myndigheter inom totalförsvarets militära del.

Att Försvarsmakten arbetar med samexistensfrågor på detta sätt framgår av flera rapporter. Av rapporterna framgår vidare bland annat att Försvarsmaktens möjligheter att bidra till utbyggnaden av vindkraft är störst i planeringsskedet, där mark- och vattenområdets lämplighet utreds för vindkraft.

Om Försvarsmakten bedömer att en vindkraftsetablering skulle medföra påtaglig skada för totalförsvarets militära del förs en dialog med vindkraftsprojektören. I vissa fall kan justeringar av projektet möjliggöra att skadan undviks. Det kan till exempel handla om justering av vindkraftverkens antal, positioner eller höjder. Vindkraftsprojektören i fråga ges då möjlighet att inkomma med ett reviderat förslag.

Slutligen vill jag nämna den utredning om havsba-serad vindkraft som nyligen överlämnades till rege-ringen. Den analyserar hur regelverket för användning av havsområden vid etablering av vindkraft kan för-bättras och hur tillståndsprövningen av vindkraft i all-mänt vatten och den ekonomiska zonen kan bli mer ef-fektiv och tydlig. Utredningen föreslår bland annat en övergång till ett så kallat auktionssystem.

Anf. 9 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Fru talman! Jag tackar försvarsministern för svaret, som var utförligt som alltid. Utförlighet innebär dock inte per automatik att det inte går att ha några syn-punkter eller reflektioner på ett svar. Jag tänker nu framföra några sådana här i riksdagens talarstol.

Gällande det säkerhetspolitiska läget råder det bred konsensus här i kammaren om de hot och faror som Sverige och resten av Europa står inför. De senaste veckornas uppseendeväckande händelser i Östersjön har knappast inneburit att den bilden behöver revide-ras. Jag tänker därför inte beröra den delen ytterligare.

Min interpellation berör försvarets dialog och sam-verkan med vindkraftsintressenter, inte minst de bolag som planerat för vindkraftsutbyggnad under lång tid i södra delen av Östersjön.

När regeringen den 4 november beslutade att säga nej till hela 13 vindkraftsparker i södra Östersjön var det en kalldusch för de bolag som spenderat flera år på att planera för dessa vindkraftsparker. Den efterföl-jande debatten i medierna visar tydligt på detta. Där uttryckte intressenter och berörda aktörer stor förvä-ning och bestörtning över regeringens beslut.

Att intressenterna var bestörta kan man kanske för-stå. Det som däremot är uppseendeväckande är förvä-ningen. I den efterföljande debatten framstod det som att någon dialog i stort sett inte förekommit. Det var delvis detta som inspirerade mig att ställa interpellat-ionen.

Personligen har jag i andra sammanhang, utan att få några som helst svar, interPELLERAT och ställt skrift-liga frågor till försvarsministerns kollega, klimat- och miljöministern, om vad det är som gjort att regeringens beslut har dragit ut på tiden. Det gäller framför allt par-kerna utanför södra Skånes kust. Inte ens Sveriges riksdag har kunnat få några tydliga besked om varför besluten om parkerna har dröjt, inte förrän besluten var ett faktum.

Fru talman! För några månader eller snart ett år se-dan hade jag och försvarsministern, som han nämnde i den tidigare debatten, en interPELLATIONSDEBATT om en strykning i Försvarsmaktens regleringsbrev när det gäller dialogen med vindkraftsintressenter. Som för-svarsministern sa tidigare här tyckte han att formulering var onödig eftersom arbetet pågick och det fanns instruktioner till Försvarsmakten.

Den som kikar i protokollen kan notera att under-tecknad inte tyckte att detta var en helt fullgod förklar-ning. Debatten efter beslutet reser vissa frågetecken kring om det var så klokt att stryka formuleringen, men

jag är glad att höra att regeringen har omprövat sin in-ställning.

Försvarsministern hänvisar i sitt svar till ett antal rapporter. Jag utgår från att han kommer att ta upp dessa i sina framtida anföranden, men jag vill upp-märksamma kammaren på att det finns rapporter som pekar på att Försvarsmaktens samverkan med vind-kraftsintressenter kan stärkas, bland annat den rapport som ledamoten Björklund hänvisade till här tidigare. Det måste gå att göra trots, eller kanske särskilt på grund av, det säkerhetsläge vi har i Östersjön. Vi ska inte glömma bort att energiförsörjning också är ett vi-talt säkerhetsintresse. Inte minst Rysslands krigföring i Ukraina har visat att det kan bli ett militärt mål.

Fru talman! Försvarsministern ska förhoppningsvis utveckla om han anser att dialogen mellan vindkrafts-intressenter och Försvarsmakten är fullgod. Jag kan ana ungefär var svaret kommer att landa, men jag no-terar att debatten kring dialogen inte på något vis är avslutad.

I Ystads Allehanda i veckan gick det att läsa om ännu ett vindkraftsprojekt, Blekinge Offshore, som Försvarsmakten ställt sig avvisande till. Bolaget bakom parken har i yttrandet till mark- och miljödom-stolen skrivit: "Försvarsmakten har dock valt att inte medverka i en dialog med bolaget, trots upprepade för-sök från bolagets sida."

I avvaktan på den utredning som försvarsministern hänvisar till i sitt svar vill jag påstå att det finns ett an-tal frågetecken kring om dialogen mellan Försvars-makten och vindkraftsintressenterna är bristfällig. Av svaret framgår det inte huruvida försvarsministern och regeringen är redo att agera i avvaktan på att den ut-redning som nämns överlämnar sitt slutbetänkande, även om det som gäller regleringsbrevet är en form av agerande.

Jag ger nu försvarsministern möjlighet att utveckla sina resonemang och förhoppningsvis komma med yt-terligare besked i just den delen.

Anf. 10 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Det var två delar som berörde varför skrivningen var med i regleringsbrevet och varför vi sedan tog bort den. Det ena var som sagt att det fanns med i instruktionen att man ska samverka. Det andra var att Försvarsmakten lämnade en rapport den 23 ok-tober som också var en redovisning av de åtgärder de ville se för att få en effektivare process.

Vi tyckte inte att det fanns skäl att slentrianmässigt lägga dit det i regleringsbrevet för 2024, utan det skulle fylla ett syfte. Men vi gör det för 2025, för nu har vi också den nya utredning som kom den 13 december att arbeta vidare med. Detta är bevekelsegrunden till att det har åkt in och ut ur regleringsbrevet, bara för att tydliggöra detta.

Jag ska säga något kopplat till dialogen. Adrian Magnusson säger att beskedet var en kalldusch för de berörda vindkraftsbolagen, och det kan jag mycket väl förstå eftersom det naturligtvis var ett bakslag. Men alla de bolagen visste om Försvarsmaktens

uppfattning. I det avseendet kan det alltså inte ha varit någon stor överraskning, åtminstone när det kommer till om man beaktade de säkerhets- och försvarspolitiska skäl som låg till grund för detta. Där har det varit en dialog.

Det finns som sagt möjligheter för Försvarsmakten och intressenter att diskutera vindkraftverks höjd, exakt lokalisering och så vidare. Det sker vid ansökan. Den andra dimensionen, som jag vet att Adrian Magnusson också efterfrågar, är den lite mer övergripande, strategiska dialogen mellan Försvarsmakten och vindkraftsbolagen. Den sker också. Det är säkert så att man från vindkraftsbolagens sida skulle vilja ha mycket mer av den. Det har jag respekt för. Försvarsmakten måste naturligtvis väga det mot övriga resurser, men det sker både på strategisk nivå och vid specifika, enskilda ansökningar.

Försvarsmakten har också vidtagit en del åtgärder för att försöka få ned handläggningstiderna, åtminstone vad gäller vindkraft i allmänhet. Man har stärkt personalen vid de regionala staberna för att kunna få ned handläggningstiderna.

Vi är i ett läge där Försvarsmakten växer och vårt energiberoende ökar. Det innebär att Försvarsmakten, som jag har förstått det, hanterar närmare 3 000 ansökningar per år – inte bara om havs- eller landbaserad vindkraft. Det är stor efterfrågan på yttranden och många som vill ha strategiska dialoger kopplat till samexistens med Försvarsmakten.

Anf. 11 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Fru talman! Jag tror att det försvarsministern säger är alldeles riktigt. Dessa bolag är inte nöjda med dialogen. Det har måhända förekommit viss dialog, men det framgick ändå av debatten i efterdyningarna av regeringens beslut – oavsett vad man tycker om det. Jag har givetvis förståelse för säkerhetsläget och den typ av avvägningar som måste göras, men det var ändå ganska tydligt att de här bolagen inte var särskilt imponerade av Försvarsmaktens roll i dialogdelen. Det har uppenbarligen inte heller blivit bättre. Man kan ta exemplet Blekinge Offshore. Det bolaget säger fortfarande att de tycker att dialogen och samverkan är mycket bristfällig.

Jag förstår att man vill ta ett större grepp kring havsvindkrafts- och vindkraftsfrågorna. Jag tror att det är bra. Jag tror att det är bra att man tittar på det som försvarsministern var inne på i sitt första inlägg, till exempel auktionssystem. Just nu har vi en situation som påverkar inte minst vindkraftsparkerna utanför Ystads kust, som är de exempel jag främst haft insyn i. I de projekten plöjdes hundratals miljoner ned, och sedan kom det ett avslagsbeslut. Det är klart att det skapar bestörtning. Det kan man ha ganska stark sympati för. Det är en ordning som är problematisk.

Jag tycker att beslutet som fattats om att återinföra en skrivning i regleringsbrevet tyder på att regeringen inte bara avvaktar att utredningen till slut blir lagstiftning, och jag hoppas att det stämmer. De svenska lagstiftningsprocesserna tar ju tid, och det kan hända

ganska mycket fram till det att en proposition överlämnas till riksdagen, och innan den har behandlats kan det ha gått ytterligare lite tid.

Jag hoppas att regeringen tittar på frågor som rör hur man kan formalisera dialogen på ett tydligare sätt. Ledamoten Björklund var inne på några exempel i sina interpellationsanföranden. Man borde kunna hitta former för en formaliserad dialog, både kring det mer övergripande och ytterligare kring de specifika parkernas utformning. Om inte annat kan man då slippa en ganska tråkig debatt i medierna i efterhand där olika bolag uttrycker sin besvikelse. OX2 har till exempel sagt: ”Vi ser hur andra länder i Östersjön med närhet till Ryssland, som Polen och Tyskland, bygger ut havsbaserad vindkraft och där det finns ett konstruktivt samarbete med respektive försvarsmakt.” Det antyder ju att man inte tycker att det finns ett konstruktivt samarbete med den svenska försvarsmakten.

Jag tror att det här är viktigt av flera olika skäl. Ett av dem är såklart resursslöseri eller kapitalförstöring när hundratals miljoner plöjs ned i diverse vindkraftsprojekt som sedan visar sig inte kunna genomföras.

Jag tror också att det är av vikt att Försvarsmakten är en tydlig aktör i samhället och samhällsdebatten. Det finns nog en risk, som jag vet att vi berörde i vår interpellationsdebatt för snart ett år sedan, då ledamoten Karlsson också deltog, som innebär att Försvarsmakten upplevs stå utanför samhällsordningen, om jag uttrycker mig så. Försvarsmakten upplevs göra precis som de vill och som om de inte är en aktiv part i den dialog och de diskussioner som förekommer i övriga delar av samhället. Jag säger inte att det är så, men jag tror att det finns en risk att det uppfattas så i olika delar av samhället – inte minst av vindkraftsbolagen och vindkraftsintressenterna.

Det kan också finnas andra som upplever att Försvarsmakten, om man uttrycker sig något slarvigt, kör sitt eget race. Man upplever att det inte finns någon möjlighet till dialog och samverkan. Därför hoppas jag att regeringen innan de lägger en proposition på riksdagens bord ser över hur man kan stärka den här dialogen och samverkan.

Anf. 12 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Som jag sa i mitt inledningsanförande finns det skäl att vidareutveckla samarbetsformerna mellan Försvarsmakten och övriga intressenter så att vi får en snabbare och mer förutsägbar process. Det finns inspirerande exempel. De gäller landbaserad vindkraft. I Dalarna och Värmland har man i ett pilotprojekt arbetat med motsvarigheten till ett anvisningssystem där man tittat på vilka totalförsvarsintressen som finns i länen.

Myndigheterna måste gemensamt kavla upp ärmarna och säga var försvarsintressen, kommunala intressen och kritisk infrastruktur finns. Det kräver att man kan dela information – även sekretessbelagd information. Därför är det väldigt viktigt att det finns personer på miljöenheterna på länsstyrelserna som har säkerhetsprovats, och så vidare.

Jag har själv varit i Dalarna och diskuterat med länsstyrelsen där hur projektet har fallit ut. Det ger bra inspiration inför det vi vill åstadkomma, nämligen ett auktionssystem eller anvisningssystem.

Regeringen kommer att arbeta vidare med propositionen. Den kommer inte att utgå från Försvarsdepartementet utan från Klimat- och näringslivsdepartementet, och jag ska inte föregripa det arbetet. Men vi har även en kontinuerlig dialog med Försvarsmakten i allt från mål- och resultatredovisningar till budget, där vindkraften är en av flera frågor som dyker upp.

Jag säger som Ebba Busch när vi presenterade avslaget på bygget av 13 vindkraftsparker och även öppnade för Poseidon på västkusten: Det här var inget lätt beslut att ta. Vi ser naturligtvis positivt på havsbaserad vindkraft. Vi behöver mer vindkraft. Men i ljuset av det allvarliga säkerhetspolitiska omvärldsläget och att Försvarsmakten var väldigt tydlig med att detta skulle innebära oacceptabla säkerhetshot är regeringen inte villig att ta de risker det skulle medföra att bygga ut havsbaserad vindkraft i Östersjön.

Adrian Magnusson har rätt i att vi kommer att behöva arbeta mer med att hitta bättre former för att få till ett snabbare och mer förutsägbart system, inte minst genom ett förstärkt auktions- eller anvisningssystem.

Anf. 13 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Fru talman! Jag börjar med att tacka, för jag tycker att det här har varit en bra och konstruktiv debatt där vi har kunnat uttrycka vår mening. Jag känner mig tryggare nu med att det ändå finns en vilja från regeringen att arbeta med detta.

Vi befinner oss i ett nytt läge, i viss mening. Det måste byggas väldigt mycket elproduktion, helst ganska snabbt. Samtidigt har vi en försvarsmakt som på grund av det säkerhetspolitiska läget behöver expandera, även det tämligen snabbt – i alla fall utifrån ett historiskt perspektiv. Jag kan förstå att det skapar vissa utmaningar. Men jag vill återigen påpeka att jag tror att det är väldigt angeläget att Försvarsmakten upplevs som en del av resten av samhällsordningen och alltså inte är frikopplad från övriga samhället.

Jag förstår att försvarsministern inte kommer att recensera enskilda uttalanden från Försvarsmaktens företrädare. Det har jag inga illusioner om att han kommer att göra. Men jag kan tycka att man även i tonläget från företrädare för Försvarsmakten efter det här beslutet anade något i stil med att de ser sig som ett intresse som står över alla andra, som inte behöver ta samma hänsyn som krävs av andra i ett samhälle. Jag förstår att det kanske inte var meningen, men jag tyckte mig uppfatta en sådan ton.

Jag tror att försvarsministern är inne på något viktigt i sitt anförande och när han lyfter fram exemplen i Dalarna och Värmland – att vi nog behöver se över myndighetssamverkan brett i den här typen av frågor också med länsstyrelser och kanske med kommuner och se hur de arbetar med vindkraftsfrågor tillsammans med Försvarsmakten.

Jag tror att vi kommer att komma in på det här också i andra sammanhang, till exempel övningsområden och liknande, där jag tror att det kan vara viktigt att man har en förstärkt dialog mellan försvarsmakt och berörda områden och kommuner. Nu är det en annan debatt, som vi inte ska ta här i dag.

Jag vill avsluta med att jag är väldigt glad över att skrivningen i regleringsbrevet kommit tillbaka. Det visar på att interpellationsverktyget kanske kan ha någon mening ändå. I opposition känner man ibland att det inte har det. Jag tackar för en bra debatt.

Anf. 14 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Jag tackar också för en trivsamt debatt med Adrian Magnusson. Det var en saklig debatt, tycker jag, precis som den förra. Hatten av till ledamöten för att han också fick rätt kopplat till regleringsbrevet.

Med det sagt delar jag inte Adrian Magnussons uppfattning om tonen från Försvarsmakten. Om det skulle vara så att det uppfattas som att Försvarsmakten på något sätt står ovanför övriga staten eller statliga intressen på det sättet skulle det vara djupt beklagligt, för är det någonting vi ska känna stolthet över är det Försvarsmaktens stenhårda arbete varje dag för att hålla Sverige säkert. Det vet jag att alla människor i uniform arbetar oförtröttligt med. Man har också lämnat viktigt stöd till Ukraina som är oerhört fint och uppskattat, så varje form av bildsättning i annan riktning vore faktiskt att ge en enormt missvisande bild av en myndighet som gör ett väldigt viktigt arbete för att hålla Sverige säkert så att jag och Adrian Magnusson kan stå här och debattera de här frågorna.

Det här är också en myndighet som får allt högre stöd. Alla mätningar i samhället visar att Försvarsmakten har ett starkt stöd, och det är bra. Det behöver vi.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 5 Svar på interpellation 2024/25:278 om kommunernas förutsättningar att bedriva en trygg äldreomsorg

Anf. 15 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Vad roligt att engagemanget för svensk äldreomsorg tycks ha blivit så stort i den här kammaren! Detta är trots allt bara ungefär andra gången under två års tid som jag som statsråd får förmånen att diskutera just äldreomsorg med anledning av en interpellation ställd av ledamöter i den här kammaren, så det är mycket glädjande med så stort engagemang.

Fru talman! Linnéa Wickman har frågat mig hur jag motiverar regeringens prioritering av ytterligare skattesänkningar för höginkomsttagare samtidigt som landets äldreomsorg står inför stora utmaningar. Linnéa Wickman har också frågat vilka åtgärder jag tänker vidta för att komma till rätta med underbemanningen inom landets äldreomsorg, som enligt Kommunals undersökningar dagligen innebär risker för de äldre

och bidrar till att allt färre undersköterskor ser en framtid inom yrket. Slutligen har Linnéa Wickman frågat mig hur jag avser att säkerställa att kommuner och regioner kan rekrytera och behålla tillräckligt många medarbetare inom äldreomsorg och vård givet den demografiska utvecklingen och de ökande behoven.

I Sverige har vi en ordning med kommunalt självstyre. Äldreomsorgen ryms inom det kommunala ansvarsområdet. Kommunerna har genom den kommunala beskattningsrätten både ett långtgående ansvar för och en stor möjlighet att påverka finansieringen av sin verksamhet. Skatteintäkterna står för den allra största delen av kommunernas totala intäkter. Kommunernas ekonomiska förutsättningar är därför, liksom för övrig offentlig sektor, starkt kopplade till skatteunderlagets utveckling och den ekonomiska tillväxten. För att långsiktigt stärka kommunernas ekonomi och förutsättningar att finansiera äldreomsorgen har därför ökad tillväxt och en återupprättad arbetslinje stor betydelse.

Budgetpropositionen för 2025 fokuserar på att stötta ekonomins återhämtning genom reformer som ökar tillväxten och stärker hushållen. I detta ligger bland annat att lätta på skattebördan för svenska folket och olika åtgärder för att få fler i arbete. Att ekonomin växer och Sverige blir rikare är en viktig förutsättning för att kunna finansiera de satsningar som krävs för att Sverige ska bli ett säkrare och tryggare land att bo och leva i.

Som jag nämnde faller äldreomsorgen under det kommunala självstyret, och frågor om bemanning och kompetensutveckling är ytterst ett arbetsgivaransvar. Det handlar till exempel om att vara en attraktiv arbetsgivare, stärka ledarskapet inom äldreomsorgen och hitta lösningar för ett hållbart arbetsliv. Kommunerna har både möjlighet och ansvar att vidta åtgärder för att säkerställa personal- och kompetensförsörjningen.

Staten kan samtidigt stärka kommunsektorns förutsättningar att planera och utföra välfärdsuppdraget. Trots att statens budgetar för 2023 och 2024 behövde vara återhållsamma för att bekämpa inflationen har regeringen under dessa år prioriterat välfärden och genomfört förstärkningar av de generella statsbidragen till kommunsektorn med sammantaget 16 miljarder kronor. Förstärkningarna har varit permanenta och fortsätter därmed att stärka kommunsektorns ekonomi under 2025 och framåt. Regeringens framgångsrika inflationsbekämpning leder också till att kommunsektorns ekonomi väntas förbättras när inflationen stabiliseras på en låg nivå och sektorns pensionskostnader minskar. Enligt Sveriges Kommuner och Regioners prognoser bedöms det stärka resultatet med 50 miljarder kronor 2025 jämfört med 2024. Samtidigt väntas en konjunkturåterhämtning, och skatteintäkterna väntas öka i snabbare takt igen.

Äldreomsorgen är en prioriterad fråga för regeringen, som har vidtagit flera åtgärder för att stärka omsorgens kvalitet. Det gör regeringen bland annat genom sektorsbidraget till äldreomsorgen, genom reformen skyddad yrkestitel för undersköterskor och genom att förlänga och utveckla Äldreomsorgslyftet.

Regeringen arbetar också med en ny socialtjänstlag som innebär en omställning av omsorgen till att bli mer förebyggande, kunskapsbaserad och tillgänglig. I budgetpropositionen för 2025 lämnas vidare flera förslag för att stärka svensk äldreomsorg, och regeringen kommer att fortsätta arbeta med flera reformer för en starkare och tryggare äldreomsorg i Sverige.

Anf. 16 LINNÉA WICKMAN (S):

Fru talman! Tack till ministern för det inledande svaret!

Jag konstaterar att det är hög tid att ministern kommer hit för att debattera situationen i landets äldreomsorg, för läget inom den svenska äldreomsorgen är allvarligt.

När Kommunal frågar landets undersköterskor inom äldreomsorgen uppger färre än hälften att de vill arbeta kvar inom tre år. På tio år har andelen som vill arbeta kvar sjunkit med hela 40 procent. I samma undersökning svarar fler än hälften att arbetstiderna aldrig eller inte särskilt ofta går att kombinera med familjeliv eller sociala aktiviteter. Samtidigt svarar var tredje att bemanningen dagligen eller någon eller några gånger i veckan är så låg att det innebär en risk för de äldre.

Kommunals ordförande Malin Ragnegård konstaterar, baserat på bland annat den här undersökningen, att äldreomsorgen befinner sig i fritt fall och att dessa siffror borde utlösa en politisk kris i Sverige. Kommunals medlemmar går sönder när de försöker bära upp ett underfinansierat system, med kronisk underbemanning och arbetsmarknadens högsta sjukskrivningstal som följd. Med tanke på att andelen av befolkningen som är 85 år eller äldre kommer att öka de kommande 10 åren med nära 170 000 personer blir det än mer alarmerande.

Fru talman! Jag tror inte att det är en överraskning för statsrådet att äldreomsorgen står inför stora utmaningar sett till både kompetensförsörjning och demografi. Men jag vill hävda att de politiska prioriteringar som regeringen gör inte på något vis möter de här utmaningarna.

Man ska också se på utvecklingen. De senaste 19 åren har 13 nationella budgetar varit borgerliga och präglats av stora skattesänkningar som framför allt har gynnat landets välbärgade.

Under den här mandatperioden har regeringen inte bara fortsatt på den inslagna vägen utan förstärkt den markant i budget efter budget. Ministern ger sig själv och andra höginkomsttagare, som till exempel riksdagsledamöter, tusentals kronor i sänkt skatt per månad. Halva regeringens reformutrymme i statens budget läggs i år på just det här, vilket dessutom är riktigt ineffektiv politik om man vill minska arbetslösheten och få fart på tillväxten och ekonomin. Undersköterskorna får däremot inte vare sig fler kollegor, bättre villkor eller för den delen någon större skattesänkning att tala om.

Även om det är kommunerna som ansvarar för äldreomsorgen påverkas deras förutsättningar starkt av

storleken på statsbidragen och av att man inte räknar upp statsbidragen i förhållande till takten i inflationen. Det är någonting som vi socialdemokrater har föreslagit att man ska göra och som våra nordiska grannländer gör. Det skulle vara att ta ansvar för att bygga en mer robust äldreomsorg som kan möta utmaningarna och där budgeten inte urholkas från år till år.

Vi ska komma ihåg att kommunernas skattenivåer förstås även påverkas av om regeringen tar sin del av ansvaret för att finansiera den gemensamma välfärden. Jag tycker faktiskt att vi nu efter att resurstillskotten under årtal inte motsvarat de faktiska behoven är i ett läge där en rimlig fråga att ställa sig är: Hur många fler skattesänkningar på nationell nivå tål äldreomsorgen? Jag undrar om äldreministern verkligen anser att det är en rimlig prioritering att sänka skatterna för landets rikaste i det här allvarliga läget.

Anf. 17 KRISTOFFER LINDBERG (S):

Fru talman! Jag tackar ledamoten Linnéa Wickman för en angelägen interpellation.

Enligt fackförbundet Kommunal gjordes nedskärningar i en majoritet av Sveriges kommuner under det år vi just lagt bakom oss. De verksamheter där man såg mest besparingar var äldreomsorgen och skolan. Det här slår hårt både mot personal och mot dem som är äldre och beroende av äldreomsorgens insatser.

Kommunal är tydliga: Det behövs mer resurser till kommunerna. Sverige står i en välfärdsrisk och specifikt en vårdkris. I vissa sammanhang talas det om nedskärningar i nivå med 90-talskrisen. Vi har sett en varselvåg över den svenska hälso- och sjukvården. Men i stället för att skjuta till mer pengar använder regeringen nästan halva sitt reformutrymme till att sänka skatten för de allra rikaste.

Både Sveriges kommuner och oppositionen här i kammaren har gång på gång varnat för de här nedskärningarna i välfärden. Nu ser vi konsekvenserna av regeringens politik för sjukvården, skolan och äldreomsorgen.

Fru talman! Jag vill ge ett exempel från verkligheten, där man varje dag hanterar regeringens välfärdsvek. Jag bor i Bollnäs kommun i hjärtat av Hälsingland. Där märks regeringens politik tydligt. Förutom att det ekonomiska läget är tufft generellt när regeringens statsbidrag inte räcker för att täcka kostnaderna gör regeringen också nedskärningar direkt riktade mot äldreomsorgen.

Att regeringen har avskaffat statsbidraget för att främja ett hållbart arbetsliv inom vård och omsorg får stora konsekvenser för Sveriges kommuner och deras förutsättningar att klara sitt uppdrag. För min hemkommun handlar det om 16,8 miljoner som försvann redan förra året, och de pengarna lyser med sin frånvaro även detta år i ministerns budget. Det är väldigt mycket pengar för en normalstor svensk kommun. Det var 16,8 miljoner som användes för att antligen avskaffa de delade turerna för omsorgspersonalen. De täckte inte hela kostnaden, men tillsammans med kommunala satsningar kunde man genomföra det här. Nu

har dock delade turer fått göra comeback på grund av regeringens nedskärningar.

De statsbidrag till kommunerna som regeringen lägger för att finansiera svensk välfärd är långt ifrån tillräckliga. Både regioner och kommuner tvingas till nedskärningar. Behovet är just nu enormt. I ett sådant skede väljer regeringen att i år höja de generella statsbidragen till kommunerna med 0 kronor.

Noll! Jag kan inte låta bli att fundera över om det är en medveten strategi från regeringen att pressa kommunerna till ruinens brant och tvinga dem att höja sin platta kommunalskatt för att klara av att uppfylla lagkraven samtidigt som man själv på Regeringskansliet kommer med nästa jobbskatteavdrag. Det är en ganska cynisk skattepolitik.

Kommer ministern att presentera några ökade statsbidrag till kommunerna för att hindra de omfattande nedskärningar som regeringen tvingar kommunerna att genomföra, framför allt inom äldreomsorgen?

Anf. 18 PATRIK LUNDQVIST (S):

Fru talman! Jag tackar Linnéa Wickman för interpellationen. Jag tackar naturligtvis också ministern för svaret.

När man lyssnar på ministern hör man tydligt att fokus inte är på kommunernas verksamheter. Det är inte de äldres situation eller personalens situation inom äldreomsorgen som är det viktigaste för staten att hantera, utan det är tillväxtpolitiken. Sedan ska kommunerna med det kommunala självstyret ansvara för det andra. Det här är naturligtvis i viss mån sant. Staten har inte styret över verksamheten. Men vi har i Sverige ett kommunalt utjämningsystem, som syftar till att alla kommuner ska klara av att leverera bland annat äldreomsorg till sina invånare, oavsett om den verksamhet som bedrivs i kommunen bär och ser till att folk flyttar dit eller i stället försvinner eller effektiviseras så att färre jobbar där och fler och fler flyttar därifrån.

Det här är ett ansvar som är oerhört viktigt för att hela Sverige ska kunna leva och för att de äldre som har byggt upp Sverige genom till exempel skogsbruket i Norrlands inland eller i Gävleborg, som vi kommer ifrån, ska kunna klara av att bo kvar på ålderns höst där de har byggt sitt liv, trots att deras barn kanske flyttar till Stockholm av tvång eller fri vilja och då tar med sig sin skattekraft till sin nya kommun. Det är ett jättestort ansvar.

Det jag läser in i ministerns svar är att nuvarande regering förvisso satsar på tillväxt för vissa men också satsar på avveckling för andra, när man i stället för att ge pengarna per individ ut till landet för att säkra den verksamhet och köpkraft som finns runt om i landet delar ut pengarna i generella skattesänkningar efter vilken inkomst folk redan har. Då går mer och mer pengar till de områden där det redan finns väldigt mycket pengar, och de områden som har börjat utarmas fortsätter att utarmas.

Det här är inte en ansvarsfull politik gentemot landsbygden och gentemot alla de människor som har

byggt Sverige via malmen, gruvorna, skogsnäringen, pappersbruken och allt det andra som fortfarande finns kvar men som anställer färre och färre när verksamheterna effektiviseras och kan bedrivas med färre människor. Staten måste ta sitt tydliga ansvar – se till att de här kommunerna inte drabbas av ännu större avfolkning, se till att det finns en viss köpkraft kvar och se till att de äldre som har valt att leva sitt liv där och göra det de ska också får den belöning de förtjänar och den vård de förtjänar på ålderns höst.

Det här är kort och gott en politik för dem som redan har och för storstadsregionerna i stället för en politik för hela Sverige och de människor som lever här. Jag har svårt att se att det här klaffar med de ord man använder när man beskriver vad man vill göra. Det är klart att man kan säga att kommunerna klarar sig generellt. Men det bygger ju på att vissa redan är väldigt rika medan andra inte är det. Man använder genomsnittet i stället för att se till dem som faktiskt drabbas av det här.

Vi har lovat svenska folket att man ska få en värdig vård oavsett var man bor i landet. Det måste vi också leva upp till. Här finns det mer att göra. Jag är nyfiken på att höra vad som kommer att göras framöver, för det framgår inte i svaret här.

Anf. 19 SANNA BACKESKOG (S):

Fru talman! Tack till Linnéa Wickman för en väldigt viktig interpellation, och tack till ministern som är här i dag och diskuterar äldreomsorgen med oss.

För det första vill jag lyfta fram det självklara. Äldre är ingen homogen grupp, och dagens äldre lever i en väldigt komplex kontext. Jag fick inför den här debatten viktig input från en enhetschef för ärendehandläggare inom kommunal omsorgsförvaltning.

Hon beskrev en vardag som handlar om att dagligen möta människor som är vana att klara sig själva i ett alltmer individualistiskt samhälle men som en dag behöver be om hjälp och stöd för att klara vardagen.

Varje ärendehandläggare har ungefär hundra ärenden åt gången att hantera. Det handlar om tidigare undersköterskor, läkare, egenföretagare, lärare och byggnadsarbetare som inte sällan på ålders höst drabbas av ofrivillig ensamhet eller psykisk ohälsa.

När vi politiker fattar beslut om äldreomsorgen måste alltid perspektiv som psykisk hälsa, livskvalitet och meningsfullhet finnas med. Det är något som också PRO har lyft fram återkommande. Äldreomsorgen måste ha som ambition att uppnå livskvalitet för att enbart hålla en lägstanivå. Det skulle jag gärna höra statsrådet resonera lite kring.

Fru talman! För det andra: För att vi ska klara de stora utmaningarna med kompetensförsörjningen är det avgörande att de som jobbar inom äldreomsorgen i dag trivs, orkar, vill och har råd att jobba kvar.

I Försäkringskassans lägesrapport *Psykisk ohälsa i dagens arbetsliv* beskrivs att sjukfrånvaron på grund av stress har femdubblats. Bland de drabbade är fyra av fem kvinnor inom välfärdsyrken. En förklaring är den bristande balansen mellan krav och resurser. Det

är väl belagt att det främst är dålig arbetsmiljö som orsakar stressrelaterad sjukfrånvaro.

Kommunals förbundsordförande Malin Ragnegård säger i en intervju som jag tycker är värd att uppmärksamma: Arbetsgivarna pratar om att undersköterska är ett bristyrke. Men med den här extremt dåliga arbetsmiljön är det snarare ett riskyrke.

Fru talman! Jag tycker ändå att det är lite magstarkt att statsrådet i sitt svar hänvisar till kommunernas självbestämmande när hon vet att kommunerna är bakbundna av en skattesänkarpolitik med alldeles för små generella statsbidrag.

Försäkringskassan, Socialstyrelsen och Kommunal beskriver alla klart och tydligt den dåliga arbetsmiljön inom äldreomsorgen. Det är alltså ett nationellt problem. Utmaningarna är stora i kommuner som styrs av såväl Moderaterna som Socialdemokraterna.

SKR har nyligen tagit fram en actionplan där man understryker vikten av att jobba med friskfaktorer men också kompetensutveckling och yrkesväxling för att klara den demografiska förändringen. Detta med friskfaktorer är väldigt evidensbaserat, och det skulle ge resultat. Men det kräver såklart resurser.

Fru talman! Att något måste göras är solklart. Att omsorgens medarbetare, varav tre av fyra är kvinnor, är så slitna av stress och dåliga arbetsvillkor är en stor skandal och ett enormt samhälleligt misslyckande.

För att citera Bianca Kronlöfs lysande tacktal på Guldbaggegalan nyligen: Det är en skam att ni ska kämpa så ofta själva för att ha ett drägligt arbetsförhållande när det egentligen handlar om att ni ska ta hand om alla oss andra.

Vad är egentligen statsrådets plan för att fler ska orka, vilja och kunna jobba inom äldreomsorgen och kunna bidra till en värdig ålderdom nu när våra kommuner och regioner har satts på sväldiet?

Anf. 20 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Jag skulle önska att jag nu hade 20–30 möjligheter till replikskiften när äntligen engagemanget från kammaren är så stort för äldreomsorgen. Det har jag väntat på i två år. Jag kan bara konstatera att det är mycket glädjande med det engagemang som ändå uppvisas här i dag. Jag har jobbat med de här frågorna sedan dag ett. Jag kan bara konstatera att då som nu är äldreomsorgen en framtidsfråga.

Både antalet och andelen äldre i Sverige ökar. Vi får aldrig glömma att just den ökningen, att allt fler blir allt äldre, är en fantastisk framgångssaga. Det ska vi aldrig förminska. Det beskrivs ofta som att detta skulle vara ett gigantiskt stort problem. Men det är egentligen det som vi har strävat efter hela tiden.

Med det sagt är det självklart så att det är förknipat med en hel del utmaningar. Det kommer att leda till ett ökat behov av äldreomsorg, en utökad hemtjänst och en utökad andel platser på särskilda boenden.

Även om vi blir allt äldre lägger vi allt fler friska år till vår ålderdom. Men det innebär ändå till syvende och sist att vi någon gång i livet kommer att behöva

hjälp och stöd. Då ska givetvis en trygg och säker omsorg med hög kvalitet finnas där.

Precis som interpellanten men också flera av ledamöterna belyser är kompetensbristen mycket riktigt en stor utmaning i dag. Behovet av nyanställningar kommer dessutom sannolikt att öka framöver. Det krävs att vi redan här i dag har ett långsiktigt och strukturellt perspektiv så att vi kan jobba för att vi framöver långsiktigt kan säkra en hållbar välfärd.

Ett sådant perspektiv kräver att vi kan ha flera bollar i luften samtidigt. Vi behöver åtgärda alla de brister som finns här och nu för att stärka omsorgen och höja kvaliteten. Men vi behöver också ha orken att skapa förutsättningarna för framtidens omsorg även i framtiden.

Bland de viktigaste sakerna för en hållbar välfärd är hur den kan finansieras här i dag och också i morgon. Det är väldigt viktigt att understryka att det just är därför som regeringen har bedrivit ett systematiskt arbete.

Det gäller först och främst att vi i den pressade ekonomiska situation som vi befann oss i för inte så länge sedan sköt till medel dit där de gör störst nytta. Samtidigt fokuserade vi på att så snabbt som möjligt minska och arbeta bort inflationen. Det har störst påverkan just på kommunernas ekonomi.

Vi vann kampen mot inflationen. Det kommer att göra att kommunernas ekonomi nu ser betydligt ljusare ut de kommande åren. På lång sikt behöver vi också få upp tillväxten och få fler att gå från bidrag till arbete. Det är helt klart ett av de mest prioriterade områdena.

Flera av ledamöterna här i dag har varit inne på malmen, skogen och inte minst gruvorna som byggde Sverige starkt och fick igång tillväxten. Men de gör ändå inte kopplingen att det är just tillväxten som måste öka för att välfärden ska kunna finansieras framöver.

Just därför är det så viktigt att budgeten 2025 fokuserar på att stärka hushållen här och nu. Men det gäller att kämpa för att få upp tillväxten så att vi har råd att finansiera vår framtida välfärd tillsammans.

Det skulle gynna välfärden men framför allt äldreomsorgen både genom att stärka kommunernas ekonomi och genom att fler går från bidrag till arbete. Att fler arbetar mer skulle också underlätta kompetensförsörjningen inom äldreomsorgen.

En hållbar äldreomsorg kräver rätt förutsättningar. Det är de förutsättningarna som vi nu på flera plan arbetar för att skapa för att just stärka äldreomsorgen, fru talman.

Anf. 21 LINNÉA WICKMAN (S):

Fru talman! Tack, ministern, för det utvecklade svaret.

Jag konstaterar att flera av de få insatser som statsrådet ändå nämner att regeringen gör för att förbättra situationen inom äldreomsorgen är saker och ting som den tidigare socialdemokratiska regeringen har initierat.

Jag konstaterar att äldreomsorgslyftet nämns. Det är väldigt viktigt. Jag tycker att man kan nämna skyddad titel för undersköterskor och rätt till fast omsorgskontakt. Det är också exempel på viktiga reformer som regeringen har tagit vidare.

Det grundläggande problemet i dag är ändå, trots pandemins lärdomar, att de kvalitetslyft och ambitionshöjningar som vi påbörjade inte kan förverkligas utan långsiktiga satsningar som ger kommunerna riktiga resurser så att det går att anställa fler och förbättra arbetsvillkoren så att fler vill arbeta kvar.

Fru talman! Den grundläggande frågan i den här debatten blir trots allt följande.

Hur ska regeringens politik, där de rika prioriteras, kunna lösa krisen? Det är en ineffektiv politik som inte kommer att få fart på någon tillväxt. Jag vet att regeringen reviderade ned sina egna tillväxtprognoser strax innan årsskiftet.

Hur ska den här politiken, där man överger undersköterskorna, kunna lösa den allvarliga krisen? Detta är förstas ingen ny fråga. Men sett till hur stora utmaningarna faktiskt är och hur behoven ser ut när det gäller både kompetensförsörjningen och den demografiska utvecklingen behöver staten ta sitt ansvar, vilket jag skulle säga att den här regeringen inte gör.

Kommunal bedömer att det för att klara äldreomsorgens ökande behov skulle behövas 8 200 fler heltidsanställda inom äldreomsorgen varje år fram till 2030, till en total kostnad av ungefär 25 miljarder kronor. Det är en summa som regeringen hade kunnat prioritera, men det gör man inte. Det man gör är i stället att sänka skatterna med 28 miljarder kronor bara i år.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har gjort en omfattande prognos kring de investeringar som krävs fram till 2040 för att klara de ökande behov som vi talar om i debatten.

Där framgår att fyra av fem medborgare, alltså en stor majoritet av alla som bor och lever i det här landet, förväntar sig att äldreomsorgen år 2040 ska tillgodose befolkningens behov i större eller i åtminstone lika stor utsträckning som i dag. Samtidigt uppger fler än hälften i den undersökning och analys som myndigheten har tagit fram att även om kommunerna genomför olika typer av förbättringsarbeten och insatser kommer de med dagens finansiering i mindre utsträckning att kunna möta vård- och omsorgsbehoven.

Mer än 90 procent av kommunerna tror att det är privata ruttjänster för de pensionärer som har råd som kommer att vara en del av lösningen. Mer än 60 procent av kommunerna bedömer att det är mycket eller ganska troligt att det är anhöriga som kommer få täcka upp.

Redan i dag får äldre omsorg allt senare. En förklaring är att trösklarna för stöd har höjts och att allt fler, framför allt kvinnor, har tvingats gå ned i arbetstid för att täcka upp när välfärden brister. Men det här är ingen ödesbestämd utveckling, utan det är politik. Det handlar om ekonomisk politik och hur man prioriterar.

Menar ministern verkligen att det är familjesituationen och plånboken som ska avgöra vilken omsorg

man får? Ska landets pensionärer delas in i ett A-lag och ett B-lag? Det är ett svek mot dem som har byggt det här landet.

Anf. 22 KRISTOFFER LINDBERG (S):

Fru talman! Jag tackar ministern för debatten, men jag beklagar att jag inte kan få ett tydligt svar på min fråga om mer resurser.

Ministern pratar om tillväxt. Och ja, det är helt avgörande. Men frågan blir: När får vi se regeringens politik för tillväxt? Jag förutsätter att svaret på frågan om ökad tillväxt inte är skattesänkningar för höginkomsttagare. Jag har högre förväntningar på regeringen än så. Så när får vi se tillväxtpolitiken från regeringen?

Alla kommuner drabbas av regeringens otillräckliga statsbidrag. Men kommuner som redan har en svagare skattekraft och bland landets högsta skattesatser och som har ett större behov av välfärdens verksamhet drabbas ännu hårdare när regeringen inte kompenserar för ökade kostnader. Jag talar då framför allt om kommuner på landsbygd och i glesbygd.

Förutsättningarna ser väldigt olika ut i kommunerna, men samtidigt har alla kommuner samma ansvar för att uppfylla lagkraven inom välvärden när det exempelvis gäller äldreomsorg till sina invånare.

Frågan blir då: Vilka förutsättningar ger ministern kommunerna att lyckas med äldreomsorgen? Vi kan inte ha en regering som helt och hållet gömmer sig bakom det kommunala självstyret. Det kommunala självstyret är oerhört viktigt, men ministern måste väl ändå vara medveten om att kommunerna också är beroende av statsbidrag för att kunna leverera den äldreomsorg som är en del av det samhällskontrakt som medborgarna i detta land kan förvänta sig?

Det är tydligt att Sverigedemokraterna och regeringen inte prioriterar svensk äldreomsorg. Och så kan det såklart vara. Man får tycka olika. Men det får också konsekvenser, och dessa ser vi ute i kommunerna just nu. Ministern får såklart finna sig i att vi socialdemokrater, som vill se till medborgarnas legitima förväntningar när det gäller vilken nivå svensk äldreomsorg ska hålla, kommer att fortsätta att påtala detta för regeringen.

Anf. 23 PATRIK LUNDQVIST (S):

Fru talman! Den här regeringen gör som sagt en enorm överföring från områden där det bor få människor, där man har låga löner och där det finns en åldrande befolkning till storstadsområdena, där de flesta med höga inkomster bor och där det bor väldigt många människor.

Det är kontentan av att regeringen använder det reformutrymme som finns för att sänka skatterna, framför allt för sådana som oss i den här kammaren – vi som har över 60 000 kronor i månaden i inkomst. Samtidigt låter regeringen bli att skriva upp den kommunala utjämnningen till kommunerna så att de kan klara av att bedriva äldreomsorg överallt.

Det här är inte bara en fråga om omsorgen; det är också en fråga om arbetsmarknaden. Parallellt med

detta drar man ned resurserna till Arbetsförmedlingen runt om i landet och centraliserar och lägger över arbetet på färre handläggare som kan träffa människor och ge dem stöd. De drabbas när kommunerna behöver säga upp omsorgspersonal som inte längre kan jobba i hemkommunen. De kanske också tvingas flytta från sin kommun till en större kommun där efterfrågan på personal fortfarande finns.

Det här skapar en ond spiral, där landsbygden och småorterna och det som ibland kallas för avfolkningsområden drabbas hårdare och hårdare, till stor del på grund av statens agerande och regeringens sätt att använda vår gemensamma plånbok.

Jag tycker för min del att man skulle behöva göra precis tvärtom. Det är de här områdena som behöver en extra skjuts, större muskler och mer ekonomi för att även skapa lokal tillväxt – inte bara en tillväxt som man kan säga gynnar hela Sverige utan som också gynnar alla områden i Sverige.

Anf. 24 SANNA BACKESKOG (S):

Fru talman! En annan aspekt som behöver lyftas när vi pratar om äldreomsorg är driftsform och vad vinster i välfärden gör med vårt svenska välfärdssystem.

I mitt hemlän Gävleborg står vi inför att den moderata och sverigedemokratiska regionledningen kommer att besluta att bolagisera en hel vårdnivå. Det gäller alltså hela primärvården. Enligt deras egen utredning är detta det första steget; man bolagiserar för att sedan kunna sälja ut alla regionens hälsocentraler.

Vi socialdemokrater är starkt kritiska till att regionens hälsocentraler, med uppgift att möta och behandla sjuka människor, ska bedrivas i vinstdrivande syfte. Vems intresse kommer bolags-vd:arna att företräda? Är det invånarnas eller ägarnas? Och var kommer hälsocentralerna att placeras geografiskt? Är det rättvist över länet eller där de är som mest lönsamma?

Fru talman! En bolagisering kommer i allra högsta grad att påverka kommunerna, kommuninvånarna och den kommunala hemsjukvården. Den kommer att påverka samverkansytorna mellan regional primärvård och hemsjukvård. Det gäller självklart också skolhälsovården, familjecentralerna, BVC, MVC och äldreomsorgen.

Risken är överhängande att man på grund av vinstkravet trycker kostnader längre ned i systemet genom att vältra över ansvaret på den kommunala hemsjukvården. Detta beslut är enbart ideologiskt, och det här är en radikal politik som kommer att leda till ökade administrativa kostnader och till minskad demokratisk kontroll.

Jag tycker att det är en sådan extrem åtgärd att den behöver diskuteras på nationell nivå och att regeringen bör överväga att prata med sina partivänner i Gävleborg. Jag vill gärna höra ministern resonera kring hur en total bolagisering och utförsäljning skulle påverka våra äldre i behov av omsorg i Gävleborg.

I detta anförande instämde Kristoffer Lindberg (S).

Anf. 25 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Många frågor har bollats här. Jag konstaterar att jag är ointresserad av i vilken regi saker och ting har bedrivits – offentlig eller fristående regi – så länge det är fråga om hög kvalitet och hög tillgänglighet samt att skattebetalarna får valuta för sina pengar.

Låt mig ge ett exempel. Ledningen i den socialdemokratiskt ledda regionen här i Stockholm har beslutat att ta tillbaka 1177 i offentlig regi, vilket har gjort den dyrare och har inneburit sämre tillgänglighet. Särskilt äldre hamnar i kläm, givet att man har en sådan tidspress på sig när man ska beskriva sina besvär när man ringer in till 1177 att man riskerar att bli helt och hållet utan vård. Detta äventyrar definitivt liv och hälsa.

I övrigt vill jag backa tillbaka till den stora frågan gällande kompetensförsörjningen inom äldreomsorgen. Socialstyrelsen släppte i förra veckan en rapport. I den framgår det tydligt att det finns särskilda områden som är viktiga att stärka för att klara framtidens kompetensförsörjning. Det handlar bland annat om att satsa på kompetensutveckling och om att stärka ledarskapet inom äldreomsorgen så att arbetsmiljön också kan bli bättre. Fler ska orka, vilja och kunna jobba mer – gå från deltid till heltid – och på så sätt bli inkluderade i sättet att styra och leda verksamheten. Men det handlar också om språkkunskaper.

Det är här fråga om områden, fru talman, som jag har arbetat med sedan dag ett. Språket är helt grundläggande dels för att äldre ska förstå och göra sig förstådda – det är en självklarhet –, dels för att medarbetare ska kunna utföra sitt arbete på ett säkert sätt och dels för att den sociala samordningen ska fungera på arbetsplatsen så att arbetsmiljön på så vis också ska bli bättre.

Samtidigt vet vi att en stor del av personalen, uppskattningsvis en fjärdedel, inte talar tillräckligt bra svenska för att klara av sina arbetsuppgifter. Detta är, fru talman, en verklighet som har varit känd sedan länge, men det förmådde inte den socialdemokratiska regeringen klara av förra gången. Den agerade inte i frågan, men det har vi gjort. Och vi är mer handlingskraftiga i frågorna.

En av de första utredningarna som jag tillsatte handlade om språkrav i äldreomsorgen. Utredningen fick jag tillbaka i december, och den är nu ute på remiss för att ta in synpunkter på de olika förslagen. Förslagen är viktiga i fråga om att säkerställa tillräckliga språkkunskaper samtidigt som de också handlar om att hjälpa de många medarbetarna att öka kompetensen eller att den befintliga medarbetaren som inte har tillräckliga språkkunskaper får det stöd och den hjälp som behövs för att snabbt förbättra sina språkkunskaper.

Fru talman! Detta är bara ett exempel på hur vi praktiskt jobbar för att öka och stärka kvaliteten i äldreomsorgen. Precis som ledamoten var inne på har vi tagit vidare Äldreomsorgslyftet. Vi har tagit bort ytterligare käppar från hjulet så att kommunerna kan nyttja pengarna. Jag är mycket angelägen om att just detta efterlängtnade statsbidrag kommer många och rätt personer till del. Vi tar också fram en ny

socialtjänstlag, och vi fyller på med många viktiga reformer. Vi ökar stödet till anhöriga, stärker den medicinska kompetensen och vi stöttar det viktiga arbetet med att använda välfärdsteknik inom äldreomsorgen.

Anf. 26 LINNÉA WICKMAN (S):

Fru talman! Jag konstaterar att det ministern minst vill prata om är hur vi säkrar den grundläggande finansieringen utifrån de demografiska förutsättningar som finns och den rådande situationen inom landets äldreomsorg. Mina kollegor från Gävleborg har också gett olika tydliga exempel på hur det ser ut i vårt län.

Finansministern har sagt att det ska löna sig att tjäna 125 000 kronor i månaden. Jag tänker att det i stället ska löna sig att utföra ett av samhällets absolut viktigaste jobb, nämligen att arbeta inom vård och omsorg, att ta hand om oss och att ta hand om våra nära och kära.

Jag upprepar att budgeten för 2025 inte innehåller några nya generella statsbidrag till kommunerna. Det är klart att det kommer att bli utmanande om vi inte ökar resurserna när behoven ökar. Varje år sker en gradvis urholkning som gör att man får mindre och mindre pengar att bedriva verksamhet med.

Sedan finns enskilda reformer som vi har initierat som är otroligt viktiga, och jag delar bilden av att svenska språket är viktigt. Jag kommer själv från en kommun där man har jobbat hårt med hur man kan arbeta med att höja kompetensen i svenska språket för dem som arbetar inom vård och omsorg.

Jag vill också tacka statsrådet och mina kollegor för att de har deltagit i debatten. Dessa frågor borde placeras högre på den politiska dagordningen, och jag tar verkligen det som en uppmaning från statsrådet att hon gärna vill komma tillbaka så att vi kan debattera frågorna utifrån fler perspektiv än vad vi har hunnit med i dag. Regeringen måste skapa en plan för hur vi ska klara de växande framtida behoven.

I detta anförande instämde Kristoffer Lindberg och Patrik Lundqvist (båda S).

Anf. 27 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Jag vill givetvis börja med att tacka interpellanten och ledamöterna för att ni har deltagit i debatten. Det här är viktiga frågor, och jag uppskattar verkligen – som jag har sagt tidigare – att det finns ett så stort intresse i kammaren i dag för frågorna.

Precis som jag har redogjort för tidigare i mina anföranden genomför nu regeringen ett gediget reformpaket för en starkare äldreomsorg. Så snart som i nästa vecka kommer jag att presentera en ny demensstrategi, givet att det är en av våra snabbaste växande folksjukdomar. Ålder är en riskfaktor för att få någon form av kognitiv sjukdom. Det är inte en del av det naturliga åldrandet, men det är en fråga som vi behöver jobba med – inte minst inom kommuner och regioner – för att skapa en likvärdig vård och en bättre demensvård för dem som drabbas och deras anhöriga.

Avslutningsvis vill jag betona vikten av att kommunerna utnyttjar det stöd som finns, tar till sig av den debatt vi har haft i dag, de rapporter som har kommit från Socialstyrelsen och av de senaste siffrorna från SKR och SCB. De visar att det verkligen är angeläget att vi här och nu börjar jobba kraftfullt med arbetsmiljön i kommunerna, såväl i egen regi som i olika vårdföretag.

Vi behöver satsa på ledarskapet inom äldreomsorgen, och vi behöver flytta fram positionerna så att fler kan gå från deltid till heltid och att fler ska känna att detta är ett otroligt viktigt och meningsfullt framtidsyrke med en längre framtid än i dag.

Äldreomsorgen kommer även i fortsättningen att vara en viktig framtidsfråga, och jag ser verkligen fram emot att komma hit och diskutera den vid fler tillfällen.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 6 Svar på interpellation 2024/25:252 om nationella minoritetsspråk och neddragningar av anslag

Anf. 28 Kulturminister PARISA
LILJESTRAND (M):

Fru talman! Eva Lindh har frågat mig på vilka grunder beslut om att dra in resurser till språkcentrumen för de nationella minoritetsspråken och till Sámi Giellagáldu fattades samt vilka konsekvenser jag bedömer att dessa neddragningar kommer att få.

Regeringen anser att de nationella minoritetsspråken fortsatt aktivt behöver synliggöras och stödjas. Det är angeläget att den verksamhet som Institutet för språk och folkminnen har byggt upp gällande språkcentrum kan fortsätta och att Sametingets språkcentrum också får en fortsatt förstärkning. Regeringen har därför beslutat att tilldela språkcentrumverksamheten totalt 28 miljoner i regleringsbrevet för 2025. I denna summa ingår den tillfälliga förstärkningen om 8 ½ miljoner kronor som aviserades i budgetpropositionen.

När det gäller Sámi Giellagáldu har Sametinget möjlighet att, inom ramarna för den medelstilleddelning som regeringen beslutar i regleringsbrev, självt fatta beslut om eventuell fortsatt finansiering.

Regeringen har behövt göra prioriteringar i en tid då vi befinner oss i en lågkonjunktur. Verksamheten vid språkcentrumen behöver som alltid anpassas efter den aktuella anslagsnivån, men regeringen bedömer att myndigheterna med denna finansiering har goda förutsättningar att genomföra sina uppdrag.

Anf. 29 EVA LINDH (S):

Fru talman! Tack för svaret, statsrådet!

För snart tre år sedan införde den S-ledda regeringen en satsning om 90 miljoner årligen på språkcentrum för minoritetsspråken. Samtidigt förstärkte man också Samiskt språkcentrum. Satsningen har varit oerhört viktig för att bevara och även vitalisera språken som funnits i de nordiska länderna under väldigt lång tid.

Efter att ha läst budgeten skulle man kunna tänka sig att också den här regeringen instämmer i det. Det står att alla ska ha rätt att utveckla och bruka det egna modersmålet och nationella minoritetsspråket. Men i samma budget kan man se att det som skrivs i text inte riktigt stämmer överens med det som står i siffror och som realiseras i handling.

Anledningen till att jag engagerar mig i denna fråga är att jag sitter i välfärdsutskottet i Nordiska rådet, och vi har ansvar för de samiska frågorna ur ett mer övergripande perspektiv. De här frågorna rör nämligen inte bara Sverige utan också Finland och Norge. Vi försöker samarbeta. Samiskt språk och samisk kultur känner inga gränser. Därför kan vi inte heller tänka gränser när det handlar om att satsa på språket och kulturen.

Man ingick tidigare ett avtal. Våra tre nordiska länder sa: Nu gör vi den här satsningen gemensamt. Avtalet innebär att man förbinder sig. Om ett land inte längre finansierar innebär det alltså konsekvenser också för avtalet i stort.

När den samnordiska språkliga organisationen nu hotades i denna budget spelade det roll på många olika sätt: för det samiska språket, för den samiska kulturen och för de samarbetsavtal som har ingåtts. Jag tänker att avtal ska hedras.

När detta blev tydligt, när vi fick se siffrorna i budgeten och inte bara texten, gav det upphov till mycket stor oro för de nationella minoritetsspråken men också för verksamheten på Sámi Giellagáldu, som jag framför allt har nämnt här. Det finns nämligen en oro. Det har under lång tid känts som att de nationella minoritetsspråken men också den samiska kulturen har varit hotade. De har också varit hotade.

Det som nu krävs av oss är att vi visar att det finns långsiktighet, respekt och en tanke om att vi ska stödja, stå fast vid och stå bakom det som är viktigt, det vill säga att man kan känna sig trygg i sitt språk och sin kultur.

Det är därför jag har ställt den här frågan. Jag undrar över grunderna till att man tog detta beslut, som oroar och hotar. Det oroar naturligtvis även mig. Vilka var grunderna till att man tog det här beslutet, trots att det låter så fint i en del av den text som också finns med i budgeten?

Anf. 30 JAN RIISE (MP):

Fru talman! Jag vill tacka ministern för att hon kommer hit och pratar med oss om detta. Jag vill också tacka ledamoten Eva Lindh för att hon har tagit upp frågan om finansiering och fortsatt utveckling av Sámi Giellagáldu och tagit initiativ till detta tillfälle för att diskutera det.

Eva Lindh har tagit upp ett par av de frågor som speglar den oro som finns och som möjligen kan skönjas i de svar vi fick i den första vändan här. Men det känns ärligt talat inte helt upplyftande att man hänvisar till lågkonjunktur och möjligheter till omfördelning inom Sametingets redan rätt blygsamma budgetramar.

Jag tänker därför börja med en internationell utblick. Lite före jul hade jag nöjet att träffa FN:s

särskilda rapportör för minoritetsfrågor, en professor vid namn Nicolas Levrat.

FN har för övrigt också en särskild rapportör för urfolksfrågor, vid namn Fabián Salvioli, som besökte Sverige och Sápmi i mars förra året. Hans slutsatser av besöket kan sammanfattas med att Sverige behöver göra mer för att utveckla och säkerställa rättigheter för samerna. Han nämnde också specifikt tornedalingarna och deras situation. De räknas inte som urfolk i dag, men diskussion om ett sådant erkännande är levande. Vi som parti är positiva till det.

Att Sverige inte har ratificerat urfolkskonventionen ILO 169 såg han som utomordentligt anmärkningsvärt och rådde staten att omgående se till att det sker. Konventionen är ett viktigt instrument för urfolkens rättigheter. Jag har av framstående svenska jurister förstått att man till och med kan argumentera för att vi sannolikt är folkrättsligt bundna av konventionen även om vi inte har ratificerat den. Den är så pass stark internationellt sett att den är viktig även i Sverige. Detta är ett medskick till statsrådet.

Jag går tillbaka till Nicolas Levrat, FN:s särskilda rapportör för minoritetsfrågor. Han har inte besökt specifikt Sverige men däremot en lång rad andra länder. Som rapportör till FN lyfter han särskilt fram utformningen av administrationen eller med andra ord hur ändamålsenligt myndigheter och annan statlig struktur är designad för att gynna minoriteternas deltagande – a minority friendly administrative design, som han kallar det. Här skulle vi kanske enkelt och smidigt uttrycka det som en minoritetsvänlig administrativ ordning.

Jag tänker att det är rimligt att inkludera även den finansiella stödstrukturen i en sådan analys eller beskrivning. Den förrföra regeringen, med ledamöterna Lindhs, Riises och Råihäs partier, initierade ett sådant stöd för utveckling av minoritetsspråken och av konsultationsordningen och dessutom ett inte jättestort men avgörande stöd till det samnordiskt finansierade språkcentrumet Sámi Giellagáldu. De utformades som treåriga tillskott för perioden 2022–2024.

Sámi Giellagáldu är som vi har hört finansierat av Norge, Finland och Sverige. Det har ett dussintal anställda, och man har ett angeläget uppdrag: att normera och utveckla de samiska språken. Jag ska be att få återkomma till detta i nästa inlägg.

Inledningsvis vill jag fråga statsrådet om hon instämmer i bilden av ett internationellt för att inte säga globalt ramverk för hur till exempel FN:s medlemsstater, därmed även Sverige, bör förhålla sig till nationella minoriteter och urfolk. Det kan vara bra att ha med sig inför det globala urfolksmötet i FN i slutet av april. Riksdagen har utsett en liten men naggande god delegation som ska åka dit och delta i de diskussionerna och förhandlingarna.

Anf. 31 MIRJA RÄIHÄ (S):

Fru talman! Interpellationen handlar om Sámi Giellagáldu, men jag anser att det måste sättas in i

samma sammanhang som regeringens minoritetspolitik just nu.

Jag har haft flera interpellationsdebatter med kulturministern om regeringens politik för de nationella minoriteterna och har fått till svar antingen att den här regeringen prioriterar minoritetsfrågor eller att ledamoten kommer att bli glad när regleringsbrevet kommer. Det senare har handlat om just finansieringen av språkcentrumet.

Men låt oss titta på vad som hänt hittills. Budgetramen för minoritetsfrågor har minskats med sammanlagt 50 miljoner, från 207 miljoner till 157 miljoner. Det kan låta som lite pengar, som kaffepengar, i statens stora budget. Men i just de här verksamheterna kommer minskningen på 50 miljoner att få otroligt stora konsekvenser.

Anslaget till språkcentrumen drogs ned från sammanlagt 38 miljoner förra året till 8,5 miljoner. All personal varslades i juni på grund av arbetsbrist, och i december började man verkställa uppsägningarna på språkcentrumen. Chefen för språkcentrumen för finska, meänkieli, jiddisch och romani chib har redan gått vidare till nya utmaningar. Det är inte så konstigt; är verksamheten så svajig går man.

Men, fru talman, nu görs det i regleringsbrevet, som skulle göra mig så glad, en omfördelning av medel till minoritetsfrågor. Omfördelningen innebär att kulturministern tar med ena handen och ger med den andra. De som nu drabbas är länsstyrelserna, som måste ge av sina medel för att språkcentrumen ska fungera åtminstone drägligt. Detta innebär i sin tur att stödet till förvaltningskommunerna minskar. Och, fru talman, den operativa minoritetspolitiken bedrivs just i kommuner och regioner. Regleringsbrevet gör mig i så fall absolut inte glad.

När det gäller den operativa minoritetspolitiken i förvaltningskommunerna kommer det att vara svårt för länsstyrelserna att stötta upp, i synnerhet i småkommunerna. Jag kan nämna att i SKR:s tidning Dagens Samhälle vänder sig till och med kulturministerns egen partikamrat mot dessa minskningar i statens budget. Man menar att de påverkar kommunens möjlighet till minoritetsarbete på ett väldigt menligt sätt.

Om man sammanfattar den förda politiken, fru talman, är den krassa verkligheten att regeringen nog har rätt svårt att få ihop detta. Språkcentrumen får fortfarande 10 miljoner mindre per år än de föregående åren. Man kan nämna att Sametinget fick 11 miljoner förra året för att driva språkcentrum. Förvaltningskommunerna får mindre pengar för att arbeta med de operativa åtgärderna och försäkra sig om att förskolan och äldreomsorgen på minoritetsspråk kan utvecklas. Detta är ett kommunalt uppdrag som man måste ta sig an i varje kommun.

Denna interpellation handlar om det gemensamma språkcentrumet för samiska. Men ministern resonerar i sitt svar även kring annat än just det samiska språkcentrumet, och jag anser att även de frågorna måste sättas in i sitt sammanhang, nämligen minoritetspolitik.

En minskning med 50 miljoner kronor kommer inte att gå obemärkt förbi.

Jag har två frågor till kulturministern som jag tänkte ta upp nu. Kommer kulturministern att göra en utvärdering av konsekvenserna för de nationella minoriteterna i ett kommande samråd med minoritetsgrupperna? Och är kulturministern beredd att prioritera nationella minoriteter på riktigt och inte bara på papperet?

Anf. 32 Kulturminister PARISA
LILJESTRAND (M):

Fru talman! För att anknyta till ledamoten Rähäs sista inlägg och frågan om jag på riktigt kommer att prioritera minoritetspolitiken: Svaret är ja. Men jag kommer inte att prioritera som Socialdemokraterna, Miljöpartiet eller den förra regeringen har gjort. Jag tror nämligen inte att allt bara blir bättre av att man erbjuder mer pengar. Jag tror att det också måste komma till andra insatser. Jag återkommer till detta.

Innan jag kommer till de andra insatserna vill jag säga att jag tycker att det är lite magstarkt av ledamoten Riise att säga att lågkonjunktur och budgetutrymme inte är tillräckligt som förklaring till varför vi har gjort de budgetprioriteringar vi har gjort. Här blir det väl väldigt tydligt dels att vi hör till olika partier, dels att vi har väldigt olika syn på hur det i den ekonomiska politiken ska gå ihop på sista raden.

För mig är det alldeles självklart. Vi har legat på en inflation på 11 procent, som vi ärvde när vi klev in i regeringen, och har just nu ett ekonomiskt läge med lågkonjunktur och inflation som har gjort att allting blivit dyrare och som påverkar såväl privatpersoner som offentliga institutioner. Det är väl alldeles uppenbart att detta får konsekvenser för budgeten.

Vi har nog alltså väldigt olika syn på hur ekonomisk politik ska förklaras. Jag försöker vara ärlig och säga att man måste kunna göra prioriteringar utifrån det budgetutrymme som finns, och det har vi gjort.

Ledamoten Rähä lyfte också att det sker en omfördelning och beklagar att det tog sådan tid att få det beskedet. Det är alldeles rätt – det tog tid. Men det beror på att även regeringen måste respektera den här kammaren och att den här kammaren måste fatta ett beslut om budgeten innan vi kan börja arbeta med fördelningar och omfördelningar i regleringsbrev. Så fort kammaren hade fattat sitt beslut om budgeten började vi titta på hur fördelningarna och även omfördelningarna skulle se ut, eftersom språkcentrums verksamhet är något som regeringen vill värna och prioritera och därför ser vikten av att kunna finansiera.

Det är alltid dyrare att starta en verksamhet än att bibehålla den. Det är alltså alldeles riktigt att det med de tillfälliga anslagen på 90 miljoner, som den förra regeringen införde mellan 2022 och 2024, fanns en möjlighet att bygga upp språkcentrums verksamhet. Jag är övertygad om att Isof, med de riktade medlen i den här regeringens budget, kommer att kunna bibehålla kvaliteten i språkcentrums verksamhet på ett bra och ändamålsenligt sätt även om ramen naturligtvis är något mindre än tidigare.

Slutligen tror jag, som jag inledde med att säga, att även andra insatser inom ramen för minoritetspolitiken är viktiga för att få till stånd språkfrämjande åtgärder. Dem hoppas jag kunna återkomma till i mitt nästa inlägg.

Anf. 33 EVA LINDH (S):

Fru talman! Låt oss tala ekonomi! Statsrådet verkar ju väldigt gärna vilja berätta för oss hur det går till. Jag tycker att det är näst intill raljant att prata om en satsning på 50 miljoner och säga att den på något sätt skulle förvärra den totala inflationen, när man samtidigt har nästan 30 miljarder i skattesänkningar till dem som redan har. Det är ganska magstarkt.

Vi pratar alltså om 50 miljoner i satsningar på något som verkligen gör skillnad för människor när det handlar om språk och kultur. Det är därför vi pratar om prioriteringar. På vilket sätt tycker statsrådet att den här regeringen prioriterar verksamheten på de nationella minoritetscentrumen och Sámi Giellagáldu när man tar bort pengar?

Jag har dessutom få gånger varit med om att man tar bort pengar i budgeten och sedan puttar in pengar på ett annat sätt, i ett regleringsbrev. Jag kan inte tolka det på något annat sätt än att man upptäckte det här eller ändrade sig, och så hittade man pengar någonstans som man kunde föra över till något annat. Jag undrar verkligen om det var så. Att i en budget visa att man tar bort resurser för att sedan några månader senare ta pengar från något annat och putta in i ett regleringsbrev är ett märkligt sätt att hantera en budget och resurser till verksamheter. Detta väcker naturligtvis också väldigt mycket oro.

Nu tillförs lite pengar, och det är klart att oron minskar lite grann. Jag tror dock inte att de människor som berörs känner sig lugna eller trygga, när man har visat att detta faktiskt inte är något man tänker långsiktigt kring och som det finns respekt för och en satsning på från regeringen.

Vad är det då vi pratar om? Jo, det handlar om resurser för att stödja en viktig verksamhet. De samiska språken är och har varit hotade. Det är inte vi som säger det, utan det är en bedömning som görs. Det har dock de senaste åren funnits lite hopp – det finns en växande medvetenhet, och fler människor använder språken. Och staten, samhället, har också stött en verksamhet för att inte bara bevara utan också vitalisera språken. Ett språk är en väldigt viktig del i vår kultur och vår identitet. Men detta handlar också om att visa respekt.

Precis som min kollega Mirja Rähä var inne på handlar det också om att se det som en helhet. Jag tror att vi måste vara ganska försiktiga och också noggranna när det gäller vilka beslut vi tar och vilka signaler vi sänder. Det är viktigt att bevara en urbefolknings språk och kultur och också de nationella minoritetsspråken.

Jag vill gärna ha svar på de frågor jag har ställt i detta anförande och i mitt förra anförande.

Anf. 34 JAN RIISE (MP):

Fru talman! Jag släpper detta med ”magstarkt” just nu, för jag har inte riktigt tid. Jag ska ägna mina två minuter åt något annat, nämligen Sámi Giellagáldu.

Giellagáldu är alltså ett gemensamt organ för det samiska folket och samtidigt det högsta nordiska expertorganet för de samiska språken. Giellagáldu har ansvar för språkbevarande och skriftspråksnormering för de samiska språk som talas i Norden, det vill säga att samordna, stärka och utveckla samiskt språksamarbete och också bevara, skydda och utveckla det kulturarv som de samiska språken utgör. De talas över landsgränserna i Norge, Finland och Sverige, och enligt Unesco är alla samiska språk hotade eller till och med allvarligt hotade språk.

Forskningen visar att många samer har förlorat sitt språk, och de samiska språkens situation är mycket skör i Sverige, bland annat på grund av den hårda assimileringspolitik som bedrevs för ett antal decennier sedan liksom en del annat. Vi får lämna detta därhän, men situationen är allvarlig. Det är det viktiga här.

Rapport efter rapport visar att revitalisering, utveckling och bevarande av de samiska språken kräver snabba och permanenta insatser. Där har Sámi Giellagáldu en central roll. Det handlar om normering av språken, så att de kan läras ut på ett rimligt sätt.

Nordiska rådets nya deklaration om nordisk språkpolitik från maj 2024, som kulturministern själv har undertecknat, understryker de nordiska språkens samhällsbärande roller. Som statsrådet själv uttryckte det enligt Nordiska rådets hemsida: ”Tillgång till språk är ju ytterst en fråga om frihet, demokrati och jämlikhet.”

Jag föreställer mig att Sámi Giellagáldu har en mycket viktig roll att spela när det gäller språken och de fördelar det nordiska samarbetet innebär. Att man bara några månader efter deklarationen väljer att inte förlänga anslaget till Sámi Giellagáldu känns med förlov sagt som en föga konstruktiv och inte särskilt värdig markering.

Min fråga är alltså om statsrådet kan lova att göra vad som behövs för att återställa detta till 2026.

Anf. 35 MIRJA RÄIHÄ (S):

Fru talman! Jag beklagade inte att regleringsbrevet kom så sent – jag har full förståelse för kammarens arbete och att budgeten måste vara klar först. Men jag beklagar att kulturministern tar pengar från länsstyrelsernas arbete i förvaltningskommunerna med förskola, äldreomsorg och kommunal information på minoritetsspråk. Man tar de pengarna för att förstärka språkcentrumen. Det är detta jag beklagar. Man tar med ena handen för att ge med den andra.

Då får vi ju problem på annat håll i stället. Det blir väldigt svårt att arbeta med minoritetsspråk i förskolan och att ge äldreomsorg på minoritetsspråk i kommunerna, något som faktiskt är ett måste i förvaltningskommuner. Det är precis detta som kulturministerns partikamrat i Skellefteå påpekar i en debattartikel i Dagens Arbeta i dag. Jag rekommenderar att kulturministern läser den. Jag tyckte att den var väldigt bra.

Jag kan konstatera att jag inte har fått svar på mina frågor, framför allt när det gäller detta med att utvärdera konsekvenserna. Jag är facklig företrädare och har jobbat fackligt hela mitt liv. Det första jag alltid kräver är en konsekvensbeskrivning och en riskanalys. Båda två fattas i regeringens politik när det handlar om minoriteter.

Jag vädjar till kulturministern. Ta upp frågan om konsekvenserna i de samråd som kulturministern ändå har med samtliga minoritetsgrupper.

(forts. § 8)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.55 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då statsministerns frågestund skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 7 Statsministerns frågestund

Granskning av den nationella säkerhetsrådgivarens agerande

Anf. 36 TOMAS ENEROTH (S):

Herr talman! Vid dagens sammanträde i försvarsutskottet begärde Socialdemokraterna att statsministern skulle kallas till utskottet för att där kunna redogöra för konsekvenserna och händelseförloppet kring det numera välkända agerandet av den nationella säkerhetsrådgivaren Henrik Landerholm. Det är väl bekant att det har förekommit bortglömd mobiltelefon på Ungerns ambassad. Det har glömts handlingar på konferensgårdar. Det har uppenbart funnits risk för att säkerhetsklassad information har spridits.

Statsministern är ansvarig för utnämningen av Landerholm men också för den arbetsordning vi har i Regeringskansliet. Då finner sig frågan: Varför vill inte statsministern komma till riksdagen och redovisa för konsekvenserna? Det är ytterst viktigt att man får klart för sig om det har spridits säkerhetsklassade uppgifter och inte minst om det har vidtagits åtgärder i Regeringskansliet för att undvika att sådana här allvarliga misstag sker igen.

Anf. 37 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Som statsminister är jag självklart ytterst ansvarig för allt som händer i hela Regeringskansliet. Jag tror att Tomas Eneroth känner till att det trots detta finns betydande rutiner, organisationer och strukturer i ett regeringskansli som omfattar 4 000 personer.

Jag har flera gånger redogjort för vad jag vet om detta och hänvisat till den hantering som

Regeringskansliets säkerhetsavdelning har skött. Nu är saken dessutom anmäld till konstitutionsutskottet, och är det något utskott som granskar Regeringskansliets arbete och enskilda statsråd är det detta. Jag ser fram emot deras arbete.

Anf. 38 TOMAS ENEROTH (S):

Herr talman! Tack, statsministern, för svaret!

Ska jag tolka det som att statsministern därmed är nöjd med de åtgärder som har vidtagits i Regeringskansliet? Det är ändå så att oppositionen inte har någon insyn i detta. Vi vet inte om tillräckliga insatser har gjorts för att förhindra att misstag upprepas. I detta allvarliga säkerhetspolitiska läge – faktum är att det är det allvarligaste under hela efterkrigstiden – är det ytterst viktigt att statsministern kan redogöra för vilka säkerhetsarrangemang man faktiskt kan vidta i Regeringskansliet.

Frågan är alltså: Är statsministern nöjd med de åtgärder som hittills har vidtagits?

Anf. 39 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det finns som sagt strukturer och rutiner även för att hantera sådana saker som inte ska ske. Jag har inget skäl att betvivla Regeringskansliets säkerhetsavdelnings arbete med detta.

Återkallelse av medborgarskap

Anf. 40 LINDA LINDBERG (SD):

Herr talman! Vi är nu halvvägs inne i mandatperioden, och Tidöavtalets politik faller på plats allteftersom. Vi tillsammans är garanten för att det ska vara enkelt att leva i Sverige om du sköter dig och bidrar, men å andra sidan ska det inte vara en räkmacka utan väldigt jobbigt om du väljer vägen att vara exempelvis kriminell i Sverige.

Vi gör nu mycket bra för Sverige, herr talman. Vi vill se ett Sverige som håller ihop och som bygger på gemensamma värden. Vill man vara en del av det är man välkommen. Annars kan man bo någon annanstans.

En del i detta är givetvis frågan om medborgarskap. Det ska vara något att kämpa för och inte, som tidigare, något som delas ut ganska frikostigt. Vi vill att det ska vara hederliga människor som välkomnas till vårt land som nya svenska medborgare. Det handlar om att ställa krav på att man ska uppvisa lojalitet och välvilja gentemot sitt nya land, att man ska ha goda intentioner, att man ska förstå sitt nya land men också att man ska kunna försörja sig. Detta är egentligen alldeles självklara saker.

Det är bra att vi nu gör verklighet av detta genom att ställa just sådana krav för att man ska kunna få svenskt medborgarskap.

I veckan överlämnade dessutom 2023 års fri- och rättighetskommitté sin utredning om ändringar i grundlagen, och där ligger förslag om utökade möjligheter att återkalla medborgarskap. Om man har fått sitt medborgarskap på felaktiga grunder eller om man har

begått brott som hotar Sveriges säkerhet ska alltså medborgarskapet kunna återtas.

I utredningen var vi tillsammans med regeringen överens om att gå något längre än vad kommittén kunde enas om. I frågan om att återta medborgarskap vill vi även inkludera delar av den organiserade brottsligheten – den som hotar grundläggande och vitala intressen för den svenska staten såväl som för samhället i stort.

Under partiledardebatten sa Socialdemokraterna uttryckligen att man gärna sett att vi hade haft en sådan lagstiftning på plats. Med anledning av det skulle jag vilja fråga statsministern: Är statsministern beredd att ta just det förslaget till riksdagen?

Anf. 41 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Låt mig dela upp svaret i två delar.

Jag börjar där också frågeställaren Linda Lindberg börjar – medborgarskapets betydelse. Jag tycker att vi ska se oss själva i spegeln i Sverige och rätt upp och ned konstatera: Vi har under lång tid som land inte tagit medborgarskapet på det allvar som det förtjänar. Det har varit för lätt att bli medborgare. Det har inte ställts några rimliga krav för att bli medborgare. Medborgarskapet har ibland nästan reducerats till en resehandling, ett svenskt pass.

Medborgarskapet är otroligt betydelsefullt. Det är naturligtvis betydelsefullt som symbol och därmed också som en lojalitetsförklaring – det här är mitt land. Men det är också betydelsefullt för att alla rättigheter ytterst följer med medborgarskapet. Som medborgare har man alla rättigheter. Då bör det också kopplas till ett betydande mått av skyldigheter.

Vi gör nu ändringar, och det är jättebra. Nu ska man ska lära sig svenska språket. Man ska leva hederligt och inte begå lagbrott. Man ska förstå vilket land man vill bli en del av, och man måste också rimligen vilja bli en del av detta samhälle. Allt detta tror jag har ett starkt stöd i den svenska folkmajoriteten.

Då går vi till nästa fråga. Ska man kunna bli av med medborgarskapet? Vi har nu för första gången lyckats enas om att man i vissa situationer ska kunna bli av med medborgarskapet. Jag delar helt uppfattningen att det borde gälla även om man begår systemhotande brottslighet i Sverige. Terrorism är ibland i klassisk bemärkelse några utländska människor som begår terrorhandlingar mot Sverige, men vi har i praktiken inhemsk terrorism. Jag tycker alltså precis så: Man borde kunna bli av med det svenska medborgarskapet om man begår systemhotande brottslighet. Den grundlagsändringen borde genomföras.

Nu har vi fått utredningen. Nu ska den remitteras. Nu låter vi Socialdemokraterna tänka till en stund. Jag tror att de kan ändra sig här också.

Anf. 42 LINDA LINDBERG (SD):

Herr talman! Tack för svaret, statsminister Ulf Kristersson!

Det är glädjande att se att vi har en majoritet i riksdagen och en sund regering som nu gör de reformer

som vi behöver. Det ska alltså bli svårare att bli svensk medborgare, och det ska bli lättare att bli av med sitt svenska medborgarskap. Det är en tydlig signal om att vi faktiskt värdesätter medborgarskapet högt, och det är någonting som vi alla ska vara stolta över.

Precis som statsministern nämnde och som även jag nämnde tidigare vet vi tyvärr att de svenska medborgarskapen har utfärdats ganska frikostigt, och det får vi nu anledning att se över.

Vi har också diskuterat att pausa beviljandet av nya medborgarskap eftersom vi ännu inte har nya lagar på plats. Det är någonting som både min partiledare och migrationsminister Forssell har sagt i intervjuer.

Min fråga till statsministern är därför: Hur går arbetet med att pausa beviljandet av nya medborgarskap?

Anf. 43 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Även detta är en fråga i två delar. Gällande lag gäller tills man ändrar lagen. Det är viktigt, och så måste det alltid vara. Gällande lag gäller tills man ändrar lagen, och den här lagen ska ändras.

Har man sagt det ska man också säga att vi i dag har en mycket allvarlig säkerhetssituation. Uppdraget till myndigheten är att vara extremt noga med att inte människor fem i tolv får medborgarskap i Sverige på en grund som skulle kunna vara riskabel. Det betyder att den kontroll som görs av människor som vill bli medborgare måste vara väldigt, väldigt noggrann. Det är regeringens uppfattning.

När det gäller grundlagsändringen vill jag säga att jag tar grundlagsändringar på stort allvar. Det finns ju skäl till att det heter grundlag; det är ingenting man tar lätt på. Det finns ett väldigt stort värde i att vara brett eniga om grundlagsförändringar.

Med detta sagt är det inte så att Socialdemokraterna har vetorätt mot grundlagsändringar. Det är precis som med Natofrågan. Jag sa då att jag vill ha bred enighet, men Socialdemokraterna har inte vetorätt.

Tänk efter noga, för nu finns chansen att ändra sig!

Den nationella säkerhetsrådgivarens agerande

Anf. 44 NOOSHI DADGOSTAR (V):

Herr talman! Vi lever i ett spänt säkerhetspolitiskt läge. Vi är beroende av att andra länder känner förtroende för vårt säkerhetsarbete för att vi ska kunna utbyta underrättelseinformation på ett bra sätt. Det är väldigt viktigt att Sverige har ett tryggt arbete med detta.

Ulf Kristersson har utnämnt en barndomsvän till nationell säkerhetsrådgivare, en person som inte har blivit anställd på brukligt sätt i ett anställningsförfarande. Jag talar alltså om Henrik Landerholm, som sedan har anställt personer utan att säkerhetspröva dem och glömt en mobiltelefon på den ungerska ambassaden.

I Dagens Nyheter har det nu framkommit uppgifter om att Landerholm även har glömt säkerhetsskyddsklassat material på en kursgård. Han har själv uttryckt att detta material hittades av medarbetare och

återfördes till Regeringskansliet. Detta har visat sig inte stämma, utan det är alltså obehöriga som har hittat detta säkerhetsskyddsklassade material, vilket innebär att säkerhetsskyddsklassat material nu är röjt. Detta kan vara en brottslig handling.

Det är rimligt att Ulf Kristersson nu svarar på frågorna. Vi kan inte ha personer som inom ramen för sitt arbete har begått den här typen av brottsliga handlingar. Stämmer det DN har skrivit, eller gör det inte det, statsministern?

Anf. 45 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det känns betryggande att även Vänsterpartiet numera är så engagerat i Sveriges internationella underrättelsearbete och samarbete med de andra västliga alliansländerna. Välkommen!

Som jag sa för en stund sedan är jag som statsminister ansvarig för allt som händer i Regeringskansliet på alla olika områden. Det hindrar inte att vi har rutiner och strukturer i Regeringskansliet.

Jag har inget skäl att ifrågasätta Regeringskansliets säkerhetsavdelnings hantering av denna fråga. Jag har sagt vad jag har att säga i frågan. Nu vill dessutom konstitutionsutskottet granska om Regeringskansliet har gjort rätt, och det välkomnar jag.

Anf. 46 NOOSHI DADGOSTAR (V):

Herr talman! Varje gång man frågar Ulf Kristersson om detta raljerar han och tar inte frågan på allvar. Jag skulle vilja uppmana statsministern att inte tala eller agera på ett sådant sätt utan svara på frågorna.

Det här är viktiga saker. En person som är statsminister mycket nära och som ska agera som nationell säkerhetsrådgivare har alltså röjt säkerhetsskyddsklassat material. Detta kan vara ett hot mot rikets säkerhet.

Därför måste jag upprepa frågan för att få ett svar. Vi vet alla att en KU-anmälan inte är någonting som en statsminister kan gömma sig bakom. Det är bara att svara på frågan; det finns inget olagligt i detta.

Regeringskansliets presstjänst har sagt att det inte är aktuellt att polisanmäla händelsen. Jag vill veta om statsministern eller statsministerns närstående har varit delaktiga i att fatta ett sådant beslut, det vill säga att det inte är aktuellt. Jag vill också veta när statsministern fick reda på att det hade röjts säkerhetsskyddsklassat material om Sverige.

Anf. 47 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag kan enkelt svara på frågan: Jag har över huvud taget inte varit inblandad i något av dessa beslut. Detta sköttes helt och hållet av Regeringskansliets säkerhetsavdelning. De informerade mig efter att de hade gjort sin hantering av det. Jag har inte något mer att säga om den saken.

Däremot kommer konstitutionsutskottet att granska om Regeringskansliet har skött detta korrekt. Det är bra att de gör den granskningen, och jag ser fram emot resultatet.

Arbetslöshet och företagande

Anf. 48 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till statsministern om arbetsmarknadsläge, konjunktur och företagande.

Vi kan se att arbetslösheten i Sverige är hög – den fjärde högsta i EU. Vi har ett snitt på 8,4 procent i dag, och genomsnittet i EU är 5,9 procent. Det är bara Spanien, Grekland och Finland som har högre arbetslöshet än Sverige.

Var fjärde ungdom är arbetslös, och nyföretagandet var förra året på sin lägsta nivå sedan 2009 förra året. Det minskade med 9 procent. Hemma i Värmland var nivån den lägsta sedan 2003.

Lågkonjunkturen tillsammans med de stora förändringarna på arbetsmarknaden och konkurser, varsel och uppsägningar gör att det ser väldigt tufft ut för många hushåll runt om i landet. Inte minst i byggsektorn ser vi att orderböckerna är väldigt tomma. Efterfrågan har dykt, och det har pågått ett tag.

Så sent som i tisdags lade Säfles största företag Moelven Byggmodul sitt tredje varsel på kort tid. Det förra varslet kom före jul, och nu varslades 70 anställda. Det är klart att det är många familjer som drabbas i ett redan ekonomiskt pressat läge med höga räntor och den senaste tidens kostnadsökningar. Frågorna är många vid köksborden och runt om på arbetsplatserna: Hur kommer vår framtid att utvecklas? Detta är ett stort bekymmer inte minst på landsbygden.

Min fråga till statsministern är därför hur han och regeringen tänker agera kortsiktigt för att få igång företagen så att det anställs. Hur kan man också ge möjligheter till en långsiktig näringslivsutveckling runt om i landet?

Anf. 49 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det här är verkligen en viktig fråga. Låt mig dela upp även detta svar i två delar.

För att beskriva läget och förenkla något har vi i grund och botten två sorters arbetslöshet i Sverige i dag. Den ena är en väldigt konjunkturdriven arbetslöshet, som det nästan alltid är i Sverige och andra konjunktur känsliga länder. Det betyder i praktiken att en utdragen lågkonjunktur med väldigt höga räntor och väldigt hög inflation slår in i ekonomin, något som i alla tider har påverkat företags vilja att investera. Höga räntor påverkar lönsamheten, och hög inflation påverkar konsumenterna. Det gör det inte lättare att vara arbetslös, men det finns rätt naturliga förklaringar till detta.

Den arbetslösheten är nu dramatiskt på väg ned. Från den gamla regeringen ärvde vi en inflation på 10 procent. Den är nu nere under 2 procent, vilket ger fallande räntor och mer köpkraft i hushållen. Det är fortsatt lågkonjunktur och fortsatt tufft för många, men det syns en liten ljusning längst bort vid horisonten. Det är viktigt.

Den andra, som kanske bekymrar mig ännu mer, är den strukturella. Strukturell är ett konstigt ord för att

säga att det här är saker som inte påverkas så mycket av konjunkturen.

Det handlar i mycket hög grad om dålig integration. Det är hög invandring, dålig integration, människor som inte kan svenska och människor som saknar en utbildning som funkar på svensk arbetsmarknad. Man kanske aldrig har jobbat i Sverige över huvud taget, eller kanske inte har jobbat alls – det gäller ganska många kvinnor. De har otroligt svårt att hitta något arbete på en ganska avancerad arbetsmarknad som den svenska.

Det här bygger ärligt talat på orimligt hög invandring under orimligt lång tid. När det gäller detta borde Centern se sig lite grann i spegeln och fundera på vad deras skuld är till denna strukturella arbetslöshet, att integrationen inte har tagits på allvar, att folk inte lär sig svenska och att folk bor i segregerade områden.

Allt detta kan vi ändra, och vi håller på att ändra det. Det senare tar längre tid än det förra.

Anf. 50 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Herr talman! Tack, statsministern, för svaret!

Vi kan också konstatera att de åtgärder som borde ha vidtagits de senaste åren inte har vidtagits från regeringens sida. Det har blivit dyrare att anställa. Relativt de begränsade underlättande åtgärderna får detta stora effekter för företagen med 10 miljarder i ökade kostnader per år och per budget som ni har lagt fram från regeringens sida. Detta sker i tider då vi måste underlätta att anställa.

Jag är uppvuxen i en bygd där detta har varit paradgrenen för att få fart på jobb och företagande utifrån många partiers fokus – inte minst regeringspartiers engagemang. Därför har jag också stora förväntningar på att det kommer åtgärder både för att hantera förutsättningarna för företag att anställa, starta och utvecklas och för att hantera arbetsmarknadens konsekvenser.

Vad kan jag ta med mig till de människor hemma i Säfle som nu drabbas av varsel, och vilka konkreta åtgärder tänker regeringen vidta på kort sikt för att stimulera arbetsmarknaden?

Anf. 51 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag tycker att vi har kommit en bra bit på väg, med respekt för att problemen är stora och att det tar tid att lösa dem.

För det första har vi vunnit över inflationen. Hade vi inte gjort det hade allt det här varit helt omöjligt. Både du och jag är gamla nog att veta vad som händer i ett land som länge har 10 procents inflation; det är allvarligt. Så länge vi hade 10 procents inflation motsatod vi alla frestelser att bara försöka spendera och elda på brasan när vi hade hög inflation. Det är viktigt i sig.

Nu kan vi öka köpkraften. Vi sänker skatterna både för dem som jobbar och för dem som har jobbat. Vi förbättrar investeringsklimatet i Sverige och gör riktigt stora framtidsinvesteringar i infrastruktur och forskning. Det är sådant som bygger tillväxt på lite sikt. Det tror jag att väldigt många företag och företagare också ser värdet av.

(Applåder)

Regeringens järnvägspolitik

Anf. 52 RASMUS LING (MP):

Herr talman! Punktligheten i den svenska tågtrafiken är under all kritik. I går kom siffror som visar att den är den sämsta sedan 2010. I det här läget prioriterar regeringen samtidigt ned järnvägssatsningarna. Bland det första man gjorde vid tillträdet var att pausa utbyggnadsprojekt. Därefter har man dragit ned på det helt nödvändiga underhållet.

Tankarna förs till det Carl-Oskar Bohlin sa våren 2022 när han motiverade sitt nej till Miljöpartiets förslag om att strypa rysk oljeimport med att man inte ville legitimera Miljöpartiets förslag. Man får känslan, herr talman, att regeringen stryper både satsningar och underhåll av anledningen att Miljöpartiet varit för detta.

Min fråga är varför man annars skulle ha den här politiken, statsminister Ulf Kristersson.

Anf. 53 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! För mig handlar seriös politik alltid om framtiden. Det handlar alltid om sakreformer som kan lösa konkreta problem.

Politik handlar dock också om vad man har ärvt och vilket läge man har kommit in i. Det är en väldig skillnad i den ekonomiska politiken om man till exempel ärver 10 procents inflation och höga räntor. Det är en väldig skillnad mellan att ärva en underhållsskuld och att inte göra det.

Den beskrivning som ges här är ju helt felaktig. Vi har lagt fram en mycket stor infrastrukturproposition med en ökning på över 200 miljarder kronor i fasta priser, just för att vi hade en stor underhållsskuld. Nu vill vi göra något åt den saken. Vi kommer att lägga ned mer pengar på underhåll och reparationer så att tågen kan bli punktliga igen.

Vi ärvde en situation av dem som sa att de gillade tåg men som inte höll tågen i sådant skick att de gick i tid.

(Applåder)

Anf. 54 RASMUS LING (MP):

Herr talman! Hur var det då 2010? Vilka var det som styrde förra gången det var ännu sämre än det faktiskt var förra året?

Jag tycker att det är beklagligt att statsministern inte kan ta sig an den här frågan och det här området med en större seriositet. Det är på allvar. Vi är i en situation där tågbiljetterna går åt som om det vore en konsert på Ullevi och hemsidan kraschar när SJ släpper biljetter till jul för att folk ska kunna besöka sina vänner och sin familj.

Man säger nej till att bygga nytt, man drar ned underhållet och man satsar på biltrafiken i stället. Jag tycker, herr talman, att det här är för dåligt.

(Applåder)

Anf. 55 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Med all respekt: Att vi fattade själva beslutet i riksdagen om en av de största infrastrukturpropositionerna i modern tid reparerar ju inga rälsar. Det fattar väl vem som helst. Det är ju när vi omsätter dessa väldigt många miljarder i underhåll och i reparationer som det förbättras.

Jag är den första att beklaga för alla de människor som hade hoppats på punktliga tåg, men det är ju nu vi gör jobbet. Om man inte avsätter pengar i tid finns det inte heller något jobb att göra. Nu gör vi jobbet.

(Applåder)

Krav för medborgarskap

Anf. 56 VIKTOR WÄRNICK (M):

Herr talman! Betydelsen av det svenska medborgarskapet har under alltför lång tid undervärderats. Medborgarskap har givits ut alldeles för lättvindigt och utan några större krav på vare sig språkkunskaper, egenförsörjning eller ett skötsamt och hederligt levnadssätt. Fokus har mer varit på den enskildes rättigheter än på skyldigheter. Medborgarskapet representerar ju det formella medlemskapet i det svenska samhället. Det svenska medborgarskapet ska ha stor betydelse både rättsligt och symboliskt.

Nu genomför den moderatledda regeringen stora förändringar som uppvärderar det svenska medborgarskapet och skärper kraven.

Min fråga till statsministern är därför vilka förväntningar han och regeringen har på dessa reformer.

Anf. 57 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag tror att vi kommer att komma till ett helt annat läge, där vi som land och som folk själva sätter värde på medborgarskapet. Vi kommer att inkludera alla rättigheter som vi prisar så högt, men också skyldigheterna.

Jag pratar ofta om vikten av värnplikten, till exempel. Sverige är självförverkligandets land men också självupppoffringens land. Det är inte bara ”ta din rätt” utan också ”gör din plikt” – allt detta. Det ska vi också säga till människor som kommer till vårt land: Lär dig språket. Lär dig samhället. Försörj dig själv. Lev hederligt och lagligt här. Då är Sverige öppet. Gör du inte detta finns inget skäl för dig att bli svensk medborgare.

Samma sak gäller när det handlar om att återkalla medborgarskap. Den som begår allvarliga systemhotande brott mot Sverige borde få sitt svenska medborgarskap återkallat, om personen har dubbelt medborgarskap. Nu har vi den möjligheten, och Socialdemokraterna har inte vetorätt. De får några månader på sig att tänka igenom om de verkligen inte tycker att det borde bli svensk lag.

(Applåder)

Osund konkurrens inom e-handeln

Anf. 58 HANS EKLIND (KD):

Herr talman! Julhandelns betydelse för handeln är stor och ibland avgörande. Jag vill därför lyfta fram det stora problemet med e-handeln från gigantiska kinesiska onlineplattformar. Där har handeln ökat rejält, och det görs med marknadsföringsmetoder som strider mot både svensk och europeisk lagstiftning.

Färska siffror från Tullverket visar att det under december månad anlände 6 miljoner paket till Sverige. Den EU-lagstiftning som finns har skapat en gräddfil för aktörer som Temu och Shein. Det beror på att de agerar som förmedlare av privatimport och inte som handelsföretag. Den lagstiftning som gäller för en inre marknad för dem som ska sälja gäller inte för dessa aktörer.

Den snedvridna konkurrensen har enligt branschorganisationen Svensk Handel lett till att svenska handelsföretag slås ut. Vi ser också att konkurserna inom handeln ökar. Konkurrens är bra, men den ska ske på lika villkor.

Min fråga till statsministern är: Vad avser statsministern och regeringen att göra för att stoppa den osunda konkurrenssituationen?

Anf. 59 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! I grund och botten håller jag helt med. Det här är ett systematiskt missbruk av regler som är till för att gynna konkurrens och transparens och för att se till att fler konsumenter får så billiga produkter som möjligt och på lika villkor.

Vi ska komma ihåg att mycket av e-handeln har ökat utbudet för många människor. Den har ökat genomlysningen och pristransparensen. Det är bra, och det är en av många fördelar med e-handel. Men alldeles uppenbart finns det också kryphål som i dag används.

Jag kommer själv att träffa Svensk Handel och diskutera bland annat detta. Vi tar också upp saken i EU-sammanhang. Jag utesluter inte egen svensk lagstiftning, men eftersom detta är problem som gäller oss allihop i Europa vore det bra med ett gemensamt europeiskt agerande för att komma åt de företag som på det här sättet alldeles uppenbart missbrukar den fria konkurrensen.

Hbtqi-personers rättigheter

Anf. 60 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Herr talman! Min fråga rör hbtqi-personer.

För oss liberaler är målet enkelt. Sverige ska vara det bästa landet i världen att leva i som hbtqi-person. Alla ska ha samma rättigheter oavsett kön, könsidentitet eller sexuell läggning. Sverige har kommit en bra bit på vägen, men fortfarande finns det många hbtqi-personer som inte vågar leva öppet på grund av risken att utsättas för hatbrott eller hedersförtryck.

Regeringen vidtar nu många bra åtgärder för att öka friheten för hbtqi-personer. En av dessa åtgärder

är att ta fram en ny handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter. Därför undrar jag: När kommer planen, och vad kan ministern säga om den?

Anf. 61 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag uppskattar verkligen att frågan kommer nu. Ibland tenderar vi att diskutera dessa saker under en pridevecka i augusti, men det här är frågor som alltid är viktiga. Därför är det desto viktigare att de tas upp just nu.

I grund och botten är det så som Jakob Olofsgård säger, det vill säga vi har fattat beslut om en ny handlingsplan. Det kan låta tandlöst, men det är det inte, för den vägleder hela politiken. Några saker har länge varit underskattade, till exempel hälsofrågorna, våldsproblematik, hedersproblematik och hatbrott. Jakob Olofsgård nämnde några av dessa. De här områdena kommer att vara i fokus i planen.

Jag tror att frågeställaren känner Paulina Brandberg väl, och det är hon som är ansvarigt statsråd för detta. Såvitt jag vet kommer vi att återkomma med hur planen ser ut inom några veckor.

(Applåder)

Regeringens ekonomiska politik

Anf. 62 EVA LINDH (S):

Herr talman! Statsministern sa några gånger under hösten att det ljusnar, apropå den ekonomiska politiken. Vi är många som tycker att det är svårt att se det ljuset när lågkonjunkturen biter sig fast, när tillväxttalen hör till de lägsta i EU och när tillväxtprognoserna har sänkts.

Nu är 70 000 fler arbetslösa än när statsministern blev statsminister. Ungdomsarbetslösheten ligger på 25 procent, vilket är bland de högsta siffrorna i hela EU. Sverige slår ett sorgligt rekord i antalet varsel och konkurser. Människor har svårt att få ekonomin att gå ihop, och allt fler blir skuldsatta. Finansieringen till välfärden är alldeles otillräcklig.

Trots detta ser jag inga åtgärder, men jag vill ställa en fråga till statsministern: På vilket sätt blir Sverige rikare nu, bortsett från dem som redan är det? Har statsministern någon plan för att ta oss ur situationen?

Anf. 63 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag gläds uppriktigt över att Eva Lindh lyssnar på mina tal. Det uppskattar jag. Men man får lyssna på hela talen och inte bara vissa delar. Jag säger gång på gång att vi lever i allvarstider, i tuffa tider och i ekonomiskt tuffa tider, men jag tar också fasta på en del saker som går åt rätt håll. Jag tar fasta på att vi ärvde en inflation på 10 procent och höga räntor av den förra regeringen. Det omöjliggjorde nästan all ekonomisk politik.

Vi bekämpade inflationen. Vi stod emot alla krav på ofinansierade utgiftsökningar. Nu har vi en inflation som är under 2 procent och fallande räntor. Då kan vi använda styrkan i svenska statsfinanser. Vi sänker skatten och förbättrar hushållens ekonomi, och det

görs tillsammans med stora offentliga investeringar. Det är sådant som bygger Sverige rikare på lite sikt. Det här är det ena som händer.

Det andra som händer är de stora förändringar som sker i invandringsspolitiken och kriminalpolitiken, vilket gör att folk känner att vi tar tag i allvarliga problem. Det är vad regeringen gör.
(Applåder)

Nya anstaltsplatser

Anf. 64 PONTUS ANDERSSON
GARPVALL (SD):

Herr talman! I slutet av Socialdemokraternas regeringstid gick 2 600 personer fria i väntan på anstaltsplats. I och med Sverigedemokraternas och regeringens paradigmskifte i kriminalpolitiken menar Kriminalvården att Sverige år 2033 behöver ytterligare 17 000 anstaltsplatser. Nu installeras våningssängar i celler. Vi bygger modulfängelser på fängelsegårdar. Fler ska få avtjäna straffet i sitt hemland med mera. Fyra nya fängelser är på gång.

Samtidigt menar regeringen att det tar ungefär åtta år att färdigställa en ny anstalt. Om Kriminalvården har rätt i sin prognos kommer dagens utbyggnadstakt inte att vara tillräcklig. Vad mer kommer regeringen att göra för att möta Kriminalvårdens scenario om 27 000 anstalts- och häktesplatser till år 2033?

Anf. 65 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Först vill jag ta fasta på beskrivningen. Det finns alltså skäl till att vi behöver så många fler fängelseplatser. Det begås väldigt mycket brott, och de som begår brott ska sitta i fängelse. Då får man helt enkelt göra det som måste göras. Därför dammsuger vi alla möjligheter, inklusive våningssängar och förtätningar. Jag förstår att det inte är optimalt, men det är ännu sämre att människor går fria. Självklart är det så.

Jag vet att Justitiedepartementet och Specialfastigheter, som är den organisation som ofta står för fängelser, gör allt de kan för att bygga om, bygga till, bygga nytt och hitta lösningar som inte har prövats förut. Jag kan inte detaljerna i detta, men jag är helt övertygad om att de kommer att göra allt som behövs för att inte en enda person som är dömd till fängelse ska gå fri på grund av att det inte finns någon fängelseplats.
(Applåder)

Satsningar på välfärden

Anf. 66 SAMUEL GONZALEZ
WESTLING (V):

Herr talman! Vi har här fått höra av statsministern att han har fått ärva inflation och annat. Han har fått ärva det mesta. Om man skulle bortse från allt som statsministern har fått ärva befinner sig Sverige i en situation där välfärden är kraftigt nedbantad, och det har skett under de senaste decennierna. Konjunkturinstitutet har konstaterat att en satsning på utbyggd välfärd –

eller en återställning av välfärden – inte skulle driva på inflationen.

Jag har förståelse för att statsministern och Moderaterna inte har för avsikt att bygga ut välfärden, men jag tror att svenska folket, särskilt den äldre generationen, har en erfarenhet av att Sverige fungerade på ett helt annat sätt förr i tiden när man lade en väsentligt större andel av samhällets resurser på välfärden.

Finns det någon möjlighet att den äldre befolkningen, eller kanske hela befolkningen, kan få se att regeringen satsar mer pengar på att bygga ut välfärden än vad den gör i dag?

Anf. 67 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag tycker till att börja med att man ska vara lite noga. Regeringen ärvde ett antal riktigt stora problem. Jag brukar nämna 10 procents inflation och europeiskt rekord – nästan världsrekord – i grov kriminalitet. Säkerhetspolitiskt har det varit väldigt vakuumartat. Det här ärvde vi.

Vi ärvde också bra saker. Dem pratar vi inte lika ofta om. Allt det som fungerar bra i Sverige ärvde vi också, och det är jag lika stolt över nu som jag var tidigare. Men vi pratar ju oftast om problemen.

Vi ärvde alltså både bra och dåliga saker. En del av de problem vi i dag har med ekonomin är bokstavligt talat ärvda problem. Mycket hög inflation gjorde det omöjligt att använda styrkan i de svenska statsfinanserna. Nu är vi i ett mycket bättre läge och lägger stora resurser på välfärden. Av naturliga skäl lägger vi också stora resurser på helt andra saker, till exempel på att bygga upp det försvar som Sverige inte tog på allvar under mycket lång tid.

Det är alltid en fråga om prioriteringar. Jag står för exakt våra prioriteringar.
(Applåder)

Ungdomars psykiska ohälsa

Anf. 68 MARIE-LOUISE HÄNEL
SANDSTRÖM (M):

Herr talman! I förra veckan beslutade regeringen om en nationell strategi för att underlätta och stödja arbetet för psykisk hälsa och suicidprevention. Titeln *Det handlar om livet* är mycket talande. Detta är en väldigt efterlängtat strategi.

Ludvig Fredriksson från Moderat skolorngdom i Göteborg sitter här uppe på läktaren. Han har varit praktikant hos mig under en vecka. Vi har pratat mycket om vad som kan vara viktigt när det gäller de här frågorna. Han går på gymnasiet, och hans perspektiv är att det här är en fråga man pratar ganska mycket om. Vi vet att detta drabbar många tjejer. Psykisk hälsa och arbetet mot psykisk ohälsa är viktigt. Vi måste prioritera detta.

Nu har regeringen tagit tag i det här, vilket är väldigt positivt. Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen ansvarar nu för att samordna, stödja och prioritera detta arbete. Det är dock ganska mycket som parterna ska samarbeta om, och det är ganska mycket som

tyvärr inte riktigt fungerar i dag. Ludvigs och min fråga är vad statsministern tycker att vi behöver prioritera först. Vad ska vi först ta tag i, och hur kan vi göra det? Det här är mycket viktiga frågor som måste prioriteras.

Anf. 69 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag håller verkligen med om detta. Jag pratar väldigt mycket med socialminister Jakob Forssmed om de här frågorna; vi är båda djupt engagerade i detta. Jag har vid några tillfällen berättat att jag tre gånger i mitt eget liv – på helt olika sätt – har känt unga människor som på grund av psykisk ohälsa har fattat det yttersta beslutet och tagit sitt liv. Det har påverkat mig otroligt djupt.

Det finns skäl till att unga människor pratar mycket om detta. Själv mordstalen minskar i alla åldersklasser utom bland de allra yngsta. Detta är bokstavligt livsviktigt.

Jag tycker att mycket i den nya strategin är bra. En sak som är otroligt viktig, och som man ju undrar varför Sverige inte har gjort för länge sedan, handlar om det vi lite slarvigt kan kalla haverikommissioner. Det gäller att lära sig någonting varje gång det som inte ska hända ändå händer. Vad var det som felade? Vad visste sjukvården? Vad visste familjen och föräldrarna? Vad visste kanske andra som hade kontakt med personen? Fanns det någonting vi kunde ha gjort som vi inte gjorde och som vi måste göra bättre nästa gång?
(Applåder)

Nivån på sjuk- och aktivitetsersättningen

Anf. 70 GUSTAF LANTZ (S):

Herr talman! Jag har sällan varit så stolt över min hemstad som när *Frågan är fri* sändes i SVT. Reporterna – med funktionsnedsättningar – från Uppsala intervjuade kända personer, och jag var väldigt glad att se statsministern som gäst. Med värme, humor och respekt blev det ett riktigt fint program. Det vill jag tacka statsministern för.

Men en sak skavde. Reportern Eleonor Belin berättade att hon får 12 163 kronor före skatt och behöver låna pengar för att gå runt. Marcus Fahlén följde sedan upp med att fråga om statsministern tycker att det ska vara så.

I sin senaste budget prioriterade regeringen stora skattesänkningar för dem med högst inkomster men gav ingenting till dem med sjuk- och aktivitetsersättning. Kan man verkligen försvara denna prioritering med att det ska löna sig att anstränga sig? Gör inte de med sysselsättning på Radio Fyris sitt yttersta utifrån sina möjligheter?

Anf. 71 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag tackar Gustaf Lantz för att han uppskattade programmet. Jag tyckte själv att det var fantastiskt fint, roligt och lärorikt att ha dessa samtal. Jag bjöd tillbaka och hade hela gänget på julfika på Sagerska för några veckor sedan. Då vände vi på steken

så att jag fick fråga dem i stället. Det var jätteroligt och viktigt. Jag har sällan fått så mycket respons.

Det finns två saker man ska säga här.

Många av våra sociala ersättningar är på olika sätt inflationsskyddade. Själva idén är att köpkraften ska hänga med. Vid hög inflation följer detta med, så att man inte ska urholka köpkraften. Det är rätt och riktigt.

Löner är dock inte inflationsskyddade. Tvärtom drabbas löntagare hårdast av hög inflation. Därför har det varit viktigt för oss att sänka skatten för dem som jobbar och har jobbat, så att de också får en chans att komma tillbaka i köpkraft. Dessutom tror vi som bekant att hälften kvar är en bra princip. Den som tjänar lite mer pengar på att jobba extra ska få behålla åtminstone halva löneökningen själv.

(Applåder)

Hot och våld i skolan

Anf. 72 SARA GILLE (SD):

Herr talman! Svensk skola är långt ifrån vad den en gång var. Hot och våld i låg- och mellanstadieskolor har ökat med 60 procent på fem år. Nyligen blev en gravid lärare sparkad i magen av en elev, vilket slutade med att hon fick missfall – allt för att eleven blev av med sin mobil. I ett annat fall utsattes en lärare för strygrepp efter att ha tillrättaviserat en elev.

Tidöpartierna arbetar hårt för att skapa en trygg och säker skola som präglas av kunskap och ordning. Sverigedemokraterna har länge varnat för den nuvarande trenden, där stök och otrygghet är påtagliga problem. Det är oroväckande att hot och våld har ökat så kraftigt i skolorna. Här behövs krafttag.

Delar statsministern oron, och hur ser han på den svenska skolans framtid?

Anf. 73 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det korta svaret är ja – jag delar den oron. Jag tror att det är likadant för alla som har följt rapporteringen den senaste tiden. Sara Gille nämnde den gravida lärare som blev sparkad i magen och fick missfall. Det är helt fasansfullt. Ett annat exempel, som vi inte vet så mycket om än, gäller en lärare som blev knivskuren utanför Stockholm. Jag vet inte mer än det som har stått i medierna.

Att det förekommer våld på en plats som är till för trygghet och lärande är fullständigt oacceptabelt. Jag tror att det krävs ganska många förändringar, och vi jobbar med några av dem. Rent allmänt behövs det mer ordning och reda i skolan. Vi ska inte tillåta stökiga skolor. Även stök som inte är våld är oacceptabelt, för det försämrar hela kulturen på skolan. Det handlar också om rätten att avlägsna elever som inte kan sköta sig. Inkludering är bra, men när inkludering betyder att våldsverkare inkluderas och exkluderar dem som inte brukar våld är det dålig inkludering.

Vi håller på med stora reformer på detta område.
(Applåder)

Vårdköerna

Anf. 74 MATHIAS TEGNÉR (S):

Herr talman! I gårdagens partiledardebatt hävdade statsministern att vårdköerna i Region Stockholm ökar. Det är anmärkningsvärt, då väntetiderna överlag har minskat i Region Stockholm sedan vi socialdemokrater tog över, trots den nationella vårdkris som statsministern har varit med och skapat. Sedan vi tog över i Region Stockholm har det blivit 10 procent fler som får sin operation inom 90 dagar; det har gått från 65 till 75 procent.

Låt oss också titta på den största moderatstyrda regionen, Skåne. I november förra året fick bara 54 procent sin operation inom 90 dagar. I riket var siffran 64 procent, och i Region Stockholm var siffran hela 82 procent. Samma månad var mediantiden till operation 32 dagar i Region Stockholm. I moderatstyrda Skåne var den nästan dubbelt så lång.

Därför blir den uppenbara frågan: Är statsministern dåligt underrättad, eller slirar statsministern avsiktligt på sanningen?

Anf. 75 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag har följt statistiken för detta och tittat i helt öppna källor, och jag har noterat att köerna utan tvekan har ökat. Detta är lika ovedersägligt som att olika former av vårdmottagningar som har varit mycket uppskattade i Stockholm läggs ned, i huvudsak av ideologiska skäl. Det finns möjligen olika sätt att rapportera siffrorna, men utifrån de siffror jag läst är det ingen tvekan om att vårdköerna i Stockholm har ökat under det nuvarande styret.
(Applåder)

Läget i byggsektorn

Anf. 76 ARBER GASHI (S):

Herr talman! Byggföretaget Sernekes konkurs har lett till att flera samhällsviktiga projekt i Halland har stannat av, bland annat byggnationen av ett nytt häkte i Halmstad och en ny skolbyggnad i Varberg. Det innebär inte bara förseningar och ökade kostnader för kommuner och kriminalvård utan hämmar också samhällsutvecklingen och förvärrar arbetslösheten i en tid när byggsektorn redan är hårt pressad.

Det är alltså inte en ny trend, utan under 2024 har hela 10 000 svenska bolag gått i konkurs, och lika många som bor i mitt Halmstad – ungefär 70 000 människor – har blivit arbetslösa sedan regeringen tillträdde.

Regeringen talar ofta om arbetslinjen och ljusnande framtidsutsikter, men verkligheten ser annorlunda ut. Byggkonkurserna slår hårt, arbetslösheten ökar och viktiga samhällsprojekt står stilla. Ändå lyser både krisinsikt och åtgärder med sin frånvaro.

Jag undrar därför: Hur ska svenska folket lita på att regeringen och statsministern har en plan när man mest tycks hoppas på att problemen ska lösa sig av själva?

Anf. 77 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Nej, så är det inte alls. Däremot är det ingen nyhet att lågkonjunktur, höga räntor och hög inflation är särskilt dåligt för byggsektorn. Det påverkas ärligt talat inte av vilken regering som styr, utan det är dåligt för en miljö som är så ränte- och inflationskänslig. Så är det.

Resten är felaktigt. Vi har gjort det vi har gjort just för att komma ur situationen. Vi har fått ned inflationen, och nu faller räntorna. Lågkonjunkturen biter sig fast ett tag till, men vi kommer att komma ur den också.

Vi gör riktigt stora investeringar, inte minst i sådant som gynnar byggsektorn. Allt detta sker. Det tar tid, men vi ärvde riktigt stora problem.

(Applåder)

Statsministerns frågestund var härmed avslutad.

§ 8 (forts. från § 6) Svar på interpellation 2024/25:252 om nationella minoritetsspråk och neddragningar av anslag

Anf. 78 Kulturminister PARISA

LILJESTRAND (M):

Herr talman! Jag ska försöka dra mig till minnes vilka frågor vi debatterade precis före ajourneringen.

En fråga som jag fick från interpellanten handlade om hur vi hittade pengarna, det vill säga om vi hittade dem eller om vi ångrade oss och gjorde något annat för att få tag i dem. Där vill jag förtydliga att jag redan i budgetpresentationen, när jag presenterade att vi hade avsatt 8 miljoner kronor för språkcentrumens verksamhet, sa att vi kommer att återkomma med besked om hur hela ramen kommer att se ut.

Redan där fanns alltså en tanke om att vi behöver förstärka språkcentrumens verksamhet med mer medel men att vi kommer att behöva titta på omfördelningar inom ramen för regleringsbrevprocesserna. Detta går dock inte att säga något om innan riksdagen har fattat beslut om budgeten. Det var därför jag försökte informera så tydligt jag kunde om att ramen kommer att bli större men att vi får återkomma till det senare.

När riksdagen väl hade fattat beslut om budgeten fanns det skäl för oss att titta på hur utfallet blir och hur vi ska stärka en verksamhet som vi tycker är väl fungerande och som på ett bra sätt arbetar med språk-vitalisering för minoritetsspråken.

Precis som ledamoten Råihä påpekade i ett tidigare inlägg landade vi då i att vi skulle göra en omfördelning. Vi har omfördelat en del av de pengar – alltså statsbidraget – som har gått till förvaltningskommuner och använt dem till språkcentrumens verksamhet.

Detta kan man naturligtvis ifrågasätta. Det ligger inom ramen för politiken att göra så. Det är en prioritering som vi har gjort, och den gjorde vi mot bakgrund av att det statsbidrag som gick till förvaltningskommunerna inte användes fullt ut under flera år.

Det finns lite olika anledningar till detta som det också finns diskussioner om, men av olika skäl har det funnits pengar i det statsbidrag som årligen har gått ut till förvaltningskommunerna, som de inte har gjort av med och som därför har återgått till statskassan vid årets slut.

Så har det sett ut återkommande under flera år. Av det skälet tycker vi att det är bättre att dessa pengar får göra nytta någonstans där vi vet att de behövs snarare än att vi hela tiden ska betala ut dem i form av ett statsbidrag där hela summan inte används.

En del av pengarna från statsbidraget och anslaget använder vi för att täcka språkcentrumens verksamhet. Det är så den totala ramen ser ut, alltså de 28 miljoner som vi talar om. Det var därför vi aviserade 8 ½ av dem i budgeten och fick återkomma senare med hur resterande del skulle se ut.

Det är så vi har gjort prioriteringen, för vi såg att vi skulle behöva prioritera. Vi kunde inte göra på något annat vis, utan vi behövde titta på var vi kunde hitta pengar till det som vi ändå tycker är en väl fungerande verksamhet. Då valde vi att göra omfördelningen och omprioriteringen av medel.

Anf. 79 EVA LINDH (S):

Herr talman! Jag tackar för svaret, även om jag tycker att det är ett lite märkligt sätt att hantera en budgetprocess. Det skapar oro.

Det blir också svårare demokratiskt för oppositionen att diskutera något som man inte ser, det vill säga det som ligger på bordet, som ett regleringsbrev. Det hade visat tydligare hur regeringen tänker hantera budgeten och posterna i den. Det görs redan tidigt, när budgeten för 2025 antas. Det här är ändå ett något märkligt sätt att hantera det på.

Nåväl, i en statsbudget är 50 miljoner ganska lite pengar, men för den verksamhet som pengarna ger gör det avsevärd skillnad. Det är bra att man har hittat pengar, men precis som min kollega sa: När man omfördelar tar man ju från något annat, och det är problematiskt när man gör det.

Vad handlar då denna fråga om? Jo, den handlar om att vi behöver ha resurser för de nationella minoritetsspråken för att språkbärare i hela landet ska kunna behålla, ta tillbaka och utveckla sitt språk. Det är viktigt.

När det gäller Sámi Giellagáldu i synnerhet är det ett problem att man inte har tagit hänsyn till samarbetsavtalet. Jag hoppas verkligen att man gör det, inte bara för den nordiska samverkans skull utan för att det är viktigt vad verksamheten leder till. Det handlar om respekt men också om att tillvarata språket och kulturen. Det är viktigt att vi visar respekt för dem som talar språket.

Anf. 80 Kulturminister PARISA
LILJESTRAND (M):

Herr talman! Jag håller helt med ledamoten Lindh om att språk är en alldeles vital del av oss människor

och av att kunna upprätthålla både oss själva, vårt arv och vår kultur.

Det vi är oense om det är hur man behöver prioritera och hur man kan välja att investera i språkvitalisering. På bordet låg ett anslag som tillfälligt var 90 miljoner kronor, som den tidigare regeringen anslag under 2022–2024.

Vi har haft ett tufft budgetläge att förhålla oss till. Vi har försökt titta på hur vi på bästa sätt kan hantera budgeten och samtidigt stärka upp där vi ser att språkvitaliseringen gör nytta. Språkcentrumen är en fantastisk verksamhet som infördes under den tidigare regeringen och som vi väljer att värna genom att rikta medel till den på det sätt som jag tidigare har beskrivit.

Vi gör också andra saker. Jag tror på långsiktighet när det kommer till språkvitalisering. Det är en nyckel för att lyckas.

Språkfrämjande insatser måste kunna göras på flera vis. Regeringen gör detta bland annat genom att förbättra förutsättningarna för modersmålsundervisning och ta bort hinder såsom förkunskapskrav på till exempel samiska för att man ska kunna få läsa sitt språk. Det handlar om att man tidigare behövde kunna språket innan man fick läsa det på gymnasiet. Det ändrar vi på nu.

Vi ser till att man inom ramen för Äldreomsorgslyftet på betald arbetstid kan få lära sig samiska för att kunna hantera vård och äldreomsorg.

Vi ser även till att förändra lärarutbildningen för att stärka kompetensförsörjningen på sikt. Så kan man också jobba med språkvitalisering.

Jag tror att allt detta sammantaget kommer att göra att vi kan värna både samiskan och de övriga minoritetsspråken framöver.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2024/25:286 om ny förköpslag

Anf. 81 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Herr talman! Ingela Nylund Watz har frågat mig när jag och regeringen avser att komma med en proposition till riksdagen som möjliggör införandet av en ny förköpslag. Jag tackar Ingela Nylund Watz för interpellationen om denna viktiga fråga.

Den organiserade brottsligheten är systemhotande. Våldet, hoten, rekryteringen av barn och den kriminella ekonomin innebär både direkt och indirekt påverkan på människors trygghet och säkerhet liksom på samhällsviktiga funktioner. Jag vill börja med att slå fast att uppgiften att trycka tillbaka den organiserade brottsligheten är en av regeringens allra viktigaste.

Den 2 juni 2022 gav den dåvarande regeringen en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag till ny förköpslag. Den nuvarande regeringen ändrade i maj 2023 inriktningen på utredningens uppdrag till att lämna förslag på åtgärder för att motverka den

organiserade brottsligheten och underlätta för det civila försvarets och det militära försvarets skydd.

Det finns tecken på att aktörer inom den organiserade brottsligheten har gett sig in på bostadsmarknaden och bland annat använder fastighetsaffärer för penningtvätt. Samhällets motståndskraft mot den här kriminaliteten måste förstärkas i grunden. Att stärka kommunernas förmåga att motverka den organiserade brottsligheten kräver flera verktyg. Möjligheten till förköp vid överlåtelser av fastigheter kan vara ett av dem.

Det försämrade säkerhetspolitiska läget har också förstärkt behovet av att främja Sveriges säkerhet och hävda Sveriges territoriella integritet. Utredningen har därför lämnat förslag på en statlig förköpsrätt av fastigheter för det civila och det militära försvaret.

Utredningens betänkande har under hösten varit ute på remiss, och det har inkommit många remissvar. Beredning av betänkandets förslag pågår inom Regeringskansliet. Det är i dagsläget för tidigt att säga när regeringen kan lämna en proposition till riksdagen.

Anf. 82 INGELA NYLUND WATZ (S):

Herr talman! Södertälje kommun uppmärksammade tidigt att fastigheter i allt högre grad blivit intressanta objekt för kriminella aktörer. Kommunen har därför successivt skärpt markanvisnings- och tillsynsprocesserna och arbetar aktivt med att skanna samtliga processer som är aktuella i samband med fastighetsaffärer där kommunen har strategiska intressen. Men de verktygen räcker inte. Därför behövs en ny förköpslag.

I januari förra året avslöjade DN att Södertälje tingsrätt, som ligger mitt i stadens centrum, ägs av en bolagskoncern som har direkt koppling till det så kallade Södertäljenätverket. Tingsrätten i Södertälje hanterar – precis som andra tingsrätter – mycket allvarlig, grov brottslighet som mord, människorov och utpressning liksom välfärdsbrottslighet och penningtvätt. Många gånger är det dessvärre stökigt i lokalerna i samband med mål med anknytning till gängkriminella. Det skapar oro och otrygghet.

Tingsrätten ägdes tidigare av ett stort börsnoterat fastighetsbolag. Men när de valde att lämna Södertälje såldes fastigheten till ett litet lokalt bolag, som ganska snabbt köpte in sig i en större bolagskoncern. Det fick polis och åklagare att reagera kraftfullt, eftersom huvudägaren utreddes för grov brottslighet. Mycket kan sägas om detta, men jag vill bara använda det som illustration till hur viktigt det är att kommunerna får möjlighet att agera. De har ju den bästa kännedomen om den lokala fastighetsmarknaden.

Statsrådet säger att regeringen avser att agera kraftfullt och att det är viktigt att bekämpa den organiserade brottsligheten. Det är till och med en prioriterad fråga. Det är bra att regeringen har höga ambitioner. Vi är överens om väldigt mycket i detta. Men när det handlar om kommunernas möjligheter att leva upp till lagstiftningen om brottsförebyggande arbete, som vi fattade beslut om här i riksdagen förra året, är verktygen lite skrala. Det finns heller ingen gemensam definition av

vad brottsförebyggande arbete är, vilket är ett problem i sig. Men det finns möjlighet att öppna dörren för att kommuner verkligen ska kunna agera kraftfullt eftersom de har god kännedom om vad som sker på den lokala marknaden.

Att återinföra förköpslagen – som avskaffades 2010 – är kanske just nu det enda effektiva verktyget för att stoppa kriminella aktörers framfart på fastighets- och bostadsmarknaden. Därför blir jag lite konfunderad när jag hör statsrådets svar. Jag tycker att statsrådets formuleringar är vaga. Statsrådet sa att en förköpslag *kan* vara ett verktyg men också att det inte finns någon tidsplan för när en proposition skulle kunna lämnas till riksdagen. Jag ställer mig alltså frågande till de höga ambitionerna när det gäller att bekämpa grov, organiserad brottslighet. Gäller de inte när det handlar om att ge kommunerna verktyg att agera mot den här typen av kriminalitet? Är det bara vackra ord?

Anf. 83 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Herr talman! Jag uppfattar det som att ledamoten har ett starkt engagemang för detta. De berättelser, ögonblicksbilder och beskrivningar av verkligheten som ledamoten tar upp är ju anledningen till att vi behöver skärpt lagstiftning på det här området. Syftet är att komma åt organiserad brottslighet men också att möjliggöra förköp vad gäller totalförsvarets behov.

Herr talman! Det är möjligt att jag skulle ha betonat svaret på ett annat sätt: En förköpslag kan vara *ett* verktyg. Det behövs många verktyg för att bekämpa den organiserade brottsligheten, och det här kan vara *ett* av dem.

Herr talman! Det är lite förvånande att tonläget är förhållandevis högt. Det var ju vår regering som fick skärpa direktivet till utredningen vars förslag vi nu diskuterar. Den socialdemokratiska regeringen tillsatte utredningen med det övergripande syftet att ge kommunerna verktyg att bedriva en aktiv markpolitik – inte att motverka organiserad brottslighet. Det är alltså bakgrunden till vårt tilläggsdirektiv.

Vårt tillägg innebär skärpt fokus på just organiserad brottslighet. Hade det varit med från början, herr talman, hade vi haft ett beredningsunderlag på plats tidigare. Vi fick i stället skärpa utredningens direktiv och har nu ett underlag på bordet. Utredningen är klar och har remitterats, och vi bereder detta. Det finns alltså möjligen visst utrymme för självrannsakan. Om man tycker att det borde ha varit på plats för länge sedan fanns det möjligheter redan när man tillsatte utredningen att rikta den mot just organiserad brottslighet. Det gjorde inte den förra regeringen. Därför gjorde vår regering det genom ett tilläggsdirektiv som gett ett betydligt skarpare underlag till att få en ny förköpslag på plats. Fokus ligger på att bekämpa kriminalitet och underlätta för totalförsvaret.

Anf. 84 INGELA NYLUND WATZ (S):

Herr talman! Jag tänker inte ledas in i den här pingpongmatchen om vem som bär skuld till vad. Vi står med ett reellt problem här. Nu är nu, och då var då.

Jag är den första att erkänna att jag gärna hade sett sådan här lagstiftning betydligt tidigare. Det var inte möjligt. Däremot är det nu tre år sedan den socialdemokratiska regeringen började arbeta med en ny förköpslag, och jag är helt säker på att vi inte har haft något emot de tilläggsdirektiv som den här regeringen kom med. De var bra. Jag har inget emot dem.

Vad vi gemensamt måste göra nu är att bestämma oss för om kommunerna ska få den här möjligheten – kanske lite sent men ändå. Ska de få möjligheten, eller ska de inte få den? Den frågan äger ju regeringen, och det är därför jag ställer frågor.

Det är också därför jag blir lite konfunderad när jag hör svaret. Statsrådet får ursäkta mig, men att detta *kan* vara en möjlighet eller ett instrument är fortfarande en väldigt vag formulering.

Varför anar jag oråd? Jo, jag har tagit del av remissvaren. Många kommuner, Sveriges Kommuner och Regioner och Ekobrottsmyndigheten är väldigt tydliga med att det här är lagstiftning som måste komma på plats. Inte minst Ekobrottsmyndigheten har väldigt tydliga skrivningar i sitt svar om hur utvecklingen av brottsligheten på marknaderna för bostadsmark och fastigheter har sett ut på senare år.

Jag har också läst andra remissvar, inte minst från de stora privata fastighetsägarna, som med all önskvärd tydlighet talar om för regeringen att detta vore att göra våld på den privata företagsamheten.

Det är väl inte så underligt att jag som socialdemokratisk företrädare med god kännedom om vilka relationer den här regeringen har, inte minst med privata företag, tillåter mig att fundera över vad det kan vara som gör att regeringen är så tveksam och varför regeringen är så vag i sitt svar på mina frågor.

Jag är nämligen rädd att de uttalanden som justitieminister Strömmer, i samband med att DN-artikeln om tingsrätten i Södertälje publicerades, gjorde om att det vore rimligt att införa en ny förköpslag var lite grann en stundens ingivelse. Det ska jag naturligtvis fråga honom om när jag får tillfälle, men jag har ju statsrådet som är ansvarigt för frågan här nu.

Därför tycker jag att det är rimligt att kräva av regeringen att tala om här i dagens debatt ifall regeringen över huvud taget tänker komma till riksdagen med en proposition som skulle ge möjligheter för kommunerna att utöva förköpsrätt när det finns risk att man annars skulle sätta viktiga strategiska fastigheter i händerna på kriminella aktörer – eller om det är så att regeringen har fått kalla fötter därför att många av de stora privata fastighetsbolagen tycker att det här är en förfärlig idé. Det vore intressant att få ett konkret och tydligt svar på den frågan.

Det är också så att den brottslighet som vi nu ser äta sig in på marknaderna för bostadsmark och fastigheter runt om i vårt land inte är någon isolerad företeelse. Det är bara ett av olika brottsupplägg som

innehåller många andra typer av kriminalitet inom samma hank och stör. Det kan handla om arbetslivskriminalitet, fusk med sophantering eller vad det nu må vara. Men det handlar om en mycket bredare problematik än bara fastigheterna.

Min direkta fråga är: Kommer regeringen att komma med en proposition över huvud taget?

Anf. 85 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Herr talman! Det är många frågor som ledamoten vidrör här.

Ledamoten påstår att mitt svar är vagt, herr talman. Ledamoten har förstått all rätt att tycka precis vad hon vill om en ministers svar här i kammaren. Men var det något som var vagt var det de utredningsdirektiv som den förra regeringen gav. Det handlar inte om en pingpongmatch på något sätt, utan det handlar om att idka någon form av självrannsakan när man riktar väldigt tuff kritik mot regeringen i en fråga där man faktiskt bär ansvar för att det har sinkats i den mening som ledamoten är inne på.

Det var nämligen så att de utredningsdirektiv som gavs till den här utredningen från början inte över huvud taget hade med det brottsförebyggande perspektivet. Ni nämnde inte ens det brottsförebyggande perspektivet i de utredningsdirektiven. Det var därför vår regering gjorde detta, med tanke på just den problematik som jag delar ledamotens syn på. Vi ser att det här är ett viktigt område. Vi ser att det är ett område där det är rimligt och skulle vara lämpligt att ha förköpslagstiftning riktad mot just organiserad brottslighet och även för totalförsvarets behov.

Det var den inriktning som vi gav utredningen. Vi fick ett underlag. Nu är det ute på remiss. Vi har förstått inga ambitioner att dra det här i långbänk utan kommer att bereda det i så högt tempo som möjligt. Men anledningen till att vi inte har detta på plats redan i dag vågar jag påstå är att man missade det brottsförebyggande perspektivet mot organiserad brottslighet från början. Det fick vi städa upp, och det har vi nu gjort.

Jag hoppas att jag kan lugna ledamoten med att vi kommer att fortsätta bereda det här med inriktningen att det ska bli en proposition och ny lagstiftning som blir ett viktigt verktyg för att bekämpa grov organiserad brottslighet och ge stöd till totalförsvaret och totalförsvarets behov.

Jag har ägnat många år åt arbete i riksdagens justitietskott, så jag är mycket väl medveten om att de satsningar som behöver göras för att bekämpa brottsligheten inte bara handlar om de historiskt stora satsningar vi gör på svensk polis och inte bara handlar om mycket effektiva åtgärder vad gäller sociala förebyggande insatser med familjestödsprogram, förbättrade åtgärder för socialtjänsten och ändringar i sekretesslagstiftningen som gör att man kan samarbeta bättre för att förhindra att unga rekryteras och dras in i kriminalitet. Väldigt mycket handlar också om att få med hela samhället, inte minst fastighetssidan och fastighetsägare.

Det är det som den här lagstiftningen kommer att syfta till. Men nu är vi i ett läge där vi bereder förslaget från en utredning. Det har remitterats. Det har sin gång. Men jag kan lugna ledamoten med att säga att det här inte är något som ligger på hyllan. Det är ett av regeringens viktiga, prioriterade områden för att bekämpa brottslighet.

Sedan tycker jag att ledamoten gör en lite för stor poäng av mitt svar att det här kan vara ett av verktygen. Det är en hel verktygslåda som behöver finnas på plats för att vi ska lyckas trycka tillbaka brottsligheten, och statistiken visar att den här regeringen hittills har varit framgångsrik i det arbetet. Vi är inte på något sätt klara.

Jag uppskattar att ledamoten understryker att det här är något som vi i grunden är överens om. Då hoppas jag också på stöd i det fortsatta arbetet.

Anf. 86 INGELA NYLUND WATZ (S):

Herr talman! Jag tillåter mig att vara oroad över att regeringen uttrycker sig vagt i sitt svar.

När jag skrapar på ytan och läser remissvaren från de tunga privata fastighetsägarna i Sverige tror jag att regeringen har lite bekymmer med att övertyga också dem om att lagstiftning om att i vissa fall ge kommunerna möjlighet att gå in och göra förköp är en rimlig väg att gå när vi totalt sett behöver tillföra nya verktyg för att komma åt den organiserade brottsligheten. Det är inte konstigt att en högerregering lyssnar på privata särintressen, så jag tillåter mig att vara oroad.

Som jag sa i mitt förra inlägg är jag den första att säga att jag tycker att det hade varit mycket bättre om den utredning som den socialdemokratiska regeringen tillsatte också hade haft det här perspektivet. Att det sedan tillkom välkomnar jag, inte minst ur Södertäljes perspektiv. Jag tycker att det är bra. Men då var då, och nu är nu. Nu är det statsrådet Carlson som har ansvaret för att föra det här till ett beslut i Sveriges riksdag, och av det man kan utläsa ur interpellationssvaret blir man inte övertygad om att det kommer att komma en proposition till riksdagen över huvud taget. När statsrådet försöker svara här och säger att det finns gott hopp om att man ska kunna komma till riksdagen, vilket statsrådet alldeles nyss sa, blir jag inte mindre otrygg.

Jag ger nu statsrådet en sista chans. Kommer regeringen under den här mandatperioden att leverera en proposition till riksdagen med ett förslag som gör det möjligt för kommunerna att gå in med förköp i ett läge där man ser risker för att den organiserade brottsligheten annars etablerar sig på den lokala fastighetsmarknaden – ja eller nej?

Anf. 87 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Herr talman! Det finns alla möjligheter för ledamoten att gå tillbaka och titta i protokollet och se skriftligt vad jag sa muntligt: att det nu pågår ett arbete för att bereda förslaget. Ambitionen och riktningen är att det ska komma fram ett lagförslag som gör att vi får på plats en ny förköpslagstiftning riktad just mot

organiserad brottslighet och totalförsvarets behov. Det är det arbete som pågår.

Ledamoten vet mycket väl hur arbetet fungerar. Vi tillsätter utredningar och inhämtar synpunkter för att vi ska få ett så bra underlag som möjligt. Jag har i dag inget besked om tidsplanen för när ledamoten kan förvänta sig en proposition på riksdagens bord. Men arbetets riktning är förstås att vi ska förändra lagstiftningen för att det här ska bli ett av de verktyg som kan användas i kampen mot den organiserade brottsligheten. Det hoppas jag ska lugna ledamoten. Alla andra som har lyssnat på den här debatten har nog redan lugnats. Med detta tackar jag för engagemanget och för diskussionen.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2024/25:301 om en hållbar och rättvis taxibransch

Anf. 88 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Herr talman! Kadir Kasirga har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa att taxibranschen fungerar på ett hållbart och rättvist sätt, med ordning och reda som grund, och hur jag ser på behovet av en helhetsöversyn av taxibranschen, särskilt med fokus på att minska förlorade skatteintäkter och stärka regelverket för att säkerställa konkurrens på lika villkor.

Låt mig inledningsvis konstatera att jag delar Kadir Kasirgas uppfattning att det är oacceptabelt att vissa företag inte följer reglerna. Det skapar ojämna konkurrensförhållanden gentemot de företag som sköter sig, och det påverkar arbetsförhållandena för förare negativt.

Sedan taximarknaden avreglerades 1990 har en rad regeländringar genomförts för att minska skatteundandragande och annat fusk samt skapa förutsättningar för sund konkurrens inom branschen. När det gäller skattekontroller har regelverket om redovisningscentraler och den nya skyldigheten för plattformoperatörer att lämna uppgifter om försäljning via digitala plattformar gett Skatteverket väsentligt förbättrade möjligheter att kontrollera taxiföretag.

Det räcker dock inte med välutformade regler för att komma till rätta med problemen inom taxibranschen, utan kontrollerna av regelefterlevnaden är också viktiga. Regeringen har vidtagit åtgärder för att öka antalet poliser. Transportstyrelsen har tack vare ökade medel inom yrkestrafikområdet kunnat utöka sin tillsyn av taxibranschen, vilket bland annat yttrat sig i fler utfärdade varningar.

Tidigare saknades möjligheter att förverka brottsvinster hos den som döms för olaga eller otillåten taxitrafik. Med den nya förverkandelagstiftningen är det numera möjligt att förverka brottsvinster vid dessa brott. Vidare kan en bil som använts i olaga eller otillåten taxitrafik förverkas som ett hjälpmedel, förutsatt

att ett förverkande i det enskilda fallet inte framstår som uppenbart oskäligt.

Anf. 89 KADIR KASIRGA (S):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Andreas Carlson för svaret på min interpellation.

Taxibranschen i Sverige är i kris. Den spelar en samhällsviktig roll men har blivit en bransch där människor utnyttjas, skattefusket är utbrett och kriminaliteten underminerar de seriösa aktörerna. Det är oacceptabelt och kräver omedelbara åtgärder.

Nyligen avslöjade tidningen Expressen den fruktansvärda verkligheten för många förare som kör för appbolagen. Vi talar om människor som fångas i ett hamsterhjul av fattigdom, där 13–14 timmar bakom ratten varje dag ändå inte ger en lön man kan leva på. Det är slavliknande villkor. Och det sker i Sverige år 2025.

Herr talman! Jag blir upprörd när jag tänker på hur dessa appbolag bygger sina gyllene pyramider på förarens svett och misär medan förarna knappt får ihop till hyran. Det är inte bara en orättvisa – det är en skam att låta detta fortsätta.

Dessa bolag har resurser för att ge sina förare sjysta villkor. Men i stället gör de ett aktivt val att pressa ned lönerna och säkerheten för att öka sina vinster. Det är helt oacceptabelt, och det är regeringens ansvar att sätta stopp för det.

Herr talman! Vi socialdemokrater föreslår att regeringen omedelbart låter Transportstyrelsen leda en task force för att hantera de akuta problemen. Det här kan inte vänta längre – det kräver handling här och nu, för våra yrkesförare behöver ordning och reda och sjysta villkor.

Herr talman! Statsrådet säger i sitt svar på min interpellation att han instämmer i att det som händer i taxibranschen inte är acceptabelt. Men om regeringen nu anser att situationen är lika allvarlig som vi socialdemokrater anser, är då regeringen beredd att stödja våra förslag till utskottsinitiativ och andra förslag vi har för att skapa ordning och reda i taxibranschen?

Anf. 90 SERKAN KÖSE (S):

Herr talman! Jag tackar min kollega Kadir Kasirga för att han initierat denna viktiga debatt.

Herr talman! Sedan beslutet om att avreglera taxi-marknaden 1990 har vi bevittnat en utveckling som inte bara misslyckats med att leverera de utlovade förbättringarna utan också skapat en marknad präglad av kaos, osund konkurrens och bristande ordning. Det är inte de seriösa företagen eller förarna som vinner på detta, utan de som medvetet kringgår regler och utnyttjar luckor i lagstiftningen.

Herr talman! Enligt Skatteverket förloras hundratals miljoner kronor årligen på grund av skatteundandragande i taxibranschen. Det är pengar som hade kunnat stärka välfärden men som i stället går förlorade till oseriösa kriminella aktörer. Det är oacceptabelt att förare och företag som sköter sig ska se sina verksamheter hotas av dem som spelar på en annan planhalva.

Herr talman! Vi behöver skapa ordning och reda för dem som arbetar i branschen och se till att skattebetalarna kan känna sig trygga med att deras pengar inte hamnar i händerna på kriminella.

Herr talman! Arbetsvillkoren för taxiförare har försämrats drastiskt, särskilt för dem som arbetar för plattformsföretag. Dessa förare saknar ofta grundläggande rättigheter, såsom pensionsförmåner och sjukförsäkring. Det är inte bara en fråga om konkurrens – det är en fråga om värdighet. Vi kan inte acceptera, herr talman, att gigekonomin blir en gråzon där människor tvingas arbeta under förhållanden som vi annars inte skulle tolerera vare sig i Sverige eller på den övriga arbetsmarknaden.

Herr talman! Statsrådet pekade i sitt svar på vissa åtgärder som vidtagits, såsom införande av redovisningscentraler och ökat stöd till Transportstyrelsen. Det är bra. Men, herr talman, det är uppenbart att dessa åtgärder inte räcker. Det är inte första gången vi diskuterar problemen i taxibranschen med statsrådet. Samma mönster återkommer. Små steg tas, men de grundläggande problemen i branschen kvarstår.

Då är frågan: Är statsrådet verkligen nöjd med denna utveckling? Om inte, varför gör statsrådet inte mycket mer för att få ordning och reda i taxibranschen?

Herr talman! Danmark har visat att det går att göra skillnad. Där har man infört strikta krav på alla aktörer, inklusive plattformsföretag, att följa samma regler som traditionella taxibolag. Till exempel har man infört ett system som innebär att taxametern startar så snart passageraren sätter sig i bilen, vilket säkerställer rättvis betalning och ökar tryggheten för både förare och kunder. Det är kanske något för statsrådet Andreas Carlson att ta till sig och agera på.

Herr talman! Även viktiga aktörer inom branschen som Svenska Taxiförbundet och Taxi Stockholm har varit tydliga. De kräver ordning och reda. De kräver lika villkor. De efterlyser skarpare regler och en reell vilja från regeringen att ta itu med problemen.

Herr talman! Vi socialdemokrater kräver en omfattande översyn av branschen. Det har vi gjort länge. Kraftfulla åtgärder behövs för att städa upp i branschen, bekämpa den osunda konkurrensen och säkerställa rättvisa arbetsvillkor för förarna. Det handlar inte bara om regler, herr talman, utan om att återställa förtroendet för hela branschen och värna om rättvisa villkor för både förare och seriösa företag.

Därför vill jag fråga statsrådet Andreas Carlson: Vilka konkreta åtgärder avser statsrådet att vidta för att skapa ordning och reda i taxibranschen och säkerställa rättvisa arbetsvillkor för alla förare?

(Applåder)

Anf. 91 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Herr talman! Jag vill tacka både Kadir Kasirga och Serkan Köse för engagemanget. Det har vittnats om under de år som jag har varit infrastrukturminister. Vi har haft utbyte i frågan tidigare.

Sedan vi debatterade förra gången har exempelvis förverkandelagstiftningen kommit på plats. Den möjliggör nu att man kan förverka, alltså beslagta, en bil som används i svarttaxiverksamhet och i olaga eller otillåten taxitrafik. Det är ett mycket potent verktyg.

Det har visat sig på andra områden att man kan gå på den kriminella ekonomin. Jag ser framför mig att förverkandelagstiftningen blir ett av de verktyg som kan användas utöver de förstärkningar som görs på polisen.

Vi talar om regler. Men som jag sa i mitt svar, herr talman, är det också väldigt viktigt med kontroll och att regelefterlevnad följs upp. Det är också därför som Transportstyrelsen har fått mer medel och har kunnat utöka sin verksamhet.

Herr talman! Frågan var också om jag är nöjd med utvecklingen. Nej, det är jag inte. Det har tagits steg i en riktning som syftar till att få undan kriminalitet och fusk och för att få en bättre och sundare konkurrens.

Alla arbetstagare i Sverige ska ha goda arbetsvillkor och en säker arbetsmiljö oavsett formen för arbetet. Förändringarna i arbetslivet påverkar hur vi arbetar. Goda arbetsvillkor och en hög skyddsnivå på både arbetsmiljö- och arbetstidsområdet ska gälla för alla arbetstagare. Dåliga arbetsvillkor och en osäker arbetsmiljö får aldrig bli en konkurrensfördel i Sverige.

När det kommer till plattformsbolagen, som ledamöterna hänvisar till, har regeringen tillsatt en utredning som ska gå igenom hur plattformsdirektivet ska genomföras i svensk rätt.

Plattformsdirektivet innehåller bestämmelser som handlar om hur korrekt sysselsättningsstatus ska kunna fastställas för personer som utför plattformarbete. Det handlar i huvudsak om att kunna fastställa om en person som utför plattformarbete är arbetstagare. När det är fråga om plattformsarbetstagare finns också en arbetsgivare.

Detta är frågor som rör social trygghet och skatterättsliga och straffrättsliga frågor. Utredningen som arbetar med detta kommer att redovisa sitt uppdrag senast den 31 december i år.

Jag vill också säga att vi förstås också tittar på internationella jämförelser och jämförelser mellan de nordiska grannländerna. Jag var nyligen i Norge och tittade på hur man har organiserat taxiangöringen till flygplatsen på Gardermoen. Där har man egentligen inte behövt någon ny lagstiftning.

Enligt det som beskrevs för mig och som jag såg på plats har man fått en tydligare och mer transparent bild för den enskilda taxikunden om vad prisuppgiften kommer att vara så att man kommer undan från en situation som vi också har fått exempel på i Sverige, där turister inte på förhand vet vad resan kommer att kosta. Det är någonting att ta lärdom av.

Jag kommer gärna att titta mer på det danska exemplet som Serkan Köse tog upp här i interpellationsdebatten. Jag har inte fördjupat mig i den lagstiftningen eller det regelverket. Jag kan inte kommentera det mer än att säga att det givetvis är väldigt intressant att ta den diskussionen tillsammans med våra nordiska

grannländer och de nordiska transportministerkollerna, som jag har ett väldigt gott samarbete med.

Det var några svar på de frågor som har ställts. Jag tror att vi är väldigt överens om att vi här behöver göra mer för att få en bättre fungerande taximarknad i Sverige.

Anf. 92 KADIR KASIRGA (S):

Herr talman! Tack till statsrådet för svaren och kommentarerna.

Det som egentligen behövs i taxibranschen är ett större grepp om taxibranschen. Jag tycker inte att det räcker att bara lappa och laga. Vi måste skapa en långsiktig hållbar bransch där sjysta villkor och rättvis konkurrens är självklarheter.

I Sverige har vi en modell där samarbete mellan arbetsmarknadens parter säkrar sjysta villkor för arbetstagaren. Kollektivavtal garanterar bland annat tjänstepension och trygghet vid sjukdom. Men denna modell undermineras i taxibranschen. Många förare, särskilt de som kör för appbolagen eller plattformsbolagen, står helt utan dessa grundläggande rättigheter. Det är oacceptabelt.

Vi socialdemokrater har presenterat flera reformer som kan återställa ordning och reda i branschen. Vi kräver att man ska inrätta en yrkestrafikinspektion som fokuserar på tillsyn inom taxi, busstransporter och bussbranschen. Vi vill att man ska koppla mobilappar till taxametrar och redovisningscentraler för att säkerställa korrekt rapportering av betalningarna och införa krav på gps och sätessensorer i taxibilar, som min riksdagskollega Serkan Köse nämnde, för att motverka fusk och säkerställa rättvisa villkor.

Herr talman! Många av de förslag som vi har presenterat har redan genomförts i Danmark. Det visar att det fungerar mycket väl. I Danmark kräver man bland annat att taxibilar har gps och att mobilappar är kopplade till taxametrar, vilket har minskat fusk och förbättrat villkoren för förarna.

Varför ska vi i Sverige acceptera en sämre standard? Jag hör också på Andreas Carlson att han instämmer med mig. Jag vill återigen upprepa min fråga. Kommer Andreas Carlson att stötta de förslag som vi nu har lagt fram? Det gäller till exempel en ordentlig översyn av taxibranschen och de reformer som jag precis nämnde.

Herr talman! Det är dags för Sverige att återupprätta rättvisa, sjysta villkor och trygghet i taxibranschen här hemma. Det är vad taxiförarna och den seriösa delen av branschen kräver och förväntar sig av oss.

Anf. 93 SERKAN KÖSE (S):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret. Jag välkomnar att statsrådet vill titta på det danska exemplet. Det är roligt att höra.

Herr talman! När jag själv körde taxi i slutet av 90-talet vid sidan av mina universitetsstudier, som väldigt många har gjort, såg jag en bransch som erbjöd möjligheter men också hårt arbete. Då fanns det en känsla av ordning och respekt för förarnas arbete.

Herr talman! I dag ser jag en bransch där otrygghet, osund konkurrens och exploatering har blivit vardag. Det är inte en bransch som präglas av rättvisa eller trygghet. Det är en bransch där många förare tvingas acceptera arbetsvillkor som borde höra till historien. Plattformföretagen har skapat nya möjligheter men också nya problem. Förare som levererar vår mat eller kör våra bilar arbetar under villkor som få av oss här inne skulle acceptera.

Herr talman! Det handlar om vilken arbetsmarknad vi vill ha i Sverige. Taxibranschen är en del av det svenska samhället och vår ryggrad. Den erbjuder jobb, integration och service. Men det kräver ordning och reda. Där tror jag att vi är överens med statsrådet.

Vi kan inte acceptera att staten förlorar skatteintäkter, att seriösa företag konkurreras ut, att förare utnyttjas och att kriminaliteten får sprida sig. Nu har vi socialdemokrater, som min kollega Kadir Kasirga redogjorde för, presenterat ett antal konkreta åtgärder för att komma åt de problem som jag anser finns i den här dysfunktionella branschen.

Herr talman! Jag ser fram emot en fortsatt dialog med statsrådet om de här frågorna och hur vi ska se till att vi har en väl fungerande taxibransch i Sverige med sjysta villkor för alla taxiförare. Tack för debatten, statsrådet.

Anf. 94 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Herr talman! Jag vill lyfta in diskussionen, som jag tycker är väldigt konstruktiv och viktig.

Jag understryker precis det som ledamöterna är inne på. Taxiverksamheten i Sverige har en mycket viktig roll att spela för att hela Sverige ska fungera. Den är viktig för många olika transporter och är en viktig del i hela vårt transportsystem. Då är det viktigt att också främja en sund konkurrens och se till att bekämpa den typ av fusk och kriminalitet som vi diskuterar i den här debatten. Det handlar förstas om regler och, som jag också har sagt, om regelefterlevnad. Man ska ha tillräckligt med resurser för att kontrollera och utöva tillsyn av verksamheten, och vi har förstärkt både polisens och Transportstyrelsens möjligheter att göra just det.

Jag vill lägga till att Delegationen mot arbetslivskriminalitet är i slutfasen av sitt arbete. Den ska senast i slutet av februari i år föreslå effektiva åtgärder för att motverka arbetslivskriminalitet. Det blir förstas väldigt viktigt att ta del av det som delegationen kommer att komma fram med. Det gäller inte minst i frågan om arbetslivskriminalitet inom transportbranschen, där delegationen kommer att lämna förslag.

Jag vill säga detta eftersom vi har diskuterat att ta in lärdomar från de andra nordiska länderna. Jag bejakar det, och jag har som sagt varit på besök i Oslo. Jag tror att vi kan dra nytta av att studera hur andra länder arbetar inom det här området, men det finns en poäng i att vi har gett delegationen uppdraget att specifikt granska den svenska transportbranschen.

I detta ligger förstas en möjlighet för delegationen att ta in intryck av vad som fungerar i vår omvärld, men syftet med uppdraget – som jag ser fram emot att ta del av om bara några veckor, herr talman – är att hitta de skarpaste åtgärderna som fungerar just i Sverige. En del av dessa förslag kan möjligtvis vara överlappande med det som fungerar i Danmark eller det som ledamöterna här hänvisar till att det egna partiet har föreslagit. Jag har ingen prestige i detta, men jag kommer att invänta det mycket seriösa och gedigna arbete som Delegationen mot arbetslivskriminalitet har bedrivit.

Därefter ska jag se vilka förslag som delegationen lämnar just vad gäller arbetslivskriminalitet inom transportbranschen, och jag har ingen anledning att tro något annat än att det kommer att finnas konkreta förslag att arbeta vidare med där.

Jag välkomnar den dialog framöver som Serkan Köse nämner. Jag tror att vi har stor anledning att se på frågan så brett som möjligt och att få fram åtgärder steg för steg i så hög hastighet som möjligt. Här är, som sagt, förverkandelagstiftningen ett nytt verktyg som jag hoppas ska leda till att man får ännu mer kraft i den tillsyn som behöver ske för att stävja osund konkurrens och få en bättre fungerande marknad.

Anf. 95 KADIR KASIRGA (S):

Herr talman! Tack till statsrådet för de senaste kommentarerna!

Jag välkomnar den positiva inställning som regeringen visar även till våra förslag på åtgärder. De som kör där ute är människor – människor som kör i 13–14 timmar men som ändå inte får ihop en månadslön som räcker till att försörja sig eller betala hyran.

Det är viktigt att vi från politikens sida, vi som är ansvariga politiker, agerar. Och i det här fallet är det regeringen som är den högst ansvariga.

Det är också positivt att regeringen börjar titta på våra grannländer, till exempel Danmark, för att se hur de har åtgärdat de utmaningar som finns. Det gläder mig att det finns en gemensam andemening och att vi tillsammans betonar att det är viktigt att vi åtgärdar de utmaningar som finns.

Vi kommer dock såklart att fortsätta att följa upp frågan, för den berör väldigt många människor. I Sverige ska slavliknande anställningsvillkor inte förekomma, för det är inte värdigt ett land som vårt.

Både jag och mina socialdemokratiska riksdagskollegor kommer att följa frågan, för den är så viktig. Jag hoppas verkligen att regeringen och dess samarbetspartier stöder vårt utskottsinitiativ när det kommer till en ordentlig översyn av taxibranschen.

Anf. 96 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Herr talman! Jag litar på att ni kommer att följa frågan noga, Kadir Kasirga, och jag tackar för det.

Jag kan inte uttala mig om något specifikt utskottsinitiativ. Det pågår mycket arbete, och regeringen kommer som sagt att invänta Delegationen mot

arbetslivskriminalitets förslag. Jag hoppas att de kommer att vara av den karaktären att vi kan arbeta vidare med dem. Det gör vi gärna i god och nära dialog.

Klart är att dåliga arbetsvillkor inte ska vara en konkurrensfördel i Sverige och att vi behöver se till att stävja det fusk och den kriminalitet som finns. Här behöver vi ta steg, och vi har tagit en hel del steg redan. Jag tycker mig höra att det finns en samsyn kring att vi kommer att behöva göra mer för att använda de verktyg som finns, följa upp de regler som finns och ge de resurser som behövs för att vi ska kunna få en taxi-marknad som man kan lita på och som håller undan för den kriminalitet som jag tror att vi alla vill bekämpa.

Tack så mycket för diskussionen! Jag ser fram emot fortsatt dialog.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2024/25:263 om internationell närvaro på Västbanken

Anf. 97 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Herr talman! Lotta Johnsson Fornarve har frågat mig om jag anser att det är viktigt att det finns internationell civil närvaro på Västbanken. Det gäller exempelvis följeslagarprogrammet, som har till uppgift att skydda civilbefolkningen, dämpa våldet, dokumentera människorättsöverträdelser och visa stöd för palestinska och israeliska organisationer och individer som arbetar för en fredlig lösning av konflikten. Hon har också frågat mig om jag, om svaret på ovanstående fråga är ja, tänker verka för att svenskt bistånd används för att det ska finnas internationell civil närvaro på Västbanken i likhet med följeslagarprogrammet.

Situationen på Västbanken, inklusive östra Jerusalem, är mycket allvarlig, med ökat bosättningsvåld och fortsatt bosättningsexpansion. Regeringens politik på området är tydlig: Bosättningarna och bosättningspolitiken strider mot folkrätten, undergräver tvåstatslösningen och bidrar till en förhöjd konfliktnivå. Bosättningsvåldet måste upphöra, och regeringen agerar därför för ytterligare EU-sanktioner mot extremistiska bosättare.

Sverige är en stor kärnstödsgivare till flera internationella organisationer som har närvaro på Västbanken och som regelbundet rapporterar om situationen för de mänskliga rättigheterna. Genom biståndet finansieras också den svenska civila närvaron i EU:s kris- hanteringsinsats EUPOL COPPS.

I mars 2024 antog regeringen en ny strategi för utvecklingsamarbete med MENA-regionen som bland annat inkluderar särskilda medel för Palestina. Palestinabiståndets övergripande inriktning är att bidra till en fredlig utveckling genom att främja de långsiktiga förutsättningarna för en framförhandlad tvåstatslösning i enlighet med folkrätten.

I samband med operationaliseringen av den nya strategin identifierar Sida nya möjligheter och möjliga insatser samtidigt som de existerande stöden ses över. Detta gör man för att säkerställa att samtliga insatser

är i linje med de mål som ställts upp i strategin och för att de samlade insatserna på bästa möjliga sätt bidrar till att nå dessa mål. Detta operationaliseringsarbete sker på myndighetsnivå inom ramen för regeringens styrning.

Anf. 98 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret på min interpellation, även om jag inte är nöjd med det!

Det är bra att ministern erkänner att situationen på Västbanken, inklusive östra Jerusalem, är mycket allvarlig med ökat bosättningsvåld. Det är också bra att regeringen är tydlig med att bosättningspolitiken strider mot folkrätten samt undergräver tvåstatslösningen och bidrar till en förhöjd konfliktnivå.

Mot den bakgrunden blir det därför ännu mer märkligt att Sida har valt att stoppa stödet till flera palestinska rättighetsorganisationer och till det svenska Ekumeniska följeslagarprogrammet, som bidrar till att minska våldet och främja en tvåstatslösning. Under drygt 20 års tid har så kallade följeslagare och internationella observatörer från världen över kommit till Västbanken för att skydda civilbefolkningen, för att dämpa våldet, dokumentera människorättsöverträdelser och visa stöd för palestinska och israeliska organisationer och individer som arbetar för en fredlig lösning av konflikten. Varför stoppa detta viktiga fredsbevarande projekt som har varit så framgångsrikt?

Det svenska Ekumeniska följeslagarprogrammet till Palestina och Israel startade 2002. Sedan dess har över 2 000 internationella observatörer från cirka 25 länder, varav cirka 400 från Sverige, funnits på plats på Västbanken och i östra Jerusalem för att ge skydd och stöd till civilbefolkningen under ledning av Kyrkans världsråd. Nu riskerar detta viktiga arbete att gå helt förlorat.

Följeslagare har vandrat med palestinska skolelever förbi militära vägspärrar på väg till skolan, bidragit med internationellt skydd för boskapsskötare och familjer som skördar sina oliver samt dokumenterat när familjer har fått sina hem rivna eller sin mark konfiskerad.

Under de senaste åren, inte minst sedan den 7 oktober 2023, har våld, trakasserier och allmän rättslöshet ökat på Västbanken. I en nyligen publicerad rapport från israeliska MR-organisationen Kerem Navot dokumenteras att 50 palestinska samhällen på Västbanken tömts, att hus förstörts och att palestinier fördrivits, trakasserats och även dödades av aggressiva illegala bosättare. Samtidigt har 41 nya illegala bosättningar etablerats.

Ministern hänvisar till Eupol Copps, men de har ingenting att göra med frågan om bosättningsvåld eller med internationellt skyddande närvaro för civila på Västbanken. Skyddande närvaro, som följeslagarmetoden bygger på, är en internationellt erkänd metod som används i konfliktområden världen över. Följeslagarprogrammet främjar dessutom möjligheten till en tvåstatslösning genom att bidra till att palestinier ska kunna finnas kvar på Västbanken. Att då besluta om

att ta bort stödet till detta viktiga program är inte bara omänskligt utan även kontraproduktivt, om regeringen menar allvar med att stödja en tvåstatslösning.

Har biståndsmministern verkligen informerats om den roll som följeslagarprogrammet har haft under 20 års tid? Besökte ministern följeslagarprogrammet under sitt besök nyligen? Jag har själv besökt programmet och sett hur viktigt arbetet är.

I en artikel skriver 100 före detta följeslagare att de många gånger är ensamma om att bevittna det som pågår. Deras närvaro är inte bara skyddande, utan genom att vara där och dokumentera och berätta när ingen annan gör det ökar de också kunskapen om livet under ockupation. De vädjar om att programmet ska få fortsätta.

Anf. 99 JACOB RISBERG (MP):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för att han är här och debatterar med oss i dag om bland annat följeslagarprogrammet.

I regeringens uttalande är man tydlig med att israeliska bosättningar och den israeliska bosättningspolitiken strider mot folkrätten. Där är vi överens. Vi är också överens om att bosättningsvåldet måste upphöra. Statsrådet Dousa sa i sitt svar att regeringen agerar för ytterligare EU-sanktioner mot extremistiska bosättare.

Tyvär räcker inte detta för att få bukt med bosättningsvåldet eller bosättningarna. Man säger sig inte vilja stödja ett stopp av handeln av varor från bosättningar – något som skulle kunna bidra – eller ens diskutera sanktioner mot de två ministrarna i den högerextrema regeringen i Israel som understöder våldet, som till och med beväpnar bosättarna, det vill säga Ben Gvir och Smotrich. Där finns saker som vi skulle kunna agera för.

Nu pratar vi framför allt om stödet till Ekumeniska följeslagarprogrammet. Det var under den andra intifadan som startade 2000 som man upptäckte att palestinier och israeliska civila kom i kläm i de våldsamerheter som pågick. Kyrkoledare i Jerusalem upptäckte att människor var dubbelt utsatta; de blev marginaliserade även inom de palestinska grupperingarna. Man skrev ett brev till Kyrkornas världsråd och bad om internationell närvaro för att kunna observera, rapportera och utöva en lugnande effekt på de våldsyttningar som skedde framför allt i de ockuperade områdena. Sedan dess har Ekumeniska följeslagarprogrammet funnits på plats. Följeslagare från ett tjugotal länder i världen har deltagit i programmet, och Sverige har varit en av de absolut största bidragsgivarna till programmet och har även haft flest följeslagare på plats.

Följeslagarprogrammet har sin grund i folkrätten och i icke-våldets ideologi, och närvaron är våldsdämpande. Även israelisk militär säger att följeslagarprogrammet hjälper till att hålla ned våldsnivån, och det är positivt.

Statsrådet hänvisade i sitt svar till stödet till Eupol Copps, men de har ingenting med det israeliska bosättningsvåldet att göra. De är där för att stötta och bygga upp den palestinska polisen. Men den palestinska

polisen får över huvud taget inte agera i område C, där vi kan se mycket av våldet. Man får över huvud taget inte agera inom de israeliska bosättningarna, och man får inte agera ens i kanterna av de israeliska bosättningarna, där vi ser mycket av våldet. Eupol Copps och det palestinska polisväsendet kan inte bidra här. Det är den israeliska polisen som ska försöka förhindra våldet. Den israeliska militären är där för att skydda bosättare, trots att man enligt folkrätten har ett uppdrag att även skydda de civila palestinerna eftersom det är fråga om ockupation.

Här ser vi problemet. De insatser vi ger till Eupol Copps hjälper inte mot det man säger sig vilja förhindra, det vill säga bosättningsvåldet.

Följeslagarna har en lugnande effekt. Det har vi sett. De uppskattas av både civila palestinier och av den israeliska militären när vi ser att det uppstår våldssamerheter. Det har de sagt gång efter gång.

Jag var för många år sedan ekumenisk följeslagare, och jag följde bland annat skolbarn i Hebron som attackerades av stenkastning på vägen till skolan. När vi var där och fotade upphörde stenkastningen. Vår närvaro och arbetet med att observera hade en lugnande effekt. Den typen av närvaro bidrar till att dämpa bosättningsvåldet.

Anf. 100 EVA LINDH (S):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka inte bara Jacob Risberg utan även alla andra som har varit följeslagare under den tid som programmet har funnits. De har gjort en ovärderlig insats, och det är också därför som jag har velat delta i den här debatten. Jag vill uppmärksamma och förtydliga att insatserna har varit viktiga.

Jag har inte varit på plats, och jag har inte heller varit följeslagare. Men jag har vid flera tillfällen träffat dem som har varit följeslagare. Jag har blivit övertygad om vikten av detta, men följeslagarprogrammet har också fyllt sin funktion. Det har inte bara varit fråga om att dämpa våldet utan också om att sprida kunskap. Jag är en av dem som har fått ta del av den kunskap som följeslagarna har tagit med sig hem.

Kriget som nu pågår i Gaza har inneburit helt övermänskliga lidanden för så många barn och deras familjer. Det går knappt att ens omfatta graden av påverkan på alla barn som växer upp där nu.

På Västbanken har våldet eskalerat. Det rapporteras att 700 personer har dödats, och 150 av dem är barn. Bosättningsvåldet ökar också. Det är alltså fråga om en vardag som präglas av rädsla, hot och våld. Situationen har försämrats.

Den typ av insatser som följeslagarprogrammet innebär har varit viktiga under alla de 20 år som det har fungerat. Men de är inte minst viktiga just nu.

Jag noterar att statsrådet säger att bosättningsvåldet måste upphöra. Det är vi helt eniga om. Det måste det. Det som pågår är helt orimligt. Därför blir det förvånansvärt – jag förstår det faktiskt inte – att man i denna situation, som är värre än någonsin, och när vi är överens om att bosättningsvåldet måste upphöra verkar för att

det här programmet ska upphöra. Det blir faktiskt effekten av regeringens politik.

Varför gör man inte insatser för att bevara det som bevisats fungerar? Vi vet ju att det fungerar. Berättelserna är många om att det här är det enda skyddet för civila som nu finns. Det är väldigt viktigt att slå vakt om det stöd som det här är.

Statsrådet hänvisar till att detta inte är ett aktivt beslut av regeringen. Men det blir en effekt av regeringens politik. Jag vill ändå ställa en fråga till statsrådet, när vi nu har möjligheten att debattera och diskutera förutsättningarna för Västbanken men också i särskild ordning det här följeslagarprogrammet. Kommer regeringen att göra några insatser för att ändå värna detta? Det går nämligen att göra även om beslutet nu är fattat.

Anf. 101 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Precis som flera har sagt här är situationen på Västbanken inklusive östra Jerusalem mycket allvarlig. Precis som också har sagts tidigare besökte jag för bara några veckor sedan ett område i anslutning till Ramallah som blivit utsatt för djupt allvarliga attacker från israeliska extrema bosättare. Familjer har fått sina bilar uppbrända. Jag fick höra berättelser om stenkastning och att man vaknar upp mitt i natten och är orolig för att hela huset ska brinna upp.

Jag träffade också en mycket bra israelisk organisation som jobbar med att driva rättsprocesser mot de här bosättarna men som tyvärr inte prioriteras i tillräckligt stor utsträckning av den israeliska staten. Det finns alltså mycket att göra på detta område. Regeringen driver som sagt detta på EU-nivå.

Samtidigt vet vi att biståndsbudgeten inte är oändlig. Att vara biståndminister handlar dagligen om att fatta tuffa beslut och göra tuffa prioriteringar.

När regeringen i mars fattade beslut om en ny utvecklingsstrategi för MENA-regionen, inklusive särskilda medel för Palestina, gjordes ett ordentligt omtag. För Palestina satsar vi mer koncentrerat på ekonomisk utveckling. Vi stöder verksamheter som arbetar för att hantera de stora hälsoutmaningar som följer av det pågående kriget och främjar reformer som behövs för demokrati och god samhällsstyrning. Det här bidrar sammantaget till stärkta förutsättningar för en tvåstatslösning i enlighet med folkrätten. I omtaget ingår också det viktiga arbetet med att motverka extremism, islamism och antisemitism.

Det här programmet är och har varit väldigt bra. Men vi hoppas att den nya strategin på ett mycket mer omfattande och långtgående sätt kan främja de här reformerna, så att det palestinska folket kan leva långsiktigt i frihet och demokrati.

Därutöver är Sverige en stor kärnstödgivare till flera internationella organisationer, exempelvis FN:s MR-program, som har närvaro på Västbanken och som regelbundet rapporterar om situationen utifrån ett MR-perspektiv.

I interpellationsfrågan nämns specifikt Ekumeniska följeslagarprogrammet. Programmet har som sagt funnits en längre tid med stöd och deltagande från

olika länder. Sverige har över tid lämnat stora bidrag. Nu avslutar vi det, bland annat för att skapa utrymme för andra, nya insatser i enlighet med den nya strategin. Civilsamhället liksom internationella organisationer fortsätter att vara mycket viktiga partner. Det här arbetet sker på myndighetsnivå inom ramen för regeringens styrning.

Anf. 102 LOTTA JOHNSSON

FORNARVE (V):

Fru talman! Tack, ministern, för ytterligare svar!

Det är bra att ministern har sett våldet på Västbanken på nära håll. Det ökar förståelsen.

Ministern säger att han måste fatta tuffa beslut och prioritera i biståndet. Jag förstår det, men jag hävdar med bestämdhet att regeringen prioriterar fel när man skär bort stödet till följeslagarprogrammet. Det är väl bättre att satsa på det som man vet verkligen fungerar.

I ett läge när våldet och trakasserier mot palestinier på Västbanken och i östra Jerusalem förvärras för varje dag behövs mer än någonsin följeslagarprogrammet och andra organisationer som jobbar för att främja rättvisa, skydda mänsklig värdighet och främja fred i regionen.

Biståndsministern nämner de internationella organisationer som tar emot kärnstöd från Sverige, som FN:s humanitära organ. Följeslagarprogrammets arbete bidrar till just dessa aktörer. Till exempel anses följeslagarprogrammet vara en central aktör i Protection Cluster, den del av FN:s humanitära system som koordinerar arbetet för skydd av civila. FN:s och civilsamhällets arbete är förutsättningar för varandra. Återigen: Att ta bort stödet till följeslagarprogrammet är kontraproduktivt.

Organisationer som jobbar för fred och mänskliga rättigheter och därmed bidrar till en tvåstatslösning borde få ökat stöd, men Sida väljer i stället att dra in stödet till en rad organisationer. Varför? För mig och säkert för många av väljarna är det helt obegripligt. Sida drar in stödet till inte bara följeslagarprogrammet utan även åtta palestinska och israeliska rättighetsorganisationer.

Sida har fått i uppgift att implementera den nya strategin där Palestinafönstret bland annat har som mål att stärka kapaciteten för god samhällsstyrning, demokrati och rättsstatens principer samt ansvarsutkrävande och främjande av en tvåstatslösning i enlighet med folkrätten. Följeslagarprogrammet samt de övriga rättighetsorganisationerna arbetar med precis det som efterfrågas i målet. Följeslagarprogrammet arbetar med ansvarsutkrävande, dokumentation av folkrättsbrott samt informationsarbete för att främja respekten för folkrätten.

Beslutet om ett avbrutet stöd kommer när bosättares och soldaters attacker mot palestinier och deras egendom på Västbanken aldrig har varit mer omfattande. Mellan den 7 oktober 2023 och 16 september 2024 har nära 1 400 attacker ägt rum och 700 palestinier dödats. Ser inte regeringen de faktiska behov som finns på ockuperat område?

Om regeringen menar allvar med att man står upp för en tvåstatslösning och är kritisk till de illegala boplatserna borde stödet till de organisationer som främjar en fredlig utveckling öka, inte minska.

Anser inte statsrådet att det är viktigt att det finns internationell civil närvaro på Västbanken, exempelvis följeslagarprogrammet som har till uppgift att skydda civilbefolkningen, dämpa våldet, dokumentera människorättsöverträdelser och visa stöd för palestinska och israeliska organisationer och individer som arbetar för en fredlig lösning på konflikten?

Jag vill verkligen uppmana ministern att lyssna på följeslagarna och ompröva beslutet om att dra in stödet till följeslagarprogrammet.

Anf. 103 JACOB RISBERG (MP):

Fru talman! Vi vet att följeslagarprogrammet fungerar. Det har vi hört gång på gång från såväl civila palestinier som civila israeler och israeliska militärer. Det har en lugnande effekt på bosättningsvåldet, på just de saker som efterfrågas i regeringens nya strategi.

Det enda svar jag hörde från statsrådet på interpellationen var att man driver på för ökade sanktioner på EU-nivå. Jag ser inte på vilket vis de övriga sakerna som biståndsministern nämnde över huvud taget bidrar till att minska bosättningsvåldet.

Långt före den 7 oktober 2023 såg vi ett ökat våld från bosättarna på Västbanken. Sedan den nya regeringen i Israel tillträdde har man understött dessa våldsamheter och till och med beväpnat bosättare med amerikanska militära vapen.

Biståndsministern säger att biståndsbudgeten inte är oändlig. Det är den absolut inte, men varför skär vi bort det som vi redan vet fungerar? Varför skär vi bort det civilsamhälle som vi vet fungerar?

Biståndsministern nämnde både FN:s MR-program och andra typer av FN-organ. Men precis som Lotta Johnsson Fornarve säger är både MR-programmet och OCHA beroende av det som följeslagarprogrammet rapporterar in. Jag har själv stått vid en checkpoint och räknat hur många palestinier som får passera under en dag. Den typen av uppgifter ligger till grund för FN-programmens arbete.

Varför ta bort det som fungerar? Varför stryker man det som de palestinska kyrkoledarna säger sig vilja ha på Västbanken och de palestinska och israeliska MR-organisationerna säger är nödvändigt för att upprätthålla någon form av ordning där?

Anf. 104 EVA LINDH (S):

Fru talman! Låt oss tänka oss in i situationen att vara civil på Västbanken och alltid känna oro för att bli utsatt för våld, trakasserier och hot, och kanske för att inte överleva dagen. När det då finns något eller någon som kan ge skydd i vardagen gör det väldigt stor skillnad.

Flera av oss har varit inne på att följeslagarprogrammet är ett program som fungerar. Jag förstår statsrådet när han säger att det är tuffa beslut. Det skulle jag också tycka om jag var ansvarig för detta. Många i

regeringen och dess samarbetsparti verkar i och för sig vara stolta över de neddragningar man gör i biståndet, och när de görs blir konsekvenserna påtagliga. Det handlar om kött och blod i människors vardag när biståndet dras ned, och detta är ett sådant exempel.

Jag vill återigen fråga: När man nu, åtminstone från svensk sida, slänger bort en väl fungerande insats som är viktig i människors vardag, finns det någon tanke eller plan från statsrådets sida när det gäller att kompensera för detta? Det vore ett viktigt besked – naturligtvis inte bara för följeslagarna, för de känner i hjärtat hur viktig denna verksamhet är, utan även för de människor som lever där och inte längre får det lilla skydd de ändå har haft i en svår och tuff vardag.

Anf. 105 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! När jag för några veckor sedan satt mitt emot Palestinas premiärminister sa han ett par ord som verkligen kommer att följa med mig resten av livet. Han sa: Det största hindret för vår utveckling är ockupationen. Där tror jag att vi alla kan vara eniga. Han fortsatte med att säga: Men vi ska göra vad vi kan för att få till stånd fria val här i Palestina, för att bygga institutioner som är långsiktiga och inkluderande och som fungerar och för att se till att vi har en ekonomisk utveckling som går i rätt riktning – så att vi har ett palestinskt näringsliv som står på egna ben och kan sälja varor och tjänster till andra länder och som sysselsätter hundratusentals människor i Palestina.

Det är just dessa delar som regeringen med den nya strategin ämnar stödja, hjälpa, utveckla och satsa på. Man bygger inte institutioner bara genom att stötta en enskild organisation, utan det kräver också engagemang, hjälp, stöd och ett arbete från regeringens sida. När det gäller demokrati har det inte hållits demokratiska val på Västbanken på över ett decennium.

Detta är alltså stora frågor, som är viktiga för det palestinska folket och som det nu kan gå mer pengar till. Organisationer som jobbar med just dessa frågor kommer alltså att få mer pengar och nya verktyg för att se till att det palestinska folket kan leva i en demokrati med stabila, välfungerande institutioner och förhoppningsvis också inom en snar framtid kan delta i demokratiska val.

Tittar man på stödet till Palestina som helhet och inkluderar även Gaza ser man att vi nu gör massiva satsningar för att i så stor utsträckning som det går mildra det humanitära lidandet. Det kommer att gå 800 miljoner kronor till att hjälpa civilbefolkningen i Gaza, som lever på en av de just nu värsta platserna på hela jordklotet.

Regeringens arbete både på utvecklingsidan, i det korta perspektivet framför allt på Västbanken men i framtiden förhoppningsvis även i Gaza, och när det gäller det humanitära arbetet är alltså helhjärtat, men vi vill också att pengarna går dit där vi kan göra så stor nytta som bara är möjligt. Vi vill understödja just ekonomisk utveckling, demokrati och framför allt institutionsbyggande.

Anf. 106 LOTTA JOHNSON

FORNARVE (V):

Fru talman! Tack, ministern, för ytterligare svar!

Jag tycker att det är väldigt bra att ministern erkänner den israeliska ockupationen. Det är positivt att höra det från en moderat minister.

Vi tror naturligtvis inte att det är bara genom att stödja en organisation som man skapar utveckling, fred och stabilitet i området. Men att stödja organisationer som följeslagarprogrammet och andra människorättsorganisationer bidrar kraftigt till fred.

Jag vill alltså uppmana ministern att tänka om och tänka rätt. Tydliggör att Sverige vill se en tvåstatslösning på konflikten samt att den israeliska ockupationen måste upphöra och de illegala israeliska bosättningarna på ockuperad mark dras tillbaka. Och stöd de krafter som arbetar för sådan lösning. Återuppta och öka stödet till fungerande projekt som Ekumeniska följeslagarprogrammet och till palestinska och israeliska rättighetsorganisationer, som under många år haft svenskt stöd för sitt arbete med att dokumentera och rapportera om ockupationsmaktens brott mot palestiniernas mänskliga rättigheter och mot folkrätten på ockuperad mark. Detta har varit oerhört viktigt och värdefullt.

Besluten om avbrutet stöd kommer när bosättares och soldaters attacker mot palestinier och deras egendom på Västbanken aldrig har varit mer omfattande. Följeslagarprogrammet skyddar palestinska civila, särskilt barn, genom att man finns där som observatörer vid israeliska vägspärrar och följer barnen till och från skolan. Detta arbete måste få fortsätta.

Anser inte statsrådet att det är viktigt att det finns internationell civil närvaro på Västbanken, som exempelvis följeslagarprogrammet, som har till uppgift att skydda civilbefolkningen – det är ingen annan som gör det! – och att dämpa våldet och dokumentera människorättsöverträdelser? Stöd det som fungerar på riktigt, på marken!

Anf. 107 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Hur den dystra utvecklingen i den israelisk-palestinska konflikten ska vändas är en fråga som tyvärr inte har något alldeles enkelt svar eller är helt enkel att lösa för Sveriges riksdag eller, för den delen, Sveriges regering. I grunden handlar det om parternas politiska vilja och deras insikt om att en framförhandlad tvåstatslösning är den enda hållbara lösningen, att en sådan är i både Israels och Palestinas intresse samt att alternativet, det vill säga fortsatt våld och konflikt, är ohållbart och inte tjänar någons intressen.

Den svenska regeringens stöd och engagemang för det palestinska folket kommer att fortsätta. Den nya strategin har, som vi har varit inne på tidigare, ett tydligare fokus på tillväxt, handel, institutionsbyggande och demokrati. Jag ser fram emot många interpellationsdebatter, frågestunder och andra sammanhang där vi förhoppningsvis, när stöden är utbetalade och resultat börjar visa sig, kan se att det palestinska folket får

ny sysselsättning och förhoppningsvis mer demokrati och mer välfungerande institutioner som ett resultat av det nya svenska stödet, som är omfattande – bland de största i hela världen.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Skrivelse

2024/25:84 Riksrevisionens rapport om Industrilivet

§ 13 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 15 januari

2024/25:324 Rättspsykiatri

av *Sanne Lennström* (S)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2024/25:325 Kostnader för barn- och ungdomsidrotten

av *Mattias Vepsä* (S)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2024/25:326 Gigeekonomin och exploatering av utländska arbetare

av *Cicie Weidby* (V)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2024/25:327 Gränsvärden för PFAS i livsmedel

av *Magnus Manhammar* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2024/25:328 Samverkan mellan myndigheter i Skåne

av *Adrian Magnusson* (S)

till statsrådet Erik Slottnér (KD)

2024/25:329 Rekrytering av barn och unga på LSS-boenden

av *Anna Wallentheim* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 15 januari

2024/25:682 Jaktmöjligheter i naturreservat

av *Marie Olsson* (S)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2024/25:683 Utökat uppdrag till Försvarsmusiken

av *Tomas Eneroth* (S)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

2024/25:684 Ett förbättrat stöd till kooperativa matbutiker på landsbygden

av *Monica Haider* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)
2024/25:685 Konkurs inom byggbranschen
av *Leif Nysmed* (S)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

§ 15 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 15 januari

2024/25:654 Regler för elstöd

av *Erik Hellsborn* (SD)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2024/25:655 Åtgärder inom svensk ekonomisk zon

av *Malin Larsson* (S)
till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2024/25:657 Skogsägares rätt till kompensation vid artskydd

av *Linnéa Wickman* (S)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2024/25:660 Flexibilitet i lagstiftningen kring artskydd

av *Kristoffer Lindberg* (S)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2024/25:658 Ekonomiska orättvisor för förskolor

av *Stina Larsson* (C)
till statsrådet Lotta Edholm (L)

2024/25:659 Ändrad hastighetsbegränsning för A-traktorer

av *Isak From* (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2024/25:661 Kommission för att granska fallet da Costa

av *Rasmus Ling* (MP)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:662 Tryggad tillgång på kulturvirke

av *Patrik Lundqvist* (S)
till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2024/25:663 Utbyggnaden av snabbbladdare

av *Elisabeth Thand Ringqvist* (C)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2024/25:664 Motverkan av bedrägerier på nätet och via telefon

av *Per-Arne Håkansson* (S)
till statsrådet Erik Slottner (KD)

2024/25:666 Barnäktenskap i Irak

av *Johan Büser* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2024/25:637 Ersättning i samband med infrastrukturprojekt

av *Martina Johansson* (C)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2024/25:651 Österlenbanan

av *Adrian Magnusson* (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 16.20.

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.55,
av talmannen därefter till och med § 11 anf. 100 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Avsägelse	1
§ 2 Anmälan om kompletteringsval	1
§ 3 Svar på interpellation 2024/25:269 om samexistens mellan Försvarsmaktens verksamhet och utbyggd vindkraft	1
Anf. 1 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	1
Anf. 2 HELÉNE BJÖRKLUND (S)	2
Anf. 3 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	2
Anf. 4 HELÉNE BJÖRKLUND (S)	3
Anf. 5 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	3
Anf. 6 HELÉNE BJÖRKLUND (S)	4
Anf. 7 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	4
§ 4 Svar på interpellation 2024/25:282 om försvarets samverkan med vindkraftsproducenter	4
Anf. 8 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	4
Anf. 9 ADRIAN MAGNUSSON (S).....	5
Anf. 10 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	5
Anf. 11 ADRIAN MAGNUSSON (S).....	6
Anf. 12 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	6
Anf. 13 ADRIAN MAGNUSSON (S).....	7
Anf. 14 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	7
§ 5 Svar på interpellation 2024/25:278 om kommunernas förutsättningar att bedriva en trygg äldreomsorg	7
Anf. 15 Statsrådet ANNA TENJE (M)	7
Anf. 16 LINNÉA WICKMAN (S).....	8
Anf. 17 KRISTOFFER LINDBERG (S)	9
Anf. 18 PATRIK LUNDQVIST (S)	9
Anf. 19 SANNA BACKESKOG (S)	10
Anf. 20 Statsrådet ANNA TENJE (M)	10
Anf. 21 LINNÉA WICKMAN (S).....	11
Anf. 22 KRISTOFFER LINDBERG (S)	12
Anf. 23 PATRIK LUNDQVIST (S)	12
Anf. 24 SANNA BACKESKOG (S)	12
Anf. 25 Statsrådet ANNA TENJE (M)	13
Anf. 26 LINNÉA WICKMAN (S).....	13
Anf. 27 Statsrådet ANNA TENJE (M)	13
§ 6 Svar på interpellation 2024/25:252 om nationella minoritetsspråk och neddragningar av anslag	14
Anf. 28 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	14
Anf. 29 EVA LINDH (S).....	14
Anf. 30 JAN RIISE (MP)	14
Anf. 31 MIRJA RÄIHÄ (S).....	15
Anf. 32 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	16
Anf. 33 EVA LINDH (S).....	16
Anf. 34 JAN RIISE (MP)	17
Anf. 35 MIRJA RÄIHÄ (S).....	17
(forts. § 8)	17
Ajournering	17
Återupptaget sammanträde	17
§ 7 Statsministerns frågestund	17
<i>Granskning av den nationella säkerhetsrådgivarens agerande</i>	<i>17</i>
Anf. 36 TOMAS ENEROTH (S).....	17
Anf. 37 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	17
Anf. 38 TOMAS ENEROTH (S).....	18
Anf. 39 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	18
<i>Återkallelse av medborgarskap</i>	<i>18</i>
Anf. 40 LINDA LINDBERG (SD).....	18

Anf. 41 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	18
Anf. 42 LINDA LINDBERG (SD)	18
Anf. 43 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	19
<i>Den nationella säkerhetsrådgivarens agerande</i>	19
Anf. 44 NOOSHI DADGOSTAR (V)	19
Anf. 45 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	19
Anf. 46 NOOSHI DADGOSTAR (V)	19
Anf. 47 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	19
<i>Arbetslöshet och företagande</i>	20
Anf. 48 DANIEL BÄCKSTRÖM (C)	20
Anf. 49 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	20
Anf. 50 DANIEL BÄCKSTRÖM (C)	20
Anf. 51 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	20
<i>Regeringens järnvägspolitik</i>	21
Anf. 52 RASMUS LING (MP)	21
Anf. 53 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	21
Anf. 54 RASMUS LING (MP)	21
Anf. 55 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	21
<i>Krav för medborgarskap</i>	21
Anf. 56 VIKTOR WÄRNICK (M)	21
Anf. 57 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	21
<i>Osund konkurrens inom e-handeln</i>	22
Anf. 58 HANS EKLIND (KD)	22
Anf. 59 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	22
<i>Hbtqi-personers rättigheter</i>	22
Anf. 60 JAKOB OLOFSGÅRD (L)	22
Anf. 61 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	22
<i>Regeringens ekonomiska politik</i>	22
Anf. 62 EVA LINDH (S)	22
Anf. 63 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	22
<i>Nya anstaltsplatser</i>	23
Anf. 64 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD)	23
Anf. 65 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	23
<i>Satsningar på välfärden</i>	23
Anf. 66 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	23
Anf. 67 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	23
<i>Ungdomars psykiska ohälsa</i>	23
Anf. 68 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M)	23
Anf. 69 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	24
<i>Nivån på sjuk- och aktivitetsersättningen</i>	24
Anf. 70 GUSTAF LANTZ (S)	24
Anf. 71 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	24
<i>Hot och våld i skolan</i>	24
Anf. 72 SARA GILLE (SD)	24
Anf. 73 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	24
<i>Vårdköerna</i>	25
Anf. 74 MATHIAS TEGNÉR (S)	25
Anf. 75 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	25
<i>Läget i byggsektorn</i>	25
Anf. 76 ARBER GASHI (S)	25
Anf. 77 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	25
§ 8 (forts. från § 6) Svar på interpellation 2024/25:252 om nationella minoritetsspråk och neddragningar av anslag	25
Anf. 78 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	25
Anf. 79 EVA LINDH (S)	26
Anf. 80 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	26
§ 9 Svar på interpellation 2024/25:286 om ny förköpslag	26
Anf. 81 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	26
Anf. 82 INGELA NYLUND WATZ (S)	27

Anf. 83 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	27
Anf. 84 INGELA NYLUND WATZ (S)	28
Anf. 85 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	28
Anf. 86 INGELA NYLUND WATZ (S)	29
Anf. 87 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	29
§ 10 Svar på interpellation 2024/25:301 om en hållbar och rättvis taxibransch.....	29
Anf. 88 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	29
Anf. 89 KADIR KASIRGA (S).....	30
Anf. 90 SERKAN KÖSE (S)	30
Anf. 91 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	30
Anf. 92 KADIR KASIRGA (S).....	31
Anf. 93 SERKAN KÖSE (S)	31
Anf. 94 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	32
Anf. 95 KADIR KASIRGA (S).....	32
Anf. 96 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	32
§ 11 Svar på interpellation 2024/25:263 om internationell närvaro på Västbanken	33
Anf. 97 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M).....	33
Anf. 98 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V).....	33
Anf. 99 JACOB RISBERG (MP)	34
Anf. 100 EVA LINDH (S).....	34
Anf. 101 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M).....	35
Anf. 102 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V).....	35
Anf. 103 JACOB RISBERG (MP)	36
Anf. 104 EVA LINDH (S).....	36
Anf. 105 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M).....	36
Anf. 106 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V).....	37
Anf. 107 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M).....	37
§ 12 Bordläggning	37
§ 13 Anmälan om interpellationer	37
§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar	37
§ 15 Anmälan om skriftliga svar på frågor	38
§ 16 Kammaren åtskildes kl. 16.20.	38